

TEVAZU ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Baki Büyüksevindik

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EYLÜL, 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren yirmidört (24) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Baki

Soyadı: BÜYÜKSEVİNDİK

Bölümü: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

İmza:

Teslim tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması

İngilizce Adı: Humility Scale Development Study

ETİK İLKELER UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Baki BÜYÜKSEVİNDİK

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Baki BÜYÜKSEVİNDİK tarafından hazırlanan “Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Şerife IŞIK

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç. Dr. Yüksel EROĞLU

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Bayburt Üniversitesi

Üye: Dr. Öğ. Üy. Leyla ERCAN

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 21.09. 2018

Bu tezin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Beni bugünlere getiren annem ve babam

Sabire & Mehmet BÜYÜKSEVİNDİK' e

TEŞEKKÜR

Günümüzde unutulmuş değerler içerisinde en çok ihtiyaç duyulan ama bir o kadar da önemsenmeyen bir karakter gücü olan tevazu, kişinin hem kendi yaşamını kolaylaştırıcı hem de sosyal yaşamında sağlıklı ve doyum sağlayıcı kişilerarası ilişkileri güçlendiren bir etkidir. Bana göre tevazu, en kısa tabirle kişinin her bakımdan haddini bilmesidir. Eğitim ailede başlayan okulla formel olarak devam eden, yaşam boyu bitmeyen bir süreçtir. Başta aileme en içten teşekkürü bir borç bilirim. Yüksek lisans da bir süreç, bu uzun yolda daima yol gösteren, sabah- akşam, haftaiçi- haftasonu hiç farketmez daima bana yardımcı olan, pozitif enerjisiyle ve ışıldayan, sevgi saçan gözleriyle var olan canımmmm hocam Doç. Dr. Şerife IŞIK' a, tez savunma jürimde yer alan ve katkılarıyla tezimi güzelleştiren kıymetli hocalarım Doç. Dr. Yüksel EROĞLU ve Dr. Öğ. Üy. Leyla ERCAN' a, Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı' nda bulunan; tüm asistan arkadaşlarıma, ders döneminde bilgi ve tecrübeleriyle katkı sağlayan ve tez sürecinde veri toplamada yardımını esirgemeyen kıymetli hocalarıma, Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nden veri toplamada yardımcı olan Prof. Dr. Mehmet GÜÇLÜ ve Dr. Öğ. Üy. Ulviye BİLGİN hocalara ve yardımcı olan asistanlarına, uzman görüşünde bilgi paylaşımlarını ve önerilerini dikkate aldığımız alanımızdaki değerli hocalarıma, ölçüt bağıntılı geçerlik için ölçeklerinin kullanılmasına izin veren değerli hocalarıma, ölçek geliştirme sürecinde sorularına sabırla cevap veren, yol gösteren Prof. Dr. Adnan KAN hocama ve arkadaşlarım Arş. Gör. Semih KAYNAK, Arş. Gör. Mehmet Buğra ÖZHAN'

a, Gazi Üniversitesi' ndeki mesai arkadaşlarım ve yardımsever can yoldaşlarım Dr. Berkay ÖZÜNLÜ, Arş. Gör. Sabire KILIÇ, Arş. Gör. Mustafa KAYIR, Arş. Gör. Abdullah Mücahit ASLAN' a en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Bayburt Üniversitesi' nde beni yalnız bırakmayan ve her türlü yardımlarını esirgemeyen kıymetli arkadaşlarım Dr. Öğr. Üy. Mesut ÖZTÜRK, Arş. Gör. Mustafa ÖZGÖL, Arş. Gör. Okan YETİŞENSOY, Arş. Gör. Feridun KAYA ve Arş. Gör. Mehmet Ali PADIR' a ve bu çalışmaya katılan tüm öğrencilere teşekkür ederim. Son olarak tezin İngilizce özetinin yazılmasına katkılarından dolayı Arş. Gör. Özlem UTKU' ya teşekkürlerimi sunarım.

TEVAZU ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Baki Büyüksevindik
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eylül 2018

ÖZ

Bu çalışmada tevazu karakter gücünü ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Bunun için araştırmada ölçek geliştirme basamaklarına uygun olarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yürütülmüştür. Ölçek geliştirme sürecinde ilk olarak 167 üniversite öğrencisi üzerinde tevazu ile ilgili nitel çalışma yapılmıştır. Nitel çalışmada öğrencilerden tevazuyu tanımlamaları ve metafor oluşturmaları istenmiştir. Daha sonra nitel çalışma bulguları ve ilgili alan yazın ışığında madde havuzu oluşturulmuş, alan ve dil uzmanlarının görüş ve önerileri dikkate alınıp gerekli düzeltmelerde bulunularak pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Tevazu Ölçeği' nin madde analizini yapabilmek ve faktör yapısını ortaya çıkarmak için 373 öğrenciden toplanan verilerle açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörlü olmasına karar verilmiş ve faktör yapısını doğrulamak için 302 öğrenciden toplanan verilerle doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 21.0 ve LISREL 8.8 paket programları kullanılmıştır. Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliği için Benlik Saygısı Envanteri, Sosyal İstenirlik Ölçeği, Narsistik Kişilik Envanteri ve Beck Depresyon Envanteri kullanılmıştır. Tevazu Ölçeği'nin güvenilirlik çalışması için iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test yönteminden yararlanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda 9 maddeden oluşan ve 5'li likert tipi derecelendirmeye sahip Tevazu Ölçeği elde edilmiştir. Sonuçlar ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Tevazu, üniversite öğrencileri, ölçek geliştirme, karakter gücü

Sayfa Adedi : 134

Danışman : Doç. Dr. Şerife IŞIK

HUMILITY SCALE DEVELOPMENT STUDY

(M. S. Thesis)

Baki Büyüksevindik

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCE

September 2018

ABSTRACT

In this study, measuring instrument was developed to measure the strength of character humility. For this reason, validity and reliability studies were carried out in accordance with the scale development steps in the research. A qualitative research on humility was first made on 167 university students in the scale development process. In qualitative study, students were asked to define humility and to create metaphors. Subsequently, pilot study was carried out after establishing a substance pool in the light of qualitative study findings and related field literature, taking the opinions and recommendations of field and language experts into consideration and making necessary corrections. In order to analyze the items of the Humility Scale and to reveal the factor structure, exploratory factor analysis was conducted through the collected data from 373 students. As a result of the factor analysis, it was decided that the scale was one-factor and in order to confirm the factor structure, confirmatory factor analysis was performed through the collected data from 302 students. In the analysis of the data, SPSS 21.0 and LISREL 8.8 package programs were used. Self-Esteem Inventory, Social Desirability Scale, Narcissistic Personality Inventory, and Beck Depression Inventory were used for the criterion- related validity of the scale. The internal consistency coefficient and the retest method were used for the reliability study of The Humility Scale. As a result of the analysis made, 5-point likert type Humility Scale, which consists of 9 items, was obtained. The results were discussed in the context of the literature and some suggestions were made.

Key Words : Humility, university students, scale development, strength of character

Page Number : 134

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Şerife IŞIK

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELER UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Önemi.....	4
Sınırlılıklar.....	6
Varsayımlar	7
Tanımlar	7
BÖLÜM II.....	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
Karakter Güçleri ve Erdemler	8
Bir Karakter Gücü Olarak Tevazu	12

Tevazu Türleri.....	15
İlişkisel Tevazu	15
Entelektüel Tevazu.....	16
Kültürel Tevazu.....	16
Tevazunun Ölçülebilmesi	18
Tevazunun İlişkili Olduğu Diğer Psikolojik Kavramlar	19
Affetme ve Tevazu.....	19
Narsisizm ve Tevazu	21
Benlik Saygısı, Özgüven ve Tevazu	22
Hoşgörü ve Tevazu.....	23
Tevazu, Din ve Kültür	23
İlgili Araştırmalar	26
Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	26
Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	29
BÖLÜM III	37
YÖNTEM.....	37
Araştırmanın Modeli	37
Çalışma Grubu	37
Ölçek Geliştirme Süreci.....	41
1. Nitel Çalışmanın Yapılması.....	42
2. Madde Yazımı	43
3. Uzman Görüşünün Alınması ve Türkçe Dil Yeterliliğinin Sağlanması	44
4. Pilot Uygulama	45
5. Yapı Geçerliliğinin Sağlanması: AFA	45
6. Yapı Geçerliliğinin Sağlanması: DFA	45
7. Güvenirlik Çalışması	46
Verilerin Toplanması.....	46
Veri Toplama Araçları	46
Sosyal İstenirlik Ölçeği	46
Narsistik Kişilik Envanteri.....	47

Benlik Saygısı Envanteri	48
Beck Depresyon Envanteri	49
Verilerin Analizi.....	50
BÖLÜM IV	51
BULGULAR	51
Nitel Çalışmaya İlişkin Bulgular	51
Tevazu Ölçeği' nin Geçerliğine İlişkin Bulgular	54
Madde Analizine İlişkin Bulgular	54
AFA'ya İlişkin Bulgular	55
<i>Yamaç- Eğim Grafiği</i>	56
DFA'ya İlişkin Bulgular	57
Tevazu Ölçeği'nin Ölçüt Bağımlı Geçerliğine İlişkin Bulgular	60
Tevazu Ölçeği' nin Güvenirliğine İlişkin Bulgular	61
İç Tutarlılık Katsayısının Hesaplanması	61
Test- Tekrar Test Yöntemi.....	62
BÖLÜM V	63
TARTIŞMA VE YORUM	63
Nitel Çalışmaya İlişkin Bulguların Tartışılması	63
Geçerliğe İlişkin Bulguların Tartışılması	65
Ölçüt Bağımlı Geçerliğe İlişkin Bulguların Tartışılması	67
Güvenirliğe İlişkin Bulguların Tartışılması	70
BÖLÜM VI	71
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	71
KAYNAKLAR.....	75
EKLER	93
Ek 1. Tevazu Ölçeği Örnek Maddeler.....	94
Ek 2. Kişisel Bilgi Formu	94
Ek 3. Tezde Kullanılan Ölçeklerin İzinleri	95
Ek 4. Etik Kurul İzni.....	97

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. <i>Karakter Güçlerinin Sınıflandırılması (VIA)</i>	10
Tablo 2. <i>Nitel Çalışma İçin Veri Toplanan Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri</i>	38
Tablo 3. <i>AFA İçin Veri Toplanan Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri</i>	39
Tablo 4. <i>DFA İçin Veri Toplanan Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri</i>	41
Tablo 5. <i>Tevazunun Boyutları, Tanım Ölçütleri, Göstergeler ve Göstergelere İlişkin Yazılmış Olan Ölçek Maddeleri</i>	44
Tablo 6. <i>Üniversite Öğrencilerinin Tevazuya İlişkin En Fazla İfade Edilen Tanımları</i>	53
Tablo 7. <i>Üniversite Öğrencilerinin Tevazuya İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar</i>	54
Tablo 8. <i>Tevazu Ölçeği'nin Maddelerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler</i>	56
Tablo 9. <i>Tevazu Ölçeği'nin Madde Faktör Yükleri, Madde-Toplam Korelasyonları ve Açıklanan Toplam Varyans</i>	59
Tablo 10. <i>DFA Sonuçlarına Göre Modifikasyondan Sonra Elde Edilen Model Uyum İyiliği İndeksleri</i>	61
Tablo 11. <i>Tevazu Ölçeği'nin Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Sonuçları</i>	62
Tablo 12. <i>Tevazu Ölçeği'nin Maddelerine İlişkin Madde-Toplam Korelasyonları ve Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları</i>	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Tezde izlenen ölçek geliştirme süreci	43
<i>Şekil 2.</i> Yamaç- eğim grafiği	58
<i>Şekil 3.</i> I. Aşamadaki doğrulayıcı faktör analizi	60
<i>Şekil 4.</i> Modifikasyondan sonraki doğrulayıcı faktör analizi	61

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

APA	Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association)
AFA	Açımlayıcı Faktör Analizi
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
BDE	Beck Depresyon Envanteri
BSE	Benlik Saygısı Envanteri
NKE	Narsistik Kişilik Envanteri
SİÖ	Sosyal İstenirlik Ölçeği
TDK	Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

“Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol”

Mevlana Celaleddin Rumi

“Büyük olmak için hiç kimseye iltifat etmeyeceksin, hiç kimseyi aldatmayacaksın, ülke için gerçek amaç ne ise onu göreceksin o hedefe yürüyeceksin. Herkes senin aleyhinde bulunacaktır; herkes seni yolundan çevirmeye çalışacaktır. Fakat sen buna karşı direneceksin, önüne sonsuz engeller de yığılacaktır. Kendini büyük değil küçük, zayıf, araçsız, hiç sayarak, kimseden yardım gelmeyeceğine inanarak bu engelleri aşacaksın. Bundan sonra da sana büyük derlerse, bunu söyleyenlere güleceksin.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

"Bey mütevazı ve alçak gönüllü olmalı, suçlu kimselerin de suçunu affetmelidir. Bey mağrur, kabadayı ve kibirli olmamalı; beyler büyüklük taslar ve kibirli olurlarsa, ey oğul onlar şüphesiz itibar görmezler."

Kutadgu Bilig- Yusuf Has Hacib

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Psikoloji bilimi tarihinde psikopatolojik durumların insan psikolojisi üzerindeki etkilerinin incelenmesi süregelen bir durumdur. Son zamanlarda artık normal kabul edilen ve patolojik bir duruma sahip olmayan bireylerin olumlu özelliklerine, karakter güçleri olarak tanımlanan üstün yanlarına ve kişisel potansiyellerini geliştirmelerine yardımcı olarak daha

kaliteli yaşam sürdürmelerine odaklanmak düşüncesi yaygınlaşmaktadır. Bu anlayış pozitif psikoloji olarak adlandırılmaktadır (Seligman, 2000).

Pozitif psikoloji, bireylerin gelişme ve iyileşme süreçleriyle ilgili olan olumlu duygu, düşünce, davranış ve özelliklerini analiz ederek bunların kişi üzerindeki etkilerini ve hangi ortamlarda ya da durumlarda pozitif yanların gelişeceğini belirlemeye ve açıklamaya çalışmaktadır (Ergüner- Tekinalp & Işık- Terzi, 2015; Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Pozitif psikolojinin amacı, kişilerin psikolojik sağlığına ve genel iyi olma durumuna katkı sağlamak için kişisel özellikleri ve eğilimleri anlamaya çalışmaktır. Sheldon ve King'e (2001) göre pozitif psikoloji, kişilerin güçlü ve erdemli yönlerinin bilimsel olarak çalışılmasıdır. Pozitif psikolojide "ortalama insan" olarak kabul edilen normal bireylerde neyin kabul edilebilir ve neyin iyileştirileceğinin yeniden değerlendirilmesidir. Gable ve Haidt' e (2005) göre ise, pozitif psikoloji insanlar, topluluklar ve örgütlerin gelişmelerine ve tam olarak işlevde bulunmalarına yardımcı olacak koşulları ve süreçleri gözden geçirir.

Pozitif psikoloji, bireylerin karakter gücü diye ifade edilen ve hem kişisel bütünlüğünü korumasına yardımcı hem de kişilerarası ilişkilerinde kolaylık sağlayan olumlu özelliklerin incelenmesine odaklanmaktadır. Çünkü pozitif psikoloji, psikolojinin sadece patoloji, zayıf özellikler ve zarar veren durumlar ile ilgili bir çalışma alanı olduğu fikrine karşı çıkmaktadır ve bireylerin olumlu ve güçlü taraflarının da dikkate alınması gerektiğini savunur (Snyder & McCullough, 2000).

Bu özelliklerden biri de tevazudur. Tevazu, pozitif psikolojide henüz yeni çalışmaya başlanmış bir kavram olup konu ile ilgili çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Psikoloji alanında tevazu ile ilgili ilk araştırmaları yapan Tangney' e (2002) göre, tevazu kavramı üzerinde henüz yeni çalışılmaya başlanmasının ve psikoloji biliminde ihmal edilmesinin iki nedeni vardır. Birincisi çoğu kişinin anlayışına göre tevazu dini bir değer olarak görülmesidir; ikinci neden ise tevazunun iyi belirlenmiş ölçüm aracının olmayışdır.

Türk Dil Kurumu'nun (2011) yaptığı tanımlamaya göre alçak gönüllü, kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyülenmeyen (kimse), mütevazı, tevazulu olarak tanımlanırken; tevazu kelimesi *alçak gönüllülük* olarak ele alınmıştır. Bunun yanı sıra tevazu sahibi olmayı ya da alçak gönüllülüğü ifade eden mütevazı kelimesi ise, *alçak gönüllü ve gösterişsiz, iddiasız* olarak tanımlanmaktadır. Yani buradan anlaşılmaktadır ki alçak gönüllülük ve tevazu kelimeleri birbirinin yerine kullanılabilir. Bu çalışmada, tevazu sözcüğü kullanılmak üzere seçilmiş ve Türkçe'de alçak gönüllülük, İngilizce'de ise humility ve modesty başta olmak üzere tevazuyu ve alçak gönüllülüğü ifade eden tüm sözcükleri karşılaması için kullanılmıştır. Kavramın psikolojik olarak yeterince anlaşılammış olması bu karmaşayı oluşturduğu düşünülmektedir. İngilizce kaynaklarda ise humility ve modesty kelimeleri birbiriyle iç içe olsalar da aralarında küçük de olsa farklılık vardır (Nielsen, Marrone & Slay, 2010; Tangney, 2000). Modesty (alçak gönüllülük), daha dışsal, sadece bir davranış biçimi değil, aynı zamanda bir kişinin dikkati kendi üzerine çekme gayretinin olmayışını ifade eder. Alçakgönüllülük kişinin kılık kıyafet, yaşam biçimi, lüks ve israftan kaçınması gibi gözlenen özelliklere daha çok odaklanmaktadır. Humility (tevazu) ise bunun zıddı olarak daha içseldir. Kişinin kendisinin evrenin merkezinde olmadığı konusundaki duygusunu ifade eder. Tevazu kavramı daha içsel olduğu için bireylerde gözlenmesi ya da varlığının anlaşılması daha güçtür. Bu nedenle dışsal olan alçakgönüllülük bulunsan bile kişi gerçekten tevazu sahibi olmayabilir. Ancak gerçek tevazu sahiplerinde mutlaka gerçek alçak gönüllülük de mevcuttur. (Peterson & Seligman, 2004). Buna göre denilebilir ki tevazu, kendisiyle ilgili bir anlayış ve algılayış biçimi olarak kişinin bilişsel yapısıyla daha çok ilişkilidir.

Bu tanımlamalar ve açıklamalar dikkate alındığında soyut bir kavram olan tevazunun ne olduğunun ve neyi içerdiğinin değerlendirilmesi güçleşmektedir. Hem tanımlamaların yeterince açık olmaması hem de tevazuyu ölçebilecek kültüre duyarlı ölçme aracının olmaması kavramın daha da anlaşılamaz hale getirmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı tevazu kavramının karmaşık yapısını ortaya koymak ve genç yetişkinlerin tevazu düzeylerini belirlemeye yarayan bir ölçme aracı geliştirmektir.

Araştırmanın Önemi

Psikolojik danışma ve psikoterapi alanlarında tevazu kavramı önemli bir rol oynamaktadır (Jennings, Sovereign, Bottorff, Mussell & Vye, 2005; Means, Wilson, Sturm, Biron & Bach, 1990; Zausner, 2003). Tevazunun sadece affetmeyi teşvik etmek ve kişilerarası iletişimi geliştirmek için kullanılan bir müdahale değil aynı zamanda terapistler ve psikolojik danışmanlar için etik eğitiminin bir parçası olması gerektiği vurgulanmaktadır (Jennings vd., 2005). Çünkü tevazu sahibi kişiler diğerlerine daha fazla odaklanmış olacakları için onların ihtiyaçlarını daha iyi anlayacaklar ve doğal olarak bu ihtiyaçların karşılanmasına olumlu yanıt vereceklerdir (Kunz, 2002). Başkalarına yardım sunan bu kişiler için tevazu; özellikle sınırlarını anlama ve kabul etme becerisini vurgular. Sağlıksız olan kibirlenmenin aksine gelişmeye ya da yeni bilgiler öğrenmeye teşvik ettiği ve bencilliklerini kısıtlamayı gerektirdiği için tevazu vazgeçilmez bir ögedir (Elliott, 2010; Zausner, 2003). Psikolojik danışmanlar, terapötik içgörü paylaşımlarını ve psikolojik danışma müdahalelerini tevazu içerisinde yaptıkları zaman, bu yaklaşım danışanların yapılan yardımı kabul ya da reddetmelerinde onların seçimlerindeki rolü anlamlandırmaya yardımcı olacak bir ögedir (Elliott, 2010).

Son yıllarda ruh sağlığı uzmanları eğitim, öğretim, uygulama ve araştırma alanlarında çok kültürlü yetkinlikleri geliştirmenin öneminden bahsetmektedirler (APA, 2003). Çok kültürlü yetkinlik, kültürel tevazuyu da içine alan çok daha geniş manada kişinin farklı kültür ve anlayışlara saygı duyması, onları koşulsuz kabul etmesi ve farklılıkları hoşgörüyü karşılaması anlayışını içermektedir. Kültürel tevazu ise, danışan ile ittifak ve olumlu ilişki geliştirmek için bir yoldur. Danışanın kültürel geçmişi ile meşgul olan terapist, üstünlük kurmaktan ziyade kişilerarası açıklık duruşu ile danışanın güven

duygusunu geliştirmesine katkıda bulunur (Constantine, 2007; Owen, Tao & Rodolfa, 2010).

Tevazu sahibi kişinin gerçeği öz-değerlendirmeye sahip ve farkındalığı yüksek, bütüncül öz anlayış sahibi ve açık fikirli olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca bu kişiler yardıma ve önerilere, işbirliğine açık, samimi, doğal ve empatik kişiler olarak değerlendirilmektedir. Etkili psikolojik danışmanların kişilik özellikleri incelendiğinde, tevazunun en üst sıralarda olduğu görülmektedir. Terapide gerekli sayılan farkındalık, açıklık, sıcaklık ve empatinin tevazunun da içeriğinde olması, terapide tevazunun gerekliliğini akla getirmektedir (Corey, 2005; Saygın, 2014). Yapılan bir çalışmada, uzman terapistler olarak değerlendirilen 10 terapist üzerinde etik değerleri araştırılmıştır. Bu uzman terapistlerle yapılan görüşmeler neticesinde, uzmanlığı tanımlayan 9 etik değer saptanmıştır. Bu 9 etik değerden bir tanesi bireyin kişisel ve profesyonel sınırlılıklarının farkında olması olarak tanımlanan "tevazu" olmuştur. Ayrıca bulunan diğer değerlerden bazıları da (öğrenmeye açıklık gibi) tevazu ile ilişkili kavramlardır (Jennings, Sovereign, Bottorff, Mussell & Vye, 2005).

Quiros'un (2006) sağlıklı tevazu ölçeği geliştirme çalışması içerisinde sağlıklı tevazu ve sağlıklı olmayan tevazu şeklinde bir ayrımı görmek mümkündür. Diğer bütün karakter güçleri (umut, cesaret vb.) gibi tevazu da sonsuz bir ölçüm içerisinde iki yönlü olarak uzanır. Genellikle sağlıklı olmayan tevazu, bir eksiklik, düşük öz-saygı, kendini değerersiz hissetme gibi istenmeyen özelliklerle karışır ya da karıştırılır. Sağlıklı olan tevazu da ise, başarılarını ve sınırlarını bir bütün içerisinde tutabilen, gelişmeye ve öğrenmeye açık, kendine ve diğerlerine aşırılığa kaçmadan yeteri kadar odaklı, kendini ayrıcalıklı olarak görmeyen bir değer olarak ifade edilir.

Quiros (2006) alışmasında sağlıklı tevazu ile depresyon ve alt boyutları ile kaygı arasında negatif korelasyon bulmuştur. Mascaro, Rosen ve Morey (2004) ile Arnau, Rosen, Finch, Rhudy ve Fortunato (2007) alışmalarında, depresyon ve kaygıyı anlamak ve tedavi etmek

amaçlı sağlıklı tevazu gibi değerleri terapinin merkezine yerleştirdikleri araştırmalarında benzer sonuçlar bulmuş ancak hangi düzeyde hangi olumsuzlukları giderdiklerine dair bulgu ortaya koyamamışlardır. Özetle bu çalışmada karakter gücü olarak tevazunun benlik saygısı, depresyon gibi durumlarla da ilişkisine bakılması ruh sağlığı açısından önem oluşturmaktadır.

Elliott' a (2010) göre, tevazu en çok övünmek için iyi bir nedene sahip olanlar tarafından sergilendiğinde gözlemlenir. Kendi mesleki alanında çok fazla başarı elde etmiş kişiler, zaten meslektaşları tarafından hemen fark edilir. Ancak böyle kişilerde etkileyici olan şey, kimseden herhangi bir övgü beklemeden, tevazu içerisinde büyük beceriler göstermeye devam etmeleridir. İnsanın güçlü ve olumlu özelliklerinden birisi olarak tevazu kavramı halen net olarak anlaşılabilmiş değildir. Tarihsel olarak çok eskiye dayanan bir kavram olmakla birlikte tevazu birçok dinde ve din psikolojisi alanında var olagelmıştır. Ancak psikoloji ve psikolojik danışma ve rehberlik alanlarında henüz yeni yeni üzerine değinilen bir kavramdır. Türkiye' de kavramla ilgili çok az çalışmaya rastlanılmıştır. Bu nedenle hem kavramın rehberlik ve psikolojik danışma alanında çalışılması hem de kültürel olarak kavramın yerinin saptanması ve önemli oluşu ile psikolojik geçerliliğinin anlaşılabilmesi üzerinde durulması gereken bir husustur. İlgili alan yazında tevazu kavramına yönelik Türkiye' de geliştirilmiş bir ölçüğe rastlanılmamıştır. Ölçek geliştirilerek tevazu kavramına dikkat çekilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma tevazunun anlaşılabilmesi ve ölçülebilmesi için yapılan temel araştırmalardan birisi olma niteliğine sahiptir.

Sınırlılıklar

1. Araştırmadan toplanan veriler, Gazi Üniversitesi'nin ve Bayburt Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde 2017- 2018 Eğitim Öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerle sınırlı tutulmuştur.

2. Katılımcıların tevazu düzeylerinin ölçülmesi ölçek maddelerinin ölçümüyle sınırlıdır.

Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendileriyle ilgili sorulara doğru ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

Tanımlar

Tevazu: Kişinin; a) yeteneklerini ve başarılarını doğru olarak değerlendirmesi, b) hatalarını ve kusurlarını, bilgi eksikliklerini ve sınırlı yanlarını kabul etmesi, c) yeni fikirlere ve kendisine çelişkili gelen düşüncelere açık olması, d) yeteneklerini ve başarılarını bir perspektifte tutarak kendisinin dünyadaki yeri hakkında fikir sahibi olması, e) göreceli olarak kendine daha az odaklı olmasını ve daha büyük bir evrenin parçası olduğunu kabul edebilmesi, f) insanların ve şeylerin dünyaya katkıda bulunabileceği birçok farklı yolun olduğunu kabul ederek herkesin/ herşeyin değerini takdir edebilmesi demektir (Tangney, 2000).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde tevazunun ne olduğuna ilişkin açıklamalar ve tevazu ile ilişkili olarak sırasıyla yurtiçi ve yurtdışında yapılmış araştırmalar özetlenerek verilmiştir.

Karakter Güçleri ve Erdemler

İnsan psikolojisinde negatif olana ve patolojiye odaklanmak yerine güçlü yönlerine ve erdemli davranışlara, pozitif duygulara ve yaşantılara hatta fiziksel sağlıkta bile pozitif kavramların etkisinin incelenmesi üzerinde durulmuş ve böylelikle pozitif psikoloji alanı ve pozitif psikoterapi gelişim göstermiştir (Gable & Haidt, 2005; Linley, Joseph, Harrington & Wood, 2006).

Pozitif psikoloji, hayatı en çok yaşanmaya değer kılan şey hakkında teori ve uygulama için bir çatı kavramdır (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Karakter güçleri ve yaşam doyumu gibi olumlu deneyimler, pozitif psikolojinin temel konuları arasındadır (McCullough & Snyder, 2000; Seligman, 2002). Karakter gücü; düşüncelere, duygulara ve davranışlara yansıyan olumlu özellikler olarak tanımlanabilir. Karakter güçleri çeşitli düzeylerde kişilerde bulunabilir ve bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak ölçülebilir (Bok, 1995; Schwartz, 1994; Wright, 1994). Pozitif özellikleri belirlemeye yönelik ilk adım olarak, eylemlerdeki erdemler ve karakter güçlerinin sınıflandırılması

“*The Values in Action (VIA) Classification of Strengths*” yapılmıştır (Peterson & Seligman, 2004).

Park, Peterson ve Seligman (2004) karakter güçlerinin özellikleriyle ilgili şunları sıralamaktadırlar:

1. Bir karakter gücü, değer yargılarının uygulamasını içeren, fark edilebilen insan mükemmelliğini ya da insanın gelişimini sağlamak için harekete geçme, arzulama ve hissetme için bir eğilimdir.
2. Her bir karakter gücü çoğuldur. İyi bir karakter, pozitif özellikleri olan bir gurubu oluşturur.
3. Karakterin güçlü yanları, davranışları otomatik olarak etkileyen ayırık bir mekanizma değildir; daha ziyade erdemli faaliyet, kendisi için erdemi seçmeyi ve gerekçeli bir yaşam planı ışığında, insanların kendi güçlü yönlerini yansıtabilecekleri ve başkalarıyla onlar hakkında konuşabilecekleri anlamına gelir.
4. Karakter güçleri, belirlenen bazı ölçütlere göre yetenek ve potansiyel gibi ilgili bireysel farklılıklardan ayırt edilebilir.
5. Bu ölçütlerin değerlendirilmesiyle 6 erdem ve 24 farklı karakter güçleri ortaya çıkmıştır.

Karakter, kişiliğin daha çok ahlaki yönünü temsil etmektedir (Park & Peterson, 2008). Baumrind (1998, s.13) ise karakteri iyi olan ve iyi olanı yapabilmek için yeterlilik olarak tanımlamıştır. Karakter güçleri, psikolojik süreçler veya erdemleri tanımlayan mekanizmalardır. Bu güçlü yanlar her yerde bilinen ve değerli erdemlerdir. Karakter güçleri, ahlaki erdemlerin yer aldığı kişilik özelliklerinin alt kümesini oluşturur. Karakter, kişinin sahip olduğu pozitif özelliklerin bütünü olup kültürler ve tarih boyunca iyi yaşam için önemli görülmüştür (Proctor & Linley, 2013; Park & Peterson, 2008). Erdem ise, bireyin ahlaki ve manevi yönüne önem veren filozoflar ve ruh sağlığı çalışanları tarafından değerlendirilen kişilik gelişiminde rol oynayan temel özelliklerdir (Ulusoy & Dilmaç, 2012). Karakter güçlerinin ortaya çıkmasına kaynaklık eden altı erdem şunlardır; bilgi ve

bilgelik, cesaret, insanlık, adalet, ölçülü olmak ve aşkınlıktır. Tablo 1’de karakter güçleri ve bu karakter güçlerine kaynaklık eden altı erdem verilmiştir.

Tablo 1.

Karakter Güçlerinin Sınıflandırılması (VIA)

Erdem	Karakter Güçleri
<i>1. Bilgi ve Bilgelik-</i> bilginin edinilmesini ve kullanılmasını gerektiren bilişsel güçler	<ul style="list-style-type: none">• <i>Yaratıcılık:</i> Bir şeyler yapmak için yeni ve üretken yolların düşünülmesi• <i>Merak:</i> Devam eden tüm deneyimlere ilgi duymak• <i>Açık fikirlilik:</i> Bir şeyleri düşünür ve incelerken her türlü bakış açısını değerlendirmek• <i>Öğrenme aşkı:</i> Yeni bilgi, beceri ve konuları öğrenmek istemek• <i>Bakış açısı:</i> Başkalarına bilgi ve danışmanlık verebilme
<i>2. Cesaret-</i> dış veya iç muhalefet karşısında hedeflere ulaşma konusunda iradesini içeren duygusal güçlerin tümü	<ul style="list-style-type: none">• <i>Dürüstlük:</i> Doğruyu söyleme ve kendini gerçek anlamda sunma• <i>Cesaret:</i> Tehditten, meydan okumadan, zorluktan veya acıdan çekinmemek• <i>Azim:</i> Başladığı şeyi bitirmek• <i>Yaşam coşkusu:</i> Heyecan ve enerji ile hayata yaklaşmak
<i>3. İnsanlık-</i> başkalarına yönelme ve arkadaş olmayı içeren kişilerarası karakter güçleri	<ul style="list-style-type: none">• <i>Nezaket:</i> Başkaları için iyilik yapmak ve yardım etmek• <i>Sevgi:</i> Başkalarıyla yakın ilişkilere önem vermek• <i>Sosyal zeka:</i> Kendinin ve başkalarının duygularının, güdülerinin farkında olma
<i>4. Adalet-</i> sağlıklı toplum yaşamının altında yatan sivil güçler	<ul style="list-style-type: none">• <i>Hakkaniyet:</i> Adil olmak ve kanun önünde herkesin eşit olması• <i>Liderlik:</i> Grup etkinliklerini organize etmek ve planlanan şeylerin gerçekleştiklerini görmek• <i>Takım çalışması:</i> Bir grup veya takım üyesi olarak iyi çalışma göstermek

5. *Ölçülü Olmak*- aşırılığa karşı koruyucu karakter güçleri

- *Affetme*: Yanlış yapılan şeyleri affetmek
- *Tevazu*: Bir kişinin başarılarının kendisini temsil etmesine izin vermek
- *Tedbirlilik*: Kişinin seçimlerine dikkat etmesi; daha sonra pişman olabilecek şeyler söylememesi ya da yapmaması
- *Öz- düzenleme*: Ne hissettiğini ve ne yaptığını düzenleyebilme

6. *Aşkılık*- daha büyük evrenle bağlantı kurmak ve anlam aramak

- *Estetik*: Yaşamın tüm alanlarında güzellik, mükemmellik ve becerikli performansın fark edilmesi ve takdir edilmesi
- *Şükran*: Gerçekleşen iyi şeylerden haberdar olmak ve müteşekkir olmak
- *Umut*: En iyisini bekliyor olmak ve başarmak için çalışmak
- *Mizah*: Gülmeyi ve şaka yapmayı sevmek; diğer insanları gülümsetmek
- *Maneviyat*: Daha yüksek amaç ve yaşamın anlamı hakkında tutarlı inançlara sahip olmak

Peterson, C. & Seligman, M.E.P. (2004). *Character strengths and virtues: a handbook and classification*. Washington, DC: American Psychological Association.

Ölçülü olmak erdemi kümesindeki karakter güçlerinden birisi de tevazudur. Birçok dini ve felsefi gelenek tevazunun çok değerli bir güç olduğunu öne sürmektedir (Chittister, 1991). Tevazu birçok kişi tarafından arzu edilen karakter gücü olarak kabul edilir, ama aynı zamanda, aşırı teslimiyet, uysallık ve aşağılanma gibi olumsuz algılanan kavramları da akla getirebilmektedir. Bu durum tevazuyu ölçmek için zorluk oluşturan bir durumdur (Elliott, 2010).

Bir Karakter Gücü Olarak Tevazu

Elliott (2010) tevazuyu şu cümlelerle ifade etmiştir:

Tevazu, gururlanmak için iyi bir nedeni olan kişiler tarafından sergilendiğinde en çok gözlemlenebilir. Uzmanlık alanlarında birçok şey başarmış kişiler; çoğunlukla meslektaşları tarafından başarılarıyla tanınırlar. Ancak en etkileyici olan kısım; bu başarılı kimselerin büyük laflar etmeyip kendisinin reklamını yapmayarak iltifat beklemeden büyük meziyetler göstermeye devam edenlerdir. Bunun tersinin de doğru olduğu söylenebilir. Hiç kimse, ezik ya da başarısız olanların gösterdiği tevazudan etkilenmez. Çünkü takdir kazanacak meziyeti yoktur. Ancak; asıl kendisine hayran kalınan durum zarif-mütevazi başarılı olan ve tevazu sahibi takdir kazanan kişidir. (s. 9).

Elliott'a göre (2010); tevazunun dört bileşeni vardır. Bunlar; açıklık, kendine daha az odaklanma, tevazu içerisinde kendini değerlendirme ve diğerlerine odaklanma boyutudur. Bu alt boyutlar; kişinin yeni fikirlere, çelişkili bilgilere açık olmasını ve kendi hatalarını kabul etmesini içeren açıklık boyutu, nispeten kendine düşük odaklanmayı, kendini fazla düşünmemeyi, büyük evren karşısında kendi yerini ve sınırlarını belirleme anlayışını içeren kendine daha az odaklanma boyutu, kişinin yeteneklerini ve başarılarını gösterişsiz bir şekilde değerlendirme ve onları bir bütün içerisinde tutabilmesi yani tevazu sahibi kişilerin, bazı alanlarda kendilerinin diğerlerinden önde olduklarını kabul ettikleri gibi, bazı diğer alanlarda ise diğerlerinin kendinden önde olduğunu kabul etme boyutu olan tevazu içerisinde kendini değerlendirme ve son olarak başkalarının çoğunluğun iyiliğine katkıda buldukları pek çok farklı yolu takdir etme anlayışını içeren diğerlerine odaklanma alt boyutudur.

Tevazu, yaygın olarak kabul edilen ve değersizlik ve düşük özsaygı anlayışıyla eşdeğer tutulmasının aksine kişinin niteliklerini doğru olarak tanımasını, sınırlarını kabul etme yeteneği ve kendini çok fazla düşünmek ve ön plana sürmekten vazgeçmek yönüyle karmaşık ve zengin bir yapı olarak nitelendirilebilir (Tangney, 2002). Din psikolojisi alanında eskiden beri yer alan tevazu, özellikle kolektivist yapı gösteren kültürlerde bir değer ve erdem olarak kişilere öğütlenmektedir (Emmons & Paloutzian, 2003). Tevazu, düşük özgüven ve basitlik göstergesi olmadığından, kişinin kendine ait gerçekçi ve makul

değerlendirme yapabilmesini, kendini sürekli ön plana çıkarmayıp diğerlerine odaklanma ve onlara saygı duymayı da kapsadığı için pozitif bir özellik olarak değerlendirilmektedir (Emmons, 1999; Sandage, 1997; Exline & Geyer, 2004).

Tevazu, kişinin güçlü ve zayıf yönlerini bir bütün içinde ele alarak doğru olarak görmesini, sürekli kendine odaklı olmak yerine kişilerarası ilişkilerde diğerlerine yönelik olabilmesini ve bencilliği (yani gurur veya utanç gibi kendine dönük duygular) sosyal kabulü koruyacak şekilde kısıtlama yeteneğini içerir (Davis, Worthington & Hook, 2010). Tevazu sahibi olma duygusunu taşıyan bir kişi, var olması açısından artık kendi dünyasının merkezinde değildir. Kişinin kendi benliğinden kurtularak bir aşkınlık hali göstermesi gerekir. O kişinin odak noktası, kendisinin de bir üyesi olduğu daha geniş olan toplumdur (Morgan, 2001; Murray, 2001; Statman, 1992; Tangney, 2000). Ancak tevazu sahibi olmak, kişinin benliği hakkında olumsuz düşünmesini değil; benliği ve kişisel ihtiyaçları, başarıları, olumlu özellikleri hakkında daha az düşünmesini gerektirir (Elliott, 2010; Ryan, 1983). Tevazu sahibi kişiler, bu yüzden hem kendi sınırlarını hem de potansiyellerini objektif bir şekilde anlamak amacıyla diğerlerinin fikirlerini ve önerilerini istekli bir şekilde arayıp, bunları da her zaman göz önünde bulundururlar (Nielsen, Marrone & Slay, 2010).

Tangney'e (2000) göre, tevazuyu oluşturan ana etmenleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Kişinin yeteneklerini ve başarılarını doğru bir bakış açısı ile değerlendirmesi (düşük özsaygı veya kendini değersizleştirip pasifleştirmek değil)
2. Birinin hatalarını, kusurlarını, zayıf yönlerini ve sınırlılıklarını kabul edebilme becerisi,
3. Yeni fikirlere, karşıt düşüncelere ve tavsiyelere açık olma,
4. Kişinin yeteneklerini ve başarılarını bütüncül olarak değerlendirebilmesi ve ele alması,

5. Göreceli olarak daha az kendi odaklı olma, kişinin kendisinin evrenin sadece küçük bir parçası olduğunu kabul ederken kendi benliğini fazla düşünmemesi ve yerine göre kendi benliğinden vazgeçebilmesi,
6. Her şeyin değerini kendi ölçüsünde takdir ettiği gibi kişilerin veya eşyaların kişisel olan dünyamıza farklı yönlerden katkıda bulunmalarını önemseme.

Bütün bu tanımlamalar göz önünde bulundurulduğunda tevazu kavramının çerçevesi, kişinin kendini yeterince iyi tanımasını, potansiyelini, güçlü ve zayıf yönlerini iyi derecede bilmesini, kendini düşündüğü kadar diğerlerini de düşünebilmesi ve onların düşünce ve tavsiyelerine saygı duymasını, kendi özelliklerini abartmaması ve üstün yönlerini başkalarının yanında sürekli dile getirerek başkalarını küçümsemekten uzak durması, davranışlarında ve düşüncelerinde ılımlı olması olarak çizilebilir.

Tevazu, sadece pozitif psikoloji alanında çalışılan bir kavram olmayıp, kavramsal bağlantısı ile sağlıklı kişilerarası ilişkilerin geliştirilmesindeki yeriyle tevazunun sosyal psikoloji alanında (Exline, Baumeister, Zell, Kraft & Witvliet, 2008) da araştırılması önemlidir. Tevazu, kişisel ve kişilerarası yaşantıların önemli bir bileşeni olarak kabul edilir (Emmons, 1999; Sandage, 1997; Sandage & Wiens, 2001; Worthington, 1998.). Templeton (1997) ise; tevazunun zıddının kibir olduğunu ve gerçek tevazunun, başkalarından ve toplumsal yapıdan öğrenmeye açıklık olup gelişmeyi ifade ettiğini söyler. Tevazu kavramı ayrıca klinik psikoloji alanında da çalışılmakta olup, tevazunun eksikliğine bağlı veya narsistik eğilimler ile ilişkili aşırı öz-odaklanma, koroner kalp hastalığı için bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Scherwitz & Canick, 1988).

Bazı bilim insanları, tevazunun insanların kendilerine odaklanmayı aşma yeteneğini ima ettiğini ya da kendilerini daha geniş bir perspektiften görmek olduğunu iddia etmişlerdir. (Morgan, 2001; Murray, 2001; Statman, 1992; Tangney, 2000). İnsanlar tevazu ile evrendeki kendi küçük rollerini dikkate aldıkları zaman, onların zayıflığı her şeye gücü yeten bir Tanrıya ya da diğer insanlarla bir arada olmalarına borçlu olduklarını gösterir. Dini gerçeklik, tevazu için çok önemlidir. Ancak bazı teorisyenlere göre laik bir bakış

açısıyla gerçekler değerlendirilerek de tevazu anlaşılabilir. Kendini aşma boyutunun ya da temel bazı inançların ve deneyimlerin, tevazu kavramının temel bileşenleri olmadığı söylenebilir. Dini inancı olmayan yine de tevazu sahibi olan kişilerin varlığından da söz etmek mümkündür. Ama bu inançlar yine de tevazuyu anlamlandırmayı kolaylaştırabilir (Peterson & Seligman, 2004, s.464). Örneğin bir çalışmada öğrencilerden kendilerini tevazu sahibi hissettikleri durumları tanımlamaları istendiğinde, doğadaki doğal güzelliklerin seyredilip üzerine düşünülmesini içeren bazı durumları ifade etmişlerdir (Exline, Bushman, Faber & Phillips, 2000; Exline & Geyer, 2004).

Tevazu Türleri

Yurtdışındaki alan yazında tevazunun çeşitli yapılar gösterdiği (Davis vd., 2010; Fredrickson, 1998; Funder, 1995; Gruppen, 2014; Hook vd., 2013; McElroy vd., 2014; Miller, 2009; Tervalan, Murray & Garcia, 1998; Vorobej, 2011) ve bu yapılar göre de belirli başlıklar altında kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Tevazu türleri aşağıda özetlenmiştir.

İlişkisel Tevazu

İlişkisel tevazu, bir gözlemcinin bir de gözlenen ve tevazu düzeyi incelenen hedef kişinin olduğu bir sistemdir. Gözlemcinin, hedef kişide üç niteliği bulma derecesi, o kişinin tevazu sahibi olduğu anlamına gelmektedir. Bunlar; a) diğerine odaklanma b) sosyal olarak kabul edilmiş yollarla kendisine odaklanan duyguları (örneğin; gurur ve ayıp) düzenleme yeteneği c) kendini doğru ve makul bir şekilde görme. Dahası, gözlemciler, kendi sahip olduğu tevazu anlayışı ile tevazu sahibi örnek bir kişinin (İsa, Gandi, Rahibe Teresa vb.) belirli bir olgu bağlamında sergilenmesini beklediği nitelikleri kıstas alarak, bir hedef kişinin tevazu düzeyini değerlendirirler. Ayrıca gözlemciler, bir ilişkide nasıl davranabileceklerini tahmin etmek (geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunabilmek) için bir hedef kişinin tevazu düzeyini iyi bilirler (Funder, 1995).

Diğeri odaklı duygular (örneğin; empati, sempati, sevgi veya suçluluk duygusu), hedef kişide tevazunun bulunduğunu anlamaya yardımcı olabilir, çünkü bir hedef kişinin başkalarının çıkarlarını göz önünde bulundurma ve buna saygı gösterebilme yeteneğine sahip olduğunu gösterir. Dolayısıyla, ilişkisel tevazu, genellikle bir ilişkinin derinleşmesine izin verirken, yokluğunda bir ilişki bozulabilir (Fredrickson, 1998; Davis vd., 2010).

Entelektüel Tevazu

Entelektüel tevazu, kişinin bilgisine veya entelektüel etkisine ait bir kavramdır. Entelektüel tevazu, yeni fikirlere açıklık gösteren kişinin bilgisinin sınırları hakkında fikir sahibi olmayı, kişinin bilgisinden gelen kendini beğenmişlik ya da üstün olma anlayışını düzenleyebilmesi ile fikirlerini saldırgan olmayan bir biçimde sunma yeteneği ve alternatif bakış açılarıyla karşı karşıya kaldıklarında, kendisine zıt olan fikirleri önemseme yeteneği olarak ifade edilir (McElroy vd., 2014). Entelektüel tevazu sahibi bir kişi, başkalarının muhalif bakış açılarını dogmatik olarak reddetme ve entelektüel çatışma karşısında çok hızlı bir şekilde sonuca varma arasında doğru bir denge kurabilir (Vorobej, 2011). Yani entelektüel tevazu gösteren bir kişi, herhangi bir suçlamaya neden olmaksızın farklı bakış açılarıyla fikir alışverişinde bulunabilir ve farklı görüşlere sahip olanlara saygı gösterebilir (McElroy vd., 2014; Gruppen, 2014).

Entelektüel tevazu, toplulukları tarafından entelektüel açıdan yetenekli, başarılı ve saygın kişiler olarak görülen liderler gibi özellikle göz önündeki ya da insanları etkileyen, yönlendiren bireyler için önemli bir özelliktir. Çünkü liderlerin güçleri, grup içindeki fikirler üzerinde daha fazla etki yapmasını sağlar ve topluluk içinde adil fikir alışverişi yapılması için entelektüel tevazu sahibi olunması lazım gelir (Roberts & Wood, 2007).

Kültürel Tevazu

Çok kültürlü yönelimi vurgulayan yeni teoriler ve psikoterapilerin ve bunun yanı sıra çok kültürlü anlayışlarla ilişkili erdemlerin ve yeni gelişmelerin yaşanmasıyla birlikte, kişisel

odaklı olmaktan ziyade diğeri yönelimli, kişilerarası bir duruşa sahip olarak gelişen kültürel tevazu kavramı; bir kişinin kültürel geçmişine ve tecrübesine saygı göstermek ve ona üstünlük kurmaktan kaçınmak olarak tanımlanmaktadır (Hook vd., 2013). Kültürel tevazuya sahip olan bireyin, kültürel yetkinlik ile karşılaştırıldığında bir sonuç noktası olma ya da başka bir kültürün hakimiyeti için çalışma gibi bir amacı yoktur. Daha ziyade, psikolojik danışmanlar ile danışanlar arasındaki güç eşitsizliklerine aşırı derecede hitap eden öz-değerlendirme ve öz-eleştiri sürecidir (Miller, 2009).

Bazı bilim insanları, küresel sağlık uzmanlarını eğitmek için çok önemli bir öge olarak tevazuyu savunmak için öncülük etmişlerdir (Cruess, Cruess & Steinert, 2010; Levi, 2009). Kültürel tevazunun tıp alanına uygulanmasında çalışma yapan Tervalon & Murray- Garcia (1998), kültürel tevazuyu; hekimlerin, hastalar, topluluklar, meslektaşları ve kendileri arasında ilgi çekici sohbetler yapmaya zorlayan süregelen bir süreç olarak görmektedir. Mevcut alanyazın, sağlık alanında uygulanan kültürel tevazunun unsurlarını içeren bazı kavramları şöyle sıralamaktadır:

- *Kendine yansıtma ve öz-eleştiri:* Kültürel tevazu yaklaşımının başlangıç noktası, hekimler tarafından hastalara ait olan doğal gücü tanımak amacıyla tamamen kendine yönelik olarak öz-eleştiri ve öz-değerlendirme yapması (Cooper- Patrick vd., 1999) ve hastanın inanç sistemine bakmak yerine kendi anlayışına yerleştirilen varsayımları ve inançları kabul etmesidir (Hunt, 2005).
- *Hastalardan öğrenmek:* Her bir hastanın yaşantısındaki kültürel boyutlara yeniden erişmek amacıyla hasta-terapist arasındaki güç eşitsizliğini gidermek ve hastaları dinlemeye tam bir katılım, bu öğrenme taahhüdünde kritik bir yere sahiptir (Tervalon & Murray- Garcia, 1998).
- *Ortaklık kurma:* Uygulayıcıların karşılıklı saygı temelli ortaklıklar geliştirmeleri ve bunu korumaları yalnızca tedavi ettikleri hastalarda değil,

aynı zamanda sağlığın savunuculuğu yoluyla her hastaya nihai olarak yarar sağlayacak topluluklarla da ilgilidir (Chang, Simon & Dong, 2012).

- *Yaşam boyu devam eden bir süreç*: Kültürel tevazuya sahip olmak, bir son nokta değil, dünyada ve başkalarıyla ve kendiyle olan ilişkide var olmak gibi aktif bir süreç haline gelir (Miller, 2009).

Amerika Birleşik Devletleri'nde kültürel yetkinlik programlarına ilişkin yakın tarihli yapılan incelemelerde, özellikle aile hekimliği uygulamalarında, tevazu kavramını aşamalı olarak benimsediği görülmektedir (Borkan & Culhane- Pera, 2008; Juarez vd., 2006; Miller, 2009; Rust vd., 2006).

Tevazunun Ölçülebilmesi

Tangney' e (2000; 2002) göre, tevazuyu değerlendirmeye yönelik girişimler diğer kavramları ölçmeye göre daha zor bir eylemdir; tevazuyla ilgili basit öz-değerlendirme envanterleri oluşturma çabaları genellikle iç tutarlılığı düşük ölçümler ortaya koymuştur. Bu nedenle kapsamlı, iyi araştırılarak oluşturulmuş, bu konuyla ilişkili bireysel ve toplumsal özellikler dikkate alınarak geliştirilmiş ölçme araçlarının olması gerekmektedir.

Alan yazın incelendiğinde Türkiye'de tevazu ile ilgili geliştirilmiş bir ölçeğe rastlanılmamıştır. Kavramla ilgili olarak Elliott (2010) tarafından geliştirilen "Humility Scale"; Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın (2012) tarafından "Alçakgönüllülük Ölçeği" olarak Türkçe' ye uyarlanmıştır. Ayrıca Saygın (2014) çalışmasında; Bollinger, Kopp, Hill ve Williams (2006) tarafından geliştirilen "Dispositional Humility Scale" ölçeğini Türkçe'ye "Tevazu Ölçeği" olarak uyarlamıştır. Kavramın yeterince iyi anlaşılması ve kavramın din, değer ve ahlak sistemi içerisinde yer alıyor olmasıyla sadece bu alanlara özgü olduğu yönündeki yanlış düşünce tarzı, tevazunun çalışmamış olmasının nedenleri arasında sayılabilir. Tevazu kavramı incelenirken din olgusu ve toplumdan

topluma çok farklı anlayışları içeren kültür ögesi göz önünde bulundurulmalı ve yapılan çalışmaların bu etkenlerden bağımsız olmadığı düşünölmelidir.

Peterson ve Seligman (2004), tevazunun ölçme yöntemlerini şu şekilde sıralamışlardır:

1. Kişinin kendine ait soruları kendisinin cevap verdiği anketler kullanmak.
2. Senaryo (tasarı) olayları veya durumları içeren metotlar kullanılarak kişinin mütevazı duruşuna bakmak.
3. Düşük tevazunun göstergeleri olan; narsisizm, gösteriş yapmak, kendini yüceltmek ve kendini savunmak ya da reklamını yapmak gibi kavramlarla ilişkilendirerek açıklamak (Exline, Bushman, Campbell & Baumeister, 2002).
4. Ego tehdidine karşı verilen psikolojik cevapları incelemek.
5. İnsanların ego tehdidini içeren olaylarda, kişilerin durumla ilgili hedeflerini açıklatarak sesli düşünme yöntemlerini kullanmak.
6. Diğerlerinin kendisini tevazu yönünden değerlendirmesini isteyerek, bunları birbiri içinde karşılaştırmak (Robins & John, 1997).
7. Kişinin, tevazu düzeyine yönelik, kendi değerlendirmesini ve diğerlerinin kendisini değerlendirmelerini karşılaştırmak (Shultz & Veschio, 2001).

Ayrıca tevazu istenen ve yüceltilen bir erdem olarak görüldüğü için sosyal istenirlikten etkilenmesi muhtemel olan ve ölçülmesi güç bir kavramdır (Landrum, 2002).

Tevazunun İlişkili Olduğu Diğer Psikolojik Kavramlar

Affetme ve Tevazu

Affetme biliş, duygu ve davranış arasındaki çift yönlü etkileşime dayanan çok yönlü bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Enright & Kittle, 1999). Affetme süreci; bireyler haksızlığa uğradıklarında ya da incindiklerinde, bilerek ve isteyerek öfkeden ve olumsuz tepkiler

göstermekten vazgeçtiklerinde ve haksızlık eden kişiye karşı merhamet, cömertlik ve yardımseverlik temelinde karşılık vermeye özen gösterdiklerinde başlar (Enright & Fitzgibbons, 2000; Ergüner- Tekinalp & Terzi, 2012).

Affetmenin ifade edilmesi durumu ise bireyin açık bir şekilde affettiğini gösteren davranışlar sergilemesidir. Kişi duygusal olarak affettiğini hissedebilir fakat açık davranışlar affetmeyi daha da güçlü bir şekilde gerçekleştirmektedir (Worthington, 1998). Worthington ve Wade'e (1999) göre, affetmenin gerçekleşebilmesi için kişinin tevazu sahibi olması gerekir. Tevazu sahibi olmak, bireyin kendisinin de geçmişte yaptığı yanlışların olduğunu ve hata yapılabilirliği anlamasında yardımcı olan bir durumdur. Bu yüzden tevazunun affediciliği geliştirdiği söylenebilir (Jennings vd., 2005).

Tevazu ve affedicilik konusundaki daha önceki araştırmalar mağdur olan kişi üzerinde yoğunlaşmıştır. Örneğin, mağdurların kendilerini benzer bir suç işlemede bulunma düzeyine sahip olduklarını gördüklerinde daha çok affettikleri görülmüştür (Exline, Baumeister, Zell, Kraft & Witvliet, 2008; Exline, Zell, Malcolm, DeCourville & Belicki, 2008). Ayrıca tevazunun, affetme ile pozitif ilişkili olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur. Powers, Nam, Rowatt ve Hill (2007) ABD'de kolej öğrencilerinde tevazu, affetme ve ruhsal aşkınlık arasındaki ilişkileri inceledikleri araştırmada tevazunun hem ruhsal aşkınlık hem de affetme ile pozitif ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Shepherd ve Belicki (2008) ise üniversite öğrencilerinde HEXACO kişilik özellikleri (dürüstlük-tevazu, duygusallık, dışadönüklük, uyumluluk, vicdanlı olma ve deneyime açıklık) ile affetme arasındaki ilişkiyi incelemişler ve HEXACO kişilik özelliklerinden dürüstlük-tevazu ile sürekli affetme arasında pozitif ilişki bulmuşlardır. Sezgin ve Erdoğan (2018) öğretmenlerle yaptıkları çalışmada affetme, tevazu ve öz-yeterlik arasında pozitif ilişkiler bulurken; Çardak (2013), üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada tevazu ve alt boyutlarının (açıklık, daha az kendine odaklanma, tevazu içerisinde kendini değerlendirme ve diğerlerine odaklanma) affetme ile pozitif ilişki içerisinde olduğu ve affetmeyi pozitif yönde yordadığı sonucunu elde etmiştir.

Narsisizm ve Tevazu

Amerikan Psikiyatri Birliği'nin ruhsal hastalıkları tanılama ölçütleri el kitabı DSM-V' de (Köroğlu, 2014, s.333) B kümesi kişilik bozuklukları kategorisinde yer alan narsistik (özsever) kişilik bozukluğunun belirtileri olarak Şunlar yer almaktadır; büyüklenir, sınırsız başarı, güç, zeka, güzellik ya da bir sevgi düşlemleriyle uğraşır durur, “özel” ve eşi, benzeri bulunmaz biri olduğuna inanır, çok beğenilmek ister, hak ettiği duygusu içindedir, kendi çıkarı için başkalarını kullanır (kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarından yararlanır), eşduyum yapamaz yani; başkalarının duygularını ve gereksinmelerini anlamak istemez, sıklıkla başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır, başkalarına saygısız davranır, kendini beğenmiş davranışlar ya da tutumlar sergiler. Bu kriterler patolojik narsisizme işaret etmesine karşın normal ya da kişilik bozukluğu olarak ifade edilmeyen narsisizm de; kişinin günlük uğraşlarından keyif alabilmesini, başarılarıyla gurur duymasını, çevresiyle ve çevresinin beklentileriyle etkin şekilde başa çıkabileceğini ortaya koymasını ve kusurlarından dolayı utanç ve öfke duygularını yaşayabilmesini içermektedir (Exline, Baumeister, Bushman, Campbell & Finkel, 2004; Rozenbaltt, 2002, s.53). Tevazunun; başkalarına saygı duymak, empati kurmak, toplumsal yapı ve evrenin büyüklüğu içerisinde küçük bir yeri olmak, çoğunluğun iyiliği için yapılan her türlü güzel işi takdir etmek vs. (Elliott, 2010; Tangney, 2002) gibi açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda tam olarak olmasa da narsisizmin antitezi tevazu olarak görünmektedir (Morris, Brotheridge & Urbanski, 2005). Ancak narsisizmin yokluğu, tevazunun varlığı olarak kabul edilmemektedir (Tangney, 2000). Peterson ve Seligman (2004) da, narsisizmin eksikliğinin tevazunun potansiyel varlığına bir delil olabileceğini ifade etmişlerdir. Ancak tevazu sahibi olunan bazı durumlar da gerçek tevazuyu temsil etmekten uzak narsisizmin olduğunu gösterebilmektedir. İçe dönük narsistler, aşırı derecede kendini bastıran ve tevazu sahibi görünen, ancak temelde kendisi ve diğerleri için gösterişçi beklentiler besleyen kişiler olarak tanımlanmaktadır (Miller & Campbell, 2008, s.456).

Ronningstam (2005) ise; çekingen (tedirgin) patolojik narsist olan kişilerin hak iddia etme algısına sahip olmadıklarını, tevazulu, gösterişsiz ve iddiasız olduğunu söylemektedir.

Benlik Saygısı, Özgüven ve Tevazu

Benlik saygısı ve özgüven, klinik çalışmalarda, günlük yaşamda ve araştırmalarda çok fazla kullanılan ve üzerinde önemle durulan kavramlardır. Kişilerin hem yüksek özsaygıya hem de makul yüksek özgüvene sahip olmaları beklenir. Tangney (2000) tarafından belirtildiği gibi birçok bilim insanı tarafından tevazu çoğunlukla olumsuz bir açıdan değerlendirilir ve tevazu kendini alçaltma ve düşük öz-saygıyla ilişkilendirilir. Elliott'a (2010) göre ise, tevazuyu ilgilendiren belki de en büyük karmaşıklık, onun düşük öz-saygıyla olan bağlantısı olduğu iddialarının olmasıdır. Tevazu, insanların zihninde sıklıkla düşük öz-saygıyla ilişkilendirilip sadece diğerlerinin isteklerine boyun eğen, iradesiz, kendini alçaltan imajlar sunuyor gibi olsa da öz-saygı ile tevazu arasındaki ilişki, bireyin öz-saygısının gerçek ve savunur şekilde gösterebildiği miktara bağlıdır (Emmons, 1998; Greenier vd., 1999). Yüksek düzeyde öz-saygı, tevazu için bir katalizör görevi görürken kişinin kendini makul bir şekilde tanıtmayı ile onaylanma ihtiyacını ortadan kaldırır. Yani tevazu, yüksek öz-saygının zıddı olmadığı gibi tam olarak düşük öz-saygıyla da tanımlanamaz. Ne savunulur şekildeki yüksek öz-saygı ne de aşırı düşük öz-saygı, tevazunun belirtisi olabilir. Çünkü gerçekten tevazu sahibi kişiler, kendini kabul etme, kibirden arınma ve hayatta olan biteni bir bütün halinde değerlendirme eğilimi gösterirler (Clark, 1992; Elliott, 2010; Morris vd., 2005; Richards, 1992).

Tevazu ile karıştırılan ve tevazunun yanlış anlaşılmasına neden olan kavramlardan birisi düşük özgüvendir. Bu karışıklığın nedeni, Roberts'a (1983) göre, sınırlı kabiliyet ve tekrarlayan başarısızlıklara tevazunun neden olduğunun sanılmasıdır. Düşük özgüvenli bireyler kendilerini değersiz ve hor görme eğilimi içerisinde olup kendi değer ve potansiyellerinin olduğu şekliyle değerlendirmekten yoksundurlar. Tevazu sahibi bireyler ise kendinin ve başkalarının olumlu ve olumsuz özelliklerini bir bütün içerisinde

değerlendirip olabildiğince dürüsttüler. Gerçekte yüksek özgüven tevazuyla düşük özgüven ise kibirli olmayla daha çok ilişkilidir (Buri, 1988; Roberts, 1983; Ryan, 1983).

Hoşgörü ve Tevazu

İnsanlık tarihi boyunca bir erdem olarak görülen hoşgörü, günümüzde de çeşitli özelliklere sahip insanların bir arada yaşamasına olanak sağlayan evrensel bir değer olarak görülmektedir (Hansen, 2011). Hoşgörü, kişilerarası ilişkileri düzenlemede etkili ve önemli yere sahip ve farklı özellikleri bulunan bireylerin sağlıklı bir şekilde bir arada bulunmasına olanak sağlayan evrensel bir değerdir. Hoşgörünün temelinde bireysel farklılıkları önemseyip yadırgamama ve bireylerin farklı özelliklerine saygı duyma bulunmaktadır (Boyacı, 2015; Campbell, 2011). Chongruksa, Prinyapol, Wadeng ve Padungpong (2010) tarafından yapılan tanımlamaya göre hoşgörü; çeşitli düşünce, durum ve olaylara farklı bakış açılarından bakarak daha esnek bir yaklaşım göstermeyi içermektedir. İnsanlar hoşgörü sayesinde, başkalarıyla kaliteli ilişkiler kurarak uyumlu bir ortak yaşam sağlayabilirler.

Alan yazında hoşgörü ve tevazu ilişkisini ortaya koyan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak Elliott'un (2010) geliştirdiği ölçekte tevazunun alt boyutlarından açıklık boyutunda zıt fikirlere, yeni tavsiyelere açık olmak, tevazu içerisinde kendini değerlendirme alt boyutunda ise, kişilerin bazı alanlarda kendilerinin önde olduklarını kabul ettikleri gibi diğer bazı alanlarda ise diğerlerinin kendisinden önde olduklarını kabul edebilmesi, diğerlerine odaklanma alt boyutunda ise; başkalarının çoğunluğun iyiliğine katkıda buldukları birçok farklı yolun takdir edilmesi anlayışı dikkate alındığında tevazuya yakın bir kavram olarak hoşgörünün de kişide var olması gerektiği söylenebilir.

Tevazu, Din ve Kültür

Pek çok dini terminolojide, tevazu, manevi olarak olgun bir özellik olarak değerlendirilmektedir (Chittister, 1991). Morgan ve Murray' dan aktaran Exline ve Geyer

(2004) tevazu, çoğunlukla din ile ilişkilendirildiği için, dindar olan kişilerde olumlu bir özellik olarak görülebilir. Tangney'in (2000) yaptığı çalışmada katılımcılar; diğer alanlara göre dini lider kişi veya din adamlarında tevazuyu daha elzem bir karakter gücü olarak görmüşlerdir. Çünkü kibir ve bencillik birçok dinde kötü olarak algılanan ve istenmeyen bir özellikken; tevazu çokça takdir edilen ve istenilen bir özelliktir (Elliott, 2010).

İslam kültüründe ahlak ilminin tanımlarından birisi de, "beğenilen güzel fiilleri yapıp beğenilmeyen fiillerden kaçınmayı sağlayan, insandaki nefsin eylemlerinden ve huylarından bahseden bir ilimdir." (Görgün, 2010). Tevazu, kendisini çok fazla düşünmeyen, kendini iyi tanıyıp ne olduğunu bilen kimsenin göstereceği davranıştır. Fakat tevazunun da bir sınırı olmalıdır. Tevazu, miskinlik, uyuşukluk, hakaretlere katlanmak, haysiyet ve şereften yoksun olmak demek değildir. Tevazu, Yüce Allah'ın büyüklüğü karşısında kendi aczinin bilincinde olma esası üzerinde gelişen düşünceye dayalı bir karakterdir (Aydın, 2009, s.12). İslam dinine göre kibir, küçük şeylerle uğraşmak ve yalancılık hastalıkları ruhun deformasyonudur ve bilginin gerçekleşmesine engel teşkil ederler. Bu kötülöklere veya olumsuz davranışlara insanın iradesiyle ilişkili olarak ahlaki bir yönden bakmakla kalmayıp varlık ve bilgiyle ilişkilendirerek ontolojik bir yönden de bakar. İnsan büyüklenmemeli ve tevazu sahibi olmalıdır, çünkü onun kendisi değil, Tanrı büyüktür ve kişinin sahip olmadığı bazı üstün özelliklere, komşusu sahip olabilir. Kendini beğenen kimse, sadece kendini beğenmekle kalmaz, başkalarına üstünlük taslamaya kalkışır ise, "kibirlenme" meydana gelir. Kibirlemenin ortaya çıkması için başkalarına karşı olması lazımdır, yalnızken olmaz. Kibir, başkalarının kişinin kendisine hayran olmalarını ya da mutlak bir biçimde itaatkar olmasını kesin olarak ve ısrarla istemeye götüren bir eğilimdir. Kibir çoğunlukla insanın konuşma, yürüme, giyiniş, bakış, oturuş, kalkış gibi tavır ve hareketlerinde ortaya çıkar (Nasr, 2013).

Diğer dinlerde de tevazu kavramı üzerinde durulmuştur. Tevazu hakkında yazılan ilk yazılı kaynaklardan bazıları, Yunan Stoik geleneğinden ve Budizm ve Taoizm'in öğretilerinden gelmektedir (Peterson & Seligman, 2004). Budist ve Taoizm öğretileri tevazuyu insanın

mükemmelliğini tamamlayacak önemli, istenen bir unsur olarak görürler ve tevazuya benliğin yok edilmesi olarak yaklaşırlar (Morris, Brotheridge & Urbanski, 2005). M.S 96 yılında Corinth'te bulunan kiliseye yazılan isimsiz bir mektup, yazılı kanıt olarak bulunan en eski Hristiyan belgesidir. Pek çok dini âlim, bu mektubun Roma'nın III. Piskoposu olan Clement tarafından yazıldığına inanmaktadır. Bu belgede inananların tevazu sahibi olması için yakarıшта bulunulduğu görülmektedir. Buna karşın ilk Yunan filozoflar, tevazuyu bir erdem (davranışta mükemmellik, kapasite ya da güç ve var oluş biçimi) olarak görseler de genel olarak bunu çok da vurgulamazlar (Sandage & Wiess, 2001). Yani batı düşüncesi kişisel sınırları anlamaktan daha çok benliği serbest bırakıp daha büyük bir gerçeklikle bağlantı kurma ihtiyacı (aşkınlık) yönünden tevazuya yaklaşmışlardır (Peterson & Seligman, 2004). Macintyre'den aktaran Yaran (2007) tevazu, gerek Platon ve Aristoteles gibi antikçağ, gerekse Nietzsche gibi modern dönem filozoflarının çoğunun erdemler listesinde yer almıyorsa da modern çağ filozoflarından Kant ve pek çok dinin; özellikle Sufi veya mistik eğilimli düşünürlerin en fazla önemsedikleri erdemlerden birisi olmuştur.

Öte yandan bir toplumun kültürünün belirleyici karakteristiğinden bir tanesi de bireyci ya da kolektivist yapının olmasıdır. Bireyci kültürlerde bireyin birincil menfaati kendi veya çekirdek ailesi için gerekli ve önemli olan çıkarları elde etmektir. Kolektivist kültürlerde ise birey kendini grup ya da toplumdaki çok fazla ayrı düşünemez. Kolektivist toplumlarda aile, millet veya ortak bir organizasyon içerisindeki üyelerin ortak çıkarları korunur. Kolektivist toplumlarda kişiler arası bağlar sıkı iken bireyci toplum gevşek bir şekilde bütünleşmiştir. Bireyci toplumlarda yaşam kalitesi; daha çok bireysel haz ve başarı, galip gelme, güç kazanma, ön plana çıkıp diğerlerine fark atma ile bağdaştırılırken kolektivist toplumlarda aile içi ilişkiler ve grup içi temalarla ilgilidir. Kolektif kültürde bir çocuk kendini "ben" yerine "biz" olarak düşünmeyi öğrenir. Bireyci toplumlarda iş yaşamı ve özel yaşam kesin sınırlarla birbirinden ayrılmıştır. İş/görev her zaman ilişkilerden önce gelir. Kolektivist toplumdaki organizasyonlarda ise ilişkiler, iş/görevden önce gelmektedir (Hofstede & Hofstede, 2005; Örs, 2015). Kültüre duyarlı bir kavram olan

tevazu, özellikle kolektif olan doğu toplumlarında istenen ve benimsenen bir erdem olarak görülür. Toplumsal yapının birlikteliğe dayalı olduğu ve bireylerin birbirinden çokça etkilendiği guruplarda tevazu, daha çok kişilerarası ilişkilere odaklı olarak yeni bir anlam ve değer kazanır. Hem bireyin kendisi için elzem olan tevazuyu içselleştirmesini önemsemek hem de toplumun ondan beklediği ve önemsemiği bir değer olarak tevazuyu bireylere kazandırmak sağlıklı bir toplumun oluşması için gereklidir (MacIntyre, 2007; Örs, 2015).

İlgili Araştırmalar

İlgili araştırmalar geçmişten günümüze doğru tarih sırasına göre verilmiştir. Araştırmalar yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Tevazu, Türkiye'de henüz yeni çalışılmaya başlanmış bir kavram olup, konuyla ilgili çok fazla araştırma yapılmamıştır.

Gediksiz (2013), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında alçakgönüllülikle psikolojik iyi olma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın diğer bir amacı ise, bu iki kavram arasındaki ilişkinin cinsiyet, algılanan gelir düzeyi, ebeveyn tutumları değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğidir. Araştırmanın sonucunda alçakgönüllülük ve psikolojik iyi olma düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olmadığı görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin alçakgönüllülük düzeylerinin cinsiyet, algılanan gelir düzeyi, ebeveyn tutumları açısından anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur.

Saygın (2014) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında, denetim odağı ve beş faktör kişilik özelliklerinin, tevazu düzeylerini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını ve üniversite öğrencilerinin tevazu puanlarının öğrencilerin özlük niteliklerine (cinsiyet, sınıf düzeyi ve ebeveyn tutumu) göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma

sonucunda, kız öğrencilerin tevazu puan ortalamalarının erkek öğrencilerin puan ortalamalarından; dördüncü sınıf öğrencilerinin tevazu puan ortalamalarının, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin tutumunu demokratik olarak değerlendiren öğrencilerin tevazu puan ortalamaları, ebeveynlerin tutumunu otoriter, ilgisiz ve koruyucu olarak değerlendirenlerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin tevazu ve denetim odağı puanları arasında anlamlı bir ilişki yokken, denetim odağının tevazu puanlarını açıklamadığı görülmüştür. Öğrencilerin tevazu puanları ile beş faktör kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik/ nevrotizm puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunurken, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuş ve beş faktör kişilik özelliklerinin tevazuyu anlamlı düzeyde yordadığı bulgulanmıştır.

Shikholeslami (2016) Hacettepe Üniversitesi'nde yaptığı çalışmasında, üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve alçakgönüllülük puanlarının cinsiyet, okuduğu bölüm, yaş, anne- babanın eğitim düzeyi, aile geliri ve okudukları bölüm değişkenlerine göre incelediği betimsel bir araştırmadır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve alçakgönüllülük düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin alçakgönüllülük ile yılmazlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin alçakgönüllülük puanlarının nispeten yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin alçakgönüllülük puanları, cinsiyet, yaş, okudukları bölüm, anne-baba eğitim düzeyi ve aile gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermemiştir.

Türkçapar ve Karademir (2016), pedagojik formasyon eğitimi alan bireylerin alçakgönüllülük düzeylerini değişik değişkenler açısından incelediği araştırmasında; katılımcıların alçakgönüllülük düzeylerinin cinsiyet açısından kadınlar, bölüm değişkeni açısından ise rekreasyon bölüm mezunları lehine anlamlı olarak farklılaştığını bulmuşlardır. Yaş ve gelir düzeyi değişkenini açısından ise anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Diğer yandan aile tutum değişkenine göre "kendinden vazgeçme" alt

boyutunda ve toplam alçakgönüllülük puanında gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılık "kendinden vazgeçme" alt boyutunda ilgisiz ve koruyucu aile tutumu ile demokratik tutum arasında (demokratik aile tutum lehine), toplam alçakgönüllülük puanında ise "demokratik aile tutumu" ile "ilgisiz" ve "otoriter" aile tutumu arasında (yine demokratik aile tutumu lehine) ortaya çıkmıştır.

Vural (2016) din psikolojisi alanında yaptığı çalışmada, yetişkinlerde alçakgönüllülük, dindarlık ve psikolojik iyi olma ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın diğer bir amacı ise bu değişkenlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, gelir durumu, eğitim düzeyi ve sosyal çevre gibi demografik değişkenler açısından anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini incelenmesidir. Araştırma sonucunda alçakgönüllülük ile dindarlık arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ancak alçakgönüllülük ile psikolojik iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Aksoy, Güngör- Aytar ve Kaytez (2017), üniversite öğrencilerinin mutluluk ve alçakgönüllülük düzeylerini etkilediği düşünülen bazı değişkenleri belirlemek ve mutluluk ile alçakgönüllülük arasındaki ilişkiyi incelemek üzere araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda 4.sınıfta öğrenim gören ve arkadaşlarıyla birlikte evde kalan öğrencilerin mutluluk düzeyi, yaşamın büyük bir kısmını köyde geçen öğrencilerin ise alçakgönüllülük düzeyi puan ortalamalarının yüksek olduğu, öğrencilerin mutluluk ile alçakgönüllülük düzeyleri arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Büyüksevindik ve Işık (2017), üniversite öğrencilerinin tevazu ve affetme düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin tevazu toplam puanlarının ve tevazunun alt boyutlarından kendinden vazgeçme ve alçakgönüllülükle kendini değerlendirme düzeylerinde anlamlı bir farklılık yokken; açıklık alt boyutunda erkekler lehine, diğerlerine odaklanma alt boyutunda ise kadınlar lehine anlamlı bir farklılık olduğunu, öğrencilerin tevazu düzeylerinin yaş, kardeş sayısı, algılanan sosyo-ekonomik düzey, ebeveyn eğitim durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığını, öğrenim

gördükleri bölüme göre ise sadece tevazunun kendinden vazgeçme alt boyutunda gruplararası bir farklılaşma olduğu ve tevazunun alt boyutlarının affetme toplam puanları ve affetmenin tüm alt boyutları ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca tevazunun tüm alt boyutlarının kendini affetme düzeyini; tevazunun diğerlerine odaklanma ve alçakgönüllülükle kendini değerlendirme alt boyutlarının başkalarını affetme düzeyini; tevazunun açıklık, kendinden vazgeçme ve alçakgönüllülükle kendini değerlendirme alt boyutlarının durumu affetme düzeyini anlamlı düzeyde yordadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Yurtdışında tevazu kavramıyla ilgili yapılan araştırmalardan; ulaşılabilen çalışmalar aşağıda özetlenerek verilmiştir.

Farh ve Cheng (1997), Tayvan' da 990 Çinli çalışan yetişkin üzerinde, kendi performansını değerlendirmede mütevazı yanlılığının, ölçek maddelerinin pozitif ya da negatif olarak ifade edilişlerinin, tevazu değerinin ve benlik saygısının etkisini incelemişlerdir. Veri toplama aracı olarak Rosenberg benlik saygısı envanteri ve Çin geleneksel değer ölçeği kullanmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında; kendi performansını değerlendirmede pozitif olarak yazılmış maddelerde mütevazı yanlılığını oluşturduğu gözlenmiştir. Mütevazı yanlılığı, tevazu değeriyle ilgisiz, kendini değerlendirmede benlik saygısının mütevazı yanlılığına etki ettiği bulunmuştur. Yapılan faktör analizinde iki bağımsız faktör oluşturan pozitif ve negatif olarak derecelendirilmiş maddeler, kendini değerlendirme ölçeğinin, ölçüt geçerliliğine benzersiz şekilde katkıda bulunduğu görülmüştür.

Dunning ve Kruger (1999), Cornell Üniversitesi'nde düzenledikleri bir deneyde 45 öğrencinin bilgi düzeylerini ölçerek kendine güven durumlarına göre tevazu sahibi olup olmadıklarını incelemişlerdir. Bu öğrencilere çeşitli sorular sorularak bilgi dereceleri ölçülmüştür. Soruları daha az bilen kişiler, daha çok soru bildiklerini ve iyi bir günde

olduklarında soruların tamamına yakın bileceklerini iddia etmişlerdir. Soruların büyük bir kısmını bilen kişiler ise daha az soru cevapladıklarını söylemişlerdir. Test sonuçları ortaya çıktığında az bildiklerini söyleyen kişiler testin %90' ını bilmiş, daha fazla soru yaptıklarını iddia edenler ise sadece %10 oranında doğru yanıtta bulunmuşlardır. Bu deneyin neticesinde psikologlar, bilgili olan kişilerin tevazu gösterdiğini açıkça ortaya koymuş ve az bilmesine rağmen doğru sayısı fazla olduğuna inanan kişiler ise cahil cesareti olarak nitelendirilmiştir. Araştırmacılar çalışmanın sonuçları arasında birkaç maddeye dikkat çekmektedirler: Nitelsiz insanlar, nitelikleri abartma eğilimindedir. Nitelsiz insanlar, gerçekten nitelikli insanların niteliklerini görmekten acizdirler. Nitelsiz insanlar, ne ölçüde nitelsiz olduklarını fark edemezler. Eğer nitelikleri belli bir eğitim ile artırılırsa, aynı nitelsiz insanlar, nitelsizliklerini farkına varmaya başlarlar.

Exline ve Geyer (2004), 127 psikoloji hazırlık öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada, çeşitli karakter ve kişilikteki insanlar üzerinde tevazunun bir değer olup olmadığını ve insanların tevazuya yönelik algılarını belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmada nitel ve nicel araştırmalar birlikte kullanılmıştır. Sonuçlara bakıldığında; katılımcıların tevazu algılarının pozitif yönde olduğu, daha çok mütevazı olmanın iyi olduğunu düşünenlerin ortalamasının, tersi düşünceye sahip olanların ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Katılımcılar, açık uçlu sorularda tevazuyu tanımlarken % 44' ü alçakgönüllülük ya da tevazuyu içeren davranışları referans almış, diğer katılımcıların % 17' si cömertlik, % 19' u kibir eksikliği olarak değerlendirmiştir. Katılımcılardan çeşitli sosyal rollerde tevazunun bir güç ya da zayıflık belirtisi olup olmadığına karar vermeleri istendiği zaman çoğunlukla bir karakter gücü olarak ifade edilmiştir.

Yine Exline ve Geyer (2004), çeşitli dinlere mensup Protestan (%30), Katolik (%29), Yahudi (%5), Hindu (%2), Budist (%2), Taoist (%2), İslam (%2) ve ateist/agnostik ya da hiç dini olmayan (%20) üniversite öğrencileri üzerinde, dindarlık tevazu arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yaptığı çalışmada; katılımcıların ilk olarak tevazu sahibi kişilerin büyük ihtimalle dindar oldukları anlayışının olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonucuna göre

dindarlık, pozitif tevazu anlayışıyla örtüşmektedir. Ayrıca katılımcıların tevazuyla ilgili yaşadıkları deneyimlere bakıldığında dindarlık, daha fazla pozitif duygu ve daha az olumsuz duygu ile ilişkilendirilmiştir.

Park, Peterson ve Seligman (2004a) karakter güçleri ile iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, internet yoluyla veri toplayarak 5.299 yetişkinin karakter güçleri ve yaşam doyumunu incelemişlerdir. Yaşam doyumunun yüksek düzeyde, umut, şükran, sevgi, merak ve azimle ilişkili bulunmuştur. Bu sonucun tersi olarak; yaratıcılık, yargılama, güzellikleri takdir eden entelektüellik, öğrenmeye isteklilik ve tevazu gibi karakter güçleri ile yaşam doyumunu arasındaki ilişki düşük bulunmuştur. Araştırmanın sonucu olarak, karakter güçleri ile yaşam doyumunu arasındaki ilişki tekdüze bulunmuştur. Ayrıca herhangi bir karakter gücündeki aşırılık yaşam doyumunu azaltmamaktadır.

Park, Peterson ve Seligman (2004b) karakter güçleri ve iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarına ek olarak, karakter güçleri ve iyi oluşta; spesifik olarak umut ve tevazunun rolünü incelemişlerdir. Sonuçlar arasında; umudun yaşam doyumunu, minnettarlık, sevgi ve azimden daha az yordadığını belirtmektedirler. Travma yaşantısı ile tevazu ve iyi oluş arasında bir ilişki bulunmuştur. Travmatik yaşantının artmasıyla, kişinin yaşamındaki coşku ve tevazu arasındaki korelasyon önemli derecede arttığı bulunmuştur. Ayrıca travmatik yaşantı geçiren kişilerin, tevazunun aracı rolü ile yaşam doyumunu daha da geliştirdiği belirtilmektedir.

Park ve Peterson (2006), ergenler arasında ahlaki yeterlilik ve karakter güçlerini belirlemek için ergenler için değerler ve karakter gücü envanteri (VIA-Youth) geliştirmişlerdir. Yaşları 10 ile 17 arasında değişen 736 katılımcı çalışmada yer almıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; ölçeğin dört faktörlü bir yapısı olduğu ortaya çıkmıştır. Ölçeğin alt boyutları ise; sağduyu, öz-düzenleme gibi karakter güçlerini içeren ölçülülük boyutu, öğrenme aşkı, merak gibi karakter güçlerini içeren entelektüellik boyutu, umut, dindarlık,

sevgi gibi karakter güçlerini içeren teolojik güçler boyutu ve iyilik, tevazu gibi karakter güçlerini içeren diğerlerine yönelim (kişilerarası) boyutudur.

Park, Peterson ve Seligman'ın (2006a), 50 ABD eyaletinden ve 54 diğer ülkelerden 117.667 yetişkinin internet yoluyla katıldığı geniş çaplı çalışmalarında, 24 karakter gücünün yaygınlığını araştırmışlardır. ABD' de en çok yaygın olarak görülen karakter güçleri; nezaket, dürüstlük, adalet, minnettarlık ve yargılamadır. Bunun karşısında olarak daha az yaygınlıkta görülen karakter güçleri ise; sağduyu, tevazu ve öz-denetimdir. Farklı coğrafyalarda yer alan diğer ülkeler ile ABD eyaletleri arasında karakter profillerinin karşılaştırıldığında dindarlık hariç bir farklılık bulunmamıştır. Çalışmanın sonuçlarına genel olarak bakıldığında; evrensel insan doğası ve yaşanabilir toplum için ihtiyaç duyulan karakter güçleri hakkında bilgiler sunmaktadır.

Park, Peterson ve Seligman (2006b), karakter güçlerinin, fiziksel ve psikolojik rahatsızlıkların iyileşmesinde etkili olup olmadığını incelemiştir. 2.087 yetişkinden internet ortamından veri toplanmıştır. Kişinin hasta olduğu döneme ilişkin geriye dönük cevaplar vermesi istenmiştir. Çalışmanın sonucunda psikolojik bozuklukların, güzelliklerin takdir edilmesi, yaratıcılık, merak, minnettarlık ve öğrenme aşkı gibi karakter güçleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca kişinin yaşam doyumu ile hastalık döneminin yoğun olarak yaşaması arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Quiros (2006), 678 lisans öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada "Healthy Humility Inventory" yani; Sağlıklı Tevazu Ölçeği geliştirmeye çalışmıştır. Ölçek 11 maddeden oluşmakta olup ve 6'lı likert tipi derecelendirmeye sahiptir. 183 lisans öğrencisi üzerinden toplanan verilerle de ölçeğin benlik saygısı, umut, varoluşsal anlam, depresyon ve kaygı ile ölçüt bağıntılı geçerliğine bakılmıştır. Sonuçlar arasında Sağlıklı Tevazu Ölçeği ile benlik saygısı, umut ve varoluşsal anlam arasında pozitif ilişkiler bulunurken, depresyon ve kaygı ile de negatif ilişki bulunmuştur.

Rowatt vd. (2006) tevazu ve kişisel nitelikler arasındaki ilişkinin olup olmadığını ve tevazunun kişinin psikolojisi üzerine yararlarını keşfetmek amacıyla Tevazu ve Benlik Saygısı Örtülü Birliktelik Testi'nin (IAT) geçerlilik ve güvenilirliği test etmeye çalışmışlardır. Birinci çalışmalarında, 135 üniversite öğrencisi, Tevazu ve Benlik Saygısı Örtülü Birliktelik Testleri (IAT'ler) ve kendi benlik kurgusunu kendi kendini raporlayan birkaç ölçümü tamamladı. Örtük tevazu, küstahlık, örtük benlik saygısı ve narsisizm ile karşılaştırıldığında kendini bildiren tevazuyla tersine ilişkili olduğu ve testin geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur. Ayrıca kibirliliğe kıyasla kendini tevazu sahibi olarak değerlendirme, benlik saygısı, şükran, bağışlama, maneviyat ve genel sağlık ile pozitif korelasyon gösterdiği de bulunmuştur. İkinci çalışmalarında, tevazunun artan akademik performans ile ilişkili olabileceği fikrini incelemek için, Tevazu ve Benlik Saygısı Testlerini tamamlayan 55 üniversite öğrencisinin gerçek ders notlarını incelemişlerdir. Örtük tevazu, gerçek ders notları ile pozitif ilişkili (narsisizm, vicdanlılık ve kapalı benlik saygısı aynı anda kontrol edildiğinde) olduğu bulunmuştur.

Peterson vd. (2008) yaptıkları çalışmada, travma sonrası gelişimde karakter güçlerinin ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır. Travmatik yaşantı geçiren kişilerin başvurabileceği, bilişsel ve kişilerarası karakter güçlerini tanımlayan bir web uygulaması oluşturmuşlardır. 1.739 katılımcı araştırmaya katılmıştır. Araştırmada travma sonrası gelişim ölçeği ve karakter güçleri gelişim ölçeği uygulanmıştır. Sonuçlar arasında, tevazunun travma sonrası gelişime katkıda bulunan karakter güçlerinden birisi olduğu bulunmuştur.

Elliott (2010), tevazu ile dindarlık ilişkisini ele aldığı çalışmada; %74 Protestanların, %23 Katoliklerin ve %3 diğer grupların oluşturduğu toplam 249 lisans öğrencisi katılmıştır. Bu çalışmada katılımcıların kendilerinin ve diğerlerinin 12 İncil emrine ne kadar uyduklarını değerlendirmeleri istenerek, katılımcıların tevazu düzeyleri incelenmiştir. Sonuçta daha çok tevazu sahibi üniversite öğrencileri İncil' in kurallarına kendilerinin diğerlerinden daha çok uyduklarını düşündükleri ortaya koyulmuştur.

Yine Elliott (2010), 191 lisans öğrencisi ile yaptığı diğer bir çalışmada; her bir katılımcıdan kendilerinin, üniversite arkadaşlarının ve ortalama dindar insanların 12 İncil emrine ne derece uydukları ve sekiz olumlu sekiz olumsuz özellik üzerinden üç kişiyi değerlendirmelerini istemiştir. Bu çalışmanın sonucunda katılımcılar, diğerlerinin, düşük ve orta düzeydeki iç dinsel gruptakilerden daha az kurallara uyduklarını ifade etmişlerdir. Bu yüksek öz değerlendirme ve diğerlerini düşük değerlendirme modeli, içsel olarak dindar olanlar arasındaki düşük tevazunun kanıtıdır.

Krause (2010) ise araştırmasında tevazu, din ve sağlık arasındaki ilişkiler üzerine özel olarak odaklanan herhangi bir çalışma bulunmadığından yola çıkarak kilise tabanlı sosyal destek, tevazu ve algılanan sağlık durumu arasındaki ilişkileri değerlendirmek amacıyla örneklemini yaşlı insanların oluşturduğu bir model geliştirmiştir. Tevazu hislerinin nasıl ortaya çıktığını ve kilisede (dinde) nasıl devam ettirildiğini göstermek ve tevazunun fiziksel sağlıkla ilişkilendirilip ilişkilendirilmediğini değerlendirmek amacıyla birbiriyle ilişkili bazı hipotezler geliştirmiştir: (a) ibadete katılan yaşlı insanlar, kilise üyelerinden daha fazla ruhani (manevi) destek aldıklarını bildireceklerdir, (b) kendi cemaat üyelerinden daha fazla ruhani (manevi) destek alan daha yaşlı yetişkinler, daha çok tevazu sahibi olacaklardır (c) daha tevazulu hisseden daha yaşlı kişiler muhtemelen kendi sağlıklarını daha iyi bir şekilde değerlendireceklerdir. Krause (2010) mevcut çalışmadaki temel bir dayanağı şu şekilde açıklar; kilise üyeleri kendi başlarına kaldıklarında ne tevazulu olmanın değerini tam olarak anlayabilirler ne de daha tevazulu olabilecekleri yolların farkında olabilirler. Yani bu bireyler, kendileriyle aynı düşüncede olan başkalarıyla etkileşimde kalarak tevazuya karşı daha fazla anlayış kazanabilirler.

A. De Vries, De Vries ve Born (2011), 800 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmalarında, kişilik özelliklerinden (HEXACO; dürüstlük-tevazu, duygusallık, dışadönüklük, uyumluluk, vicdanlı olma, deneyime açıklık) öz-disiplin ve dürüstlük-tevazu alt boyutlarını, iki akademik alanın yordayıcıları olarak ele almışlardır. Bu akademik alanlar; yıl sonu not ortalaması ve zarar verici akademik davranışlardır (kopya çekme,

intihal vb.). Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, kadınların öz-disiplin ve dürüstlük-tevazu puanları ile yıl sonu not ortalamaları erkeklere göre daha yüksek iken; zarar verici akademik davranışları erkeklere oranla daha düşük bulunmuştur. Ayrıca; kişilik özelliklerinden öz-disiplin ve dürüstlük-tevazu alt boyutları yıl sonu not ortalaması ile pozitif bir ilişki gösterirken; zarar verici akademik davranışlar ile de negatif bir ilişki gösterdiği sonucu elde edilmiştir.

Dwiwardani vd. (2014), bağlanma stilleri ve egonun kendini toparlama gücünün, tevazu, şükran ve affediciliğin yordayıcıları olup olmadığını inceledikleri çalışmada 245 yetişkin birey yer almıştır. Çalışmanın sonucunda, tevazu kaçınılmaz bağlanma ile negatif ilişkide bulunurken, kaygılı bağlanma ile hiçbir ilişki içinde olmadığı tespit edilmiştir. Hem bağlanma hem de kendini toparlama gücü dindarlığı kontrol ettiklerini ve tevazunun, şükran ve bağışlama için önemli yordayıcılar olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar tevazunun gelişiminde bağlanma ve kendini toparlama gücünün rolünün önemini göstermektedir.

Hopkin, Hoyle ve Toner (2014), dini inanç alanındaki entelektüel tevazu ve dini materyaller hakkındaki yazılı fikirlerin değerlendirilmesine dini inancın etkisi konusunu saptamaya yönelik yapılan çalışmaları gözden geçirmiştir. Sonuç olarak; tevazu yokluğunun, agresif dinsel davranışlara az bir olasılıkla neden olduğu bulunmuş; fakat tevazunun din temelli çatışmalarda koruyucu bir rolü olabileceği açıklanmıştır.

Farrell vd. (2015) romantik ilişkilerde tevazunun rolünü inceledikleri çalışmada 459 romantik ilişkisi olan yetişkin bireyin katılımıyla gerçekleştirmişler ve tevazu sahibi olma algılarının romantik ilişkilerde sadakat ile ilişkili olduğu, bunun da pozitif ilişki sonuçlarıyla ilişkili olduğu teorik bir modeli test etmişlerdir. Sonuç olarak, tevazu sahibi olmaya ilişkin algılamalar, ilişki çıktıları (örneğin; ilişki doyumu ve affedicilik) ile pozitif yönde ilişkili ve bunların romantik ilişkiler ile değerlendirilmesinde sadakat kısmi aracı değişken olarak ele alınmasıyla bulunmuştur.

Owen vd. (2016) ise, 50 terapist tarafından tedavi edilen 247 danışanın bir üniversite danışma merkezindeki örnekleminde, terapistlerin kültürel tevazu ile ilgili danışan puanları arasındaki ilişkiyi geriye dönük olarak incelemişlerdir. Araştırma sonuçları olarak; terapistlerini kültürel açıdan daha tevazu sahibi olarak değerlendiren danışanların daha iyi terapi sonuçları sunduğunu ve terapistlerinin kültürel fırsatları kaçırdıklarını düşünen danışanlar ise kötü tedavi sonuçlarıyla karşı karşıya kaldıklarını bildirmişlerdir.

Yukarıda özetlenen araştırma sonuçları dikkate alındığında çalışmaların çoğunda tevazunun yaş, cinsiyet, ebeveyn tutumu, ebeveyn eğitim düzeyi, ailenin gelir durumu ve öğrenim görülen bölüm gibi demografik değişkenler ile incelendiği görülmektedir. Bununla birlikte bazı çalışmalarda tevazunun psikolojik iyi olma, kişilik özellikleri, kendini toparlama gücü ve affetme gibi kavramlarla olan ilişkisine bakılmıştır. Hem yurtdışında hem de Türkiye' de daha çok son zamanlarda çalışılan bir kavram olduğu için, özellikle yurtdışında istenilen ve üstün bir özellik mi yoksa bir zayıflık belirtisi mi veya sağlıklı-sağlıklı tevazu ikilemi üzerine durulmuş ve farklı değişkenlerle ilişkisine bakılmış olup bunlardan bazıları; psikolojik iyi olma ya da ruh sağlığı, kişilik özellikleri, dindarlık, benlik saygısı ve affetmedir. Tevazu ile ilgili yapılmış olan çalışmaların geneline bakıldığında; Türkiye'de tevazu kavramını ele alan çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür. Bu anlamda gerek tevazu davranışının ölçülmesi gerekse tevazunun karmaşık yapısının anlaşılabilmesi için farklı yaş gruplarında hem nitel hem de nicel araştırmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın yöntemine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu doğrultuda araştırma modeli, çalışma gurubu, ölçek geliştirme süreci, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analiz edilmesine ilişkin bilgiler açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma tevazu kavramının yapısını ortaya koymayı ve bu kavramın ölçülmesine yönelik bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlayan çalışmadır. Ölçek geliştirme, ölçülmesi hedeflenen özelliğe ilişkin olarak bireyi yalnızca ilgili özellik ile ilgili olarak etkileyecek uyarıcılar takımını ve bu uyarıcılara uygun tepki kategorilerini oluşturma sürecidir (Erkuş, 2016). Bu amaca yönelik olarak araştırmada ölçek geliştirme süreci basamaklarına uygun olarak çalışmalar planlanmıştır.

Çalışma Grubu

Ölçek geliştirme sürecinde; nitel çalışmanın yapılması, açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizinin her birisi için üç ayrı çalışma grubundan veri toplanmıştır. Araştırmada kolaylıkla bulunabilen örnekleme yöntemi rahat, pratik ve zamandan tasarruf sağladığı için (Erkuş, 2013, s.122) tercih edilmiştir.

Nitel araştırma için veri toplanan grubun demografik özellikler Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2.

Nitel Çalışma İçin Veri Toplanan Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Özellik		N	%
Cinsiyet	Kadın	100	59.9
	Erkek	67	40.1
Öğrenim görülen program	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	45	27.0
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	41	24.5
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	32	19.2
	Görme Engelliler Öğretmenliği	28	16.8
	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği	21	12.5
Sınıf	I. Sınıf	29	17.4
	II. Sınıf	43	25.7
	III. Sınıf	61	36.6
	IV. Sınıf	34	20.3
Yaş	18-20	55	32.9
	21-23	87	52.1
	24-27	17	10.2
	28 ve üzeri	8	4.8

Tablo 2 incelendiğinde, çalışma grubunun 100’ü kadın (%59.9), 67’si erkek (%40.1) toplam 167 kişiden oluştuğu görülmektedir. Katılımcılardan 45’i (%27) rehberlik ve psikolojik danışmanlık, 41’i (%24.5) ilköğretim matematik öğretmenliği, 32’si (%19.2) sosyal bilgiler öğretmenliği, 28’i (%16.8) görme engelliler öğretmenliği ve 21’i (%12.5) bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği programında öğrenim görmektedir. Sınıf dağılımı incelendiğinde ise katılımcılardan 29’u (%17.4) 1. sınıfta, 43’ü (%25.7) 2. sınıfta, 61’i (%36.6) 3. sınıfta ve 34’ü (%20.3) 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Araştırmanın ikinci çalışma grubu açılımlayıcı faktör analizi (AFA) için oluşturulmuştur. AFA için katılımcı sayısı belirlenirken genellikle ölçekteki madde sayısının beş ya da on ile çarpılmasıyla elde edilen değer ölçüt olarak alınması gerektiği ileri sürülmektedir (Bryman & Cramer, 2001; Kass & Tinsley, 1979). Buna göre AFA için veri toplanan çalışma grubunun demografik özellikleri Tablo 3’te sunulmuştur:

Tablo 3.

AFA İçin Veri Toplanan Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Özellik		N	%
Cinsiyet	Kadın	270	72.4
	Erkek	103	27.6
Öğrenim görülen program	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	139	37.3
	Antrenörlük Bölümü	40	10.7
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	33	8.8
	Resim Öğretmenliği	20	5.4
	Almanca Öğretmenliği	21	5.6
	Arapça Öğretmenliği	20	5.4
	İngilizce Öğretmenliği	19	5.1
	Görme Engelliler Öğretmenliği	23	6.2
	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği	13	3.5
	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	25	6.7
	Biyoloji Bölümü	11	2.9
	Sosyoloji Bölümü	4	1.1
Tarih Bölümü	5	1.3	
Sınıf	I. Sınıf	36	9.7
	II. Sınıf	73	19.6
	III. Sınıf	118	31.6
	IV. Sınıf	146	39.1
Yaş	18-20	149	40.0
	21-23	191	51.2
	24-27	27	7.2
	28 ve üzeri	6	1.6

Tablo 3 incelendiğinde, çalışma grubunun 270'i kadın (%72.4), 103'ü erkek (%27.6) toplam 373 kişiden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların 139'u (%37.3) rehberlik ve psikolojik danışmanlık, 40'ı (%10.7) antrenörlük, 33'ü (%8.8) fen bilgisi öğretmenliği, 25'i (%6.7) Türk Dili ve Edebiyatı bölümü, 23'ü (%6.2) görme engelliler öğretmenliği, 21'i (%5.6) Almanca Öğretmenliği, 20'si (%5.4) resim öğretmenliği, 20'si (%5.4) Arapça Öğretmenliği, 19'u (%5.1) İngilizce Öğretmenliği, 13'ü (%3.5) bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği, 11'i (%2.9) biyoloji bölümü, 5'i (%1.3) tarih bölümü ve 4'ü (%1.1) sosyoloji programında öğrenim görmektedir. Sınıf dağılımı incelendiğinde ise katılımcılardan 36'sı (%9.7) 1. sınıfta, 73'ü (%19.6) 2. sınıfta, 118'i (%31.6) 3. sınıfta ve 146'sı (%39.1) 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Araştırmanın üçüncü çalışma grubu ise doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için oluşturulmuştur. Doğru bir biçimde belirlenmiş modeller ve çok değişkenli normal dağılmış veri için yapılan benzetim çalışmaları sonucunda, makul örneklem büyüklüğünün 150 (Muthen & Muthen, 2002) veya 200 (Boomsma & Hoogland, 2001) olması gerektiği belirlenmiştir. Normal dağılıma sahip olmayan değişkenler ve kayıp verili DFA modeli için L. Muthen ve Muthen (2002) örneklem büyüklüğünün 300 veya daha büyük olması gerektiğini önermişlerdir.

Buna göre DFA için veri toplanan çalışma grubunun demografik özellikleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

DFA İçin Veri Toplanan Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

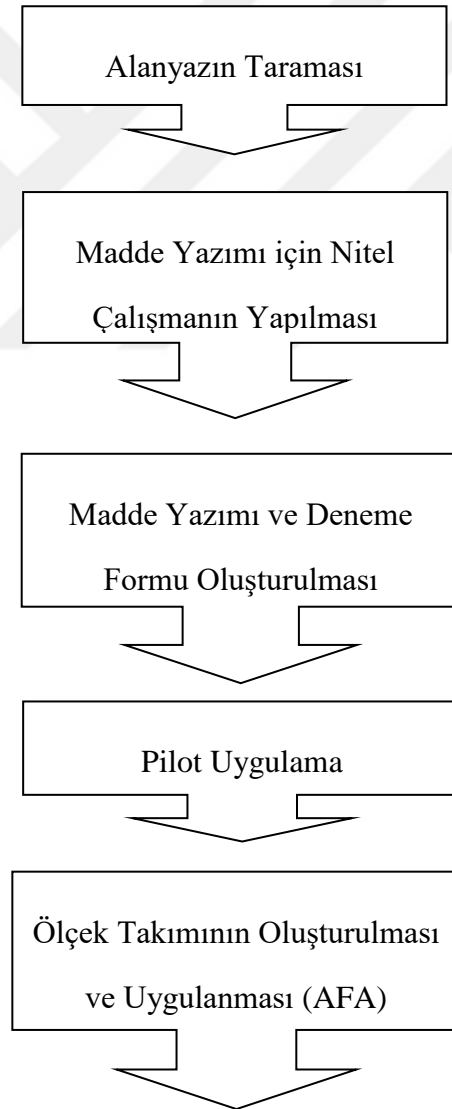
Özellik		N	%
Cinsiyet	Kadın	200	66.2
	Erkek	102	33.8
Öğrenim görülen program	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	69	22.9
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	68	22.5
	İngilizce Öğretmenliği	51	16.9
	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	82	27.1
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	32	10.6
Sınıf	I. Sınıf	59	19.5
	II. Sınıf	24	8.0
	III. Sınıf	172	57.0
	IV. Sınıf	47	15.5
Yaş	18-20	84	27.8
	21-23	194	64.2
	24-27	18	6.0
	28 ve üzeri	6	2.0

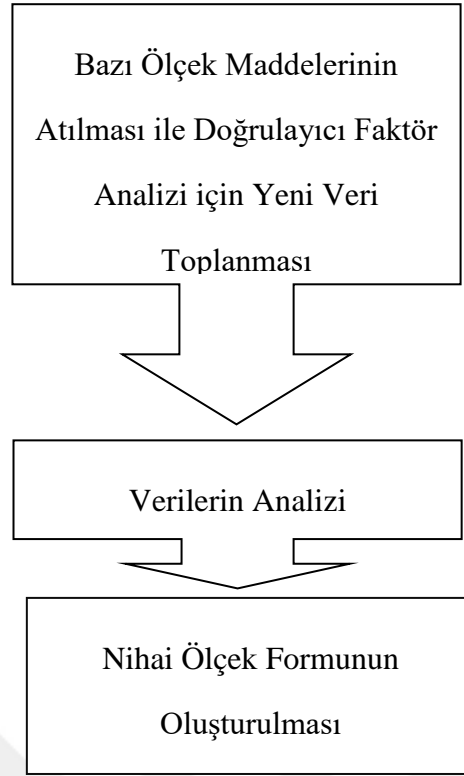
Tablo 4 incelendiğinde, çalışma grubunun 200'ü (%66.2) kadın, 102'si (%33.8) erkek toplam 302 kişiden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların 69'u (%22.9) rehberlik ve psikolojik danışmanlık, 68'i (%22.5) fen bilgisi öğretmenliği, 51'i (%16.9) İngilizce Öğretmenliği, 82'si (%27.1) ilköğretim matematik öğretmenliği ve 32'si (%10,6) sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim görmektedir. Sınıf dağılımı incelendiğinde ise

katılımcılardan 59'u (%19.5) 1. sınıfta, 24'ü (%8) 2. sınıfta, 172'si (%57) 3. sınıfta ve 47'si (%15.5) 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Ölçek Geliştirme Süreci

Ölçek geliştirme süreci ile ilgili bilgilerin yer aldığı kaynakların incelenmesinin ardından araştırmacı tarafından ölçek geliştirme sürecine ilişkin bir takım basamaklar belirlenmiştir (DeVellis, 2003; Erkuş, 2016; Seçer, 2015; Tavşancıl, 2010; Totan, 2017). Bu çalışmada izlenen ölçek geliştirme sürecine ilişkin adımlar aşağıdaki şekilde sırasıyla verilmiştir:

Şekil 1. Tezde izlenen ölçek geliştirme süreci

1. Nitel Çalışmanın Yapılması

Ölçek geliştirme sürecinde öncelikle alan yazın incelenerek tevazu kavramına ilişkin görüş ve tanımlamalardan yola çıkılarak tevazu kavramına ilişkin göstergelerin neler olabileceği araştırılmıştır. Bu kapsamda, yurtiçinde konuyla ilgili araştırmaların kısıtlı oluşu nedeniyle özellikle yurtdışındaki araştırmalar incelenmiştir.

Ölçek geliştirme sürecinde araştırılan söz konusu kavramla ilgili, hedef kitlenin “ne düşündüğü, ne hissettiği ve nasıl davrandığını” içeren bir kompozisyon yazdırmak ve bu yazıları içerik analizine sokarak incelemek madde üretimi öncesinde çok yararlı olmaktadır (Erkuş, 2016, s.52). Bu amaçla yapılan araştırmaların incelenmesinin ardından üniversite öğrencilerinin tevazu kavramına ilişkin tanım ve algılarını belirleyebilmek ve gelen cevaplara göre ölçek maddesi hazırlamak için bir nitel ön çalışma yapılmıştır. Nitel çalışmada ayrıca öğrencilerin tevazuya yönelik metafor oluşturmaları istenmiştir. Nitel çalışmada, araştırma deseni olarak, farkında olunan ancak derinlemesine ayrıntılı bir

anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanan olgu bilim (fenomenoloji) kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma, 2016-2017 bahar döneminde Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerle yürütülmüştür.

2. Madde Yazımı

Alan yazın taraması, nitel çalışmanın bulguları ve tevazu ile ilgili var olan ölçeklerin incelenmesinin sonucunda ulaşılan tevazu kavramının boyutları, bu boyutların tanım ölçütleri, göstergeleri ve bu göstergelere göre yazılan ölçek maddeleri Tablo 5' te verilmiştir.

Tablo 5.

Tevazunun Boyutları, Tanım Ölçütleri, Göstergeler ve Bu Göstergelere İlişkin Yazılmış Olan Ölçek Maddeleri

Boyut	Kaynak	Tanım Ölçütleri ve Göstergeler	Göstergeye İlişkin Maddeler
Açıklık	1. Nitel çalışmanın sonuçları 2. Elliott, 2010 3. Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın, 2013 4. Peterson ve Seligman, 2004 5. Saygın, 2014 6. Tangney, 2000; 2002 7. Quiros, 2006	Kendi hatalarını kabul etme Yeni fikirlere ve tavsiyeye açık olmak Kişiye çelişik olan düşüncelere açık olması Bilgi eksikliklerini kabul etme	M1, M5, M10, M14, M18, M23, M27, M30, M34, M39
Kendine Daha Az Odaklanma	1. Nitel çalışmanın sonuçları 2. Elliott, 2010 3. Quiros, 2006 4. Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın, 2013 5. Tangney, 2000; 2002 6. Peterson ve Seligman, 2004 7. Exline ve Geyer, 2004	Nispeten düşük öz-odaklanma Kendini fazla düşünmeme Büyük evren karşısında kendi küçük yerinin farkında olmak Kendini övmemek Kibirilenmemek	M2, M6, M11, M15, M19, M24, M28, M31, M36
Tevazu İçerisinde Kendini Değerlendirme	1. Nitel çalışmanın sonuçları 2. Elliott, 2010 3. Quiros, 2006	Kişinin yeteneklerini ve başarılarını gösterişsiz bir şekilde değerlendirmesi Bireylerin, pozitif ve	M3, M7, M12, M16, M20, M25, M32, M37

	4. Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın, 2013	negatif özelliklerini bir bütün içerisinde ele alabilmesi	
	5. Peterson ve Seligman, 2004	Kişinin kendini tanınması,	
	6. Exline ve Geyer, 2004	bilmesi	
	7. Saygın, 2014	Başarılı durumlarda kibirlenmemek	
Diğerlerine Odaklanma	1. Nitel çalışmanın sonuçları	Başkalarının, çoğunluğun iyiliğine katkıda	M4, M8, M13, M17, M21,
	2. Elliott, 2010	buldukları pek çok	M26, M29,
	3. Sarıçam, Akın, Gediksiz ve Akın, 2013	farklı yolu takdir edebilmesi	M33, M38, M40
	4. Peterson ve Seligman, 2004	Kişilerin karşılık ya da menfaat beklemeden	
	5. Tangney, 2000; 2002	başkalarına yardım ya da fedakarlık edebilmesi	
	6. Quiros, 2006	Farklılıklara hoşgörülle yaklaşmak	
	7. Exline ve Geyer, 2004	Herşeyin değerini kendi ölçüsünde değerlendirmek	
	8. Worthington, 2007	İnsanların ve şeylerin dünyaya katkıda bulunabileceği birçok farklı yolun takdir edilmesi	

3. Uzman Görüşünün Alınması ve Türkçe Dil Yeterliliğinin Sağlanması

Tevazu Ölçeği için 55 maddelik havuz oluşturularak 6 alan uzmanından değerlendirme formu şeklinde oluşturulan ölçek maddeleri ve derecelendirmesi hakkında görüşleri ve önerileri talep edilmiştir. Her bir ölçek maddesi için 1'den 5'e kadar puan verilmesi istenmiş ayrıca önerilerini belirtmeleri için de boş alan bırakılmıştır. Tüm uzmanların görüşlerinin değerlendirilmesi tez danışmanı ile gözden geçirilerek düşük puan alan maddeler atılarak ve uzmanların önerileri dikkate alınarak 37 maddelik ölçek formunun uygulanmasına karar verilmiştir.

Tevazu Ölçeği'nin Türkçe dil yeterliliğinin sağlanması ve eksiklerinin giderilmesi için ise; ölçek maddelerinin anlam ve gramer açısından değerlendirilmesini içeren bir form hazırlanmış ve bir Türkçe dil uzmanı tarafından ölçek maddelerinin değerlendirilmesi bu form üzerinden sağlanmıştır.

Tevazu ölçeğinin derecelendirmesi için ise; hem alan uzmanlarının görüşü hem de psikometri alanında bir uzmanın görüş ve önerileri alınarak 5'li likert tipi derecelendirme olmasına (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) karar verilmiştir.

4. Pilot Uygulama

Tevazu Ölçeği'nin katılımcı görüşünü alabilmek için, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 59 öğrencinin katılımıyla 37 ölçek maddesinin anlaşılıp anlaşılmadığı, anlaşılmıyor ise nedeniyle birlikte ifade edilebileceği değerlendirme formu uygulanmıştır. Verilen cevaplara göre ölçekte gerekli düzenlemeler yapılarak uygulanmaya hazır hale getirilmiştir.

5. Yapı Geçerliliğinin Sağlanması: AFA

Çok değişkenli bir istatistik olan faktör analizi, birbiriyle ilişkili olan p tane değişkeni bir araya getirerek az sayıda ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlar (Büyüköztürk, 2016). AFA ise, adı üzerinde var olan psikolojik yapıyı anlamaya, açıklamaya yöneliktir (Costello & Osborne, 2005).

6. Yapı Geçerliliğinin Sağlanması: DFA

DFA, AFA'nın doğal bir uzantısıdır ve daha önce AFA da bulunan yapıyı test etmek ve doğrulamak üzere kullanılır. DFA özellikle gizil değişkenler (veya faktörler) ve gözlenen ölçümler arasındaki ilişkilerin ölçüm modelleriyle ilgilenen yapısal eşitlik modelinin bir türüdür (Çelik & Yılmaz, 2016, s.43). Tevazu Ölçeği'nin tek faktörlü yapısının olduğuna karar verildikten sonra AFA sonuçlarını test edebilmek ve ölçeğe son halini verebilmek için yeni araştırma gurubu üzerinden veri toplanarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

7. Güvenirlik Çalışması

Tevazu Ölçeği'nin güvenirliliğinin hesaplanmasında; Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ve test- tekrar test yöntemi kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında öğretim üyeleri ile görüşülmüş, yapılacak araştırma hakkında bilgi verilip öğretim üyelerinin uygun gördüğü zamanlarda sınıflarda ölçekler uygulanmıştır. Katılımcıların sorulara samimi cevaplar vermelerini sağlamak amacıyla, verilerin gizli tutulacağı, araştırma dışında başka bir amaç için kullanılmayacağı ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilere araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verilmiştir. Uygulama yaklaşık 35 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Tevazu Ölçeği'nin yanısıra Sosyal İstenirlik Ölçeği (Akın, 2010), Narsistik Kişilik Envanteri (Atay, 2009), Benlik Saygısı Envanteri (Arıca, 1999) ve Beck Depresyon Envanteri (Hisli, 1988; 1989) kullanılmıştır.

Sosyal İstenirlik Ölçeği

Akın (2010) tarafından geliştirilen Sosyal İstenirlik Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması 851 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. AFA sonucunda toplam varyansın %64.5'ini açıklayan ve 29 maddeden oluşan 2 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu faktörler öz-aldatma ve izlenim yönetimi olarak adlandırılmıştır. İzlenim yönetimi alt boyutunda 16 madde bulunmaktadır. Bu alt boyut; bireyin sosyal anlamda güvenilir ve olumlu bir kişilik görüntüsü sergilemesi, kendini diğerlerine bilinçli biçimde olduğundan farklı tanıması ve yapmacık bir iyi görünmeyi içermektedir. Öz-aldatma alt boyutunda ise 13 madde bulunmaktadır. Bu alt boyut ise; bireyin uyumsuz ve kötü yönlerini dikkatsiz ve

kasıtsız olarak gizlemesini, öz-saygı ve imajını korumak için içsel önyargılarını içeren hatalı bir öz-tanım yapmasını, kendine yönelik pozitif ayrımcılığını ve kendi tarafını tutmasını içermektedir. Yapılan analizlere göre ölçeğin faktör yüklerinin .34 ile .97 arasında, madde toplam korelasyonlarının ise .34 ile .93 arasında değişmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışmasına göre iç tutarlılık katsayısı izlenim yönetimi için .96, öz-aldatma için .95 olarak bulunmuştur. Test- tekrar test güvenirlik katsayısı ise izlenim yönetimi için .83, öz-aldatma içinse .79 olduğu görülmüştür. Yükselen puanlar bireyin sosyal istenirlik düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Ölçekte ters kodlanan madde yoktur ve ölçek 5'li likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin bu araştırma kapsamında Cronbach Alpha katsayısı .84 olarak bulunmuştur.

Narsistik Kişilik Envanteri

Ames, Rose ve Anderson'un (2006) yaptıkları çalışma ile 16 soruya indirgenen Narsistik Kişilik Envanteri'nin (Narcissistic Personality Inventory) Türkçe'ye uyarlanması Atay (2009) tarafından yapılmıştır. Öncelikle, 16 soruluk NKE'nin dilsel ve kültürel eşdeğerliliği sağlanmış, gerekli güvenirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek iki farklı akademisyen tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiş ve üçüncü bir akademisyen tarafından Türkçe metnin İngilizce çevirisi yapılarak aslına uygunluğu kontrol edilerek gerekli düzeltmelerde bulunulmuştur. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları iki ayrı çalışma ile yürütülmüştür. NKE'nin ilk uygulandığı 89 kişilik pilot grubun cinsiyet dağılımına göre bakıldığında %50.6'sını kadın ve %49.4'ünü erkek katılımcılar oluşturmuştur. Katılımcıların yaş ortalaması 27.05'tir. İkinci çalışmada, 26 farklı sektörde faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası firmalarda çalışan toplam 280 kişiden internet üzerinden veri toplanmıştır. Bunlardan 168 kişiden (%60) geri dönüş alınmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde, %58.9'u erkek, %41.1'i kadındır. Ölçekte yer alan her bir soru için tercih edilecek a ve b şıklarından oluşan çoktan seçmeli bir ölçektir. AFA analizine göre ölçeğin faktörleri arasında şunlar yer almaktadır; üstünlük,

teşhircilik, otorite, hak iddia etme, sömürücülük ve kendine yeterlidir. Ölçeğin toplam varyansı açıklama oranı %60.8'dir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .62 olarak hesaplanmıştır. Ölçek 0 ile 16 arasında bir puan vermektedir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe kişinin narsistik yönünün de arttığı şeklinde yorumlanır. Ölçeğin bu araştırma kapsamında Cronbach Alpha katsayısı .71 olarak bulunmuştur.

Benlik Saygısı Envanteri

Arıcak (1999) tarafından geliştirilen Benlik Saygısı Envanteri 32 maddeden oluşmaktadır. Ölçek geliştirme sürecinde öncelikle öğrenim gören üniversite öğrencilerinden “kendine saygı” konusunda kompozisyon yazmaları istenmiştir. Yazılan kompozisyonlar incelenerek yüksek saygıyı içeren ifadeler, düşük benlik saygısına neden olan durumlar incelenmiş ve bunlar kendine saygı tutumuna yönelik olumlu ve olumsuz ifadelere dönüştürülmüştür. Uzman görüşü alınırken; konuyla ilgili alan uzmanlarından maddenin benlik saygısını ölçtüğünü belirlemek için olumlu ve olumsuz görüş bildirmeleri ve varsa önerlerini yazmaları istenmiştir. Uzman grubunun %75' inin kabul ettiği maddeler ölçeğe alınmış, madde havuzundaki 30 madde elenmiştir. Ölçeğin 45 maddelik deneme formuyla 152 öğrenciyle pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Daha sonra yapılan madde analizi ile madde-toplam korelasyonu ve açımlayıcı faktör analizine göre 13 madde elenmiştir. 5'li likert tipi derecelendirmeye sahip ölçek 32 ile 160 arasında puan vermektedir. Yükselen puan değeri kişinin benlik saygısının arttığına işaret etmektedir. Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliği Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri ile yapılmış olup geçerlik katsayısı .69 olarak ölçülmüştür. Ölçekte 13 madde olumlu madde olup 19 madde ters kodlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olduğu, iki hafta ara ile 92 öğrenciye uygulanan ölçeğin test- tekrar test güvenilirlik değerinin ise .70 olduğu bilinmektedir. Ölçeğin bu araştırma kapsamında Cronbach Alpha katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

Beck Depresyon Envanteri

Beck Depresyon Envanteri (BDE), Beck (1961; 1978) tarafından geliştirilen, depresyonda görülen vegetatif, duygusal, bilişsel ve motivasyonel alanlarda ortaya çıkan belirtileri ölçmeye yarayan bir ölçme aracıdır. Ölçeğin amacı, depresyonun derecesini objektif olarak sayılara dökmektir. Hisli (1988; 1989) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılarak standartizasyonu sağlanmıştır. 21 maddeden oluşan ölçek kendini değerlendirme biçiminde olup her soru için dört çoktan seçmeli şık bulunmaktadır. Ölçekteki her madde, depresyona özgü bir davranışsal örüntüyü belirlemekte ve azdan çoğa giden dört tane kendini değerlendirme cümlesini içermektedir. 0' dan 3' e kadar, depresyonun ciddiyetine göre sıralanmış bu cümleler depresyonun görünümüne ilişkin olup, etiyojisine ilişkin herhangi bir kuramı yansıtmamaktadır. Bu belirtiler; karamsarlık, depresif ruh durumu, başarısızlık duygusu, doyum alamama, ağlama nöbetleri, uyku bozukluğu, iştah azalması, tedirginlik, sosyal çekilme, kararsızlık, yorgunluk, kilo kaybı, somatik meşguliyetler ve libido kaybıdır. Ölçeğin geçerlik çalışması (1988), 63 psikiyatri hastası üzerinde (%41' i nevroz, %37' si depresyon, %17' si psikoz ve diğerleri uyum bozukluğu gösteren hastalardır) çalışmalar yürütülmüştür. Ölçeğin MMPI- D skalası ile ölçüt bağıntılı geçerliğine bakılmış ve iki ölçek arasındaki korelasyon $r=.63$ olarak bulunmuştur. Beck Depresyon Envanteri'nde 17 puanlık kesme noktası klinik depresyonu ayırt etmek için belirlenmiştir. Ölçeğin üniversite öğrencileri üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında (1989), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde okuyan 259 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin yaş dağılımı 17- 23 arasında değişmektedir. BDE' nin bu çalışmada elde edilen faktör yapısı Batı' da üniversite öğrencileriyle yapılmış çalışmalarla tutarlıdır. Ölçeğin bu çalışmada güvenilirliği Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ve ölçeği yarıya bölme tekniğiyle incelenmiş ve korelasyon katsayıları sırasıyla $r=.80$ ve $r=.74$ olarak bulunmuştur. Beck Depresyon Envanteri' nin ölçüt bağıntılı geçerliği için bu çalışmada yine MMPI- D skalası kullanılmış olup iki ölçek arasındaki Pearson korelasyon katsayısı $r=.50$ olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular Beck Depresyon Envanteri' nin

üniversite öğrencileri üzerinde kullanılabileceği geçerlik ve güvenirlikte olduğunu gösterir. Ölçeğin bu araştırma kapsamında Cronbach Alpha katsayısı .68 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Nitel çalışma için toplanan verilerden boş ve eksik verilerin temizlenmesiyle 167 katılımcının yanıtlarına içerik analizi uygulanmıştır. Çalışmanın verilerinin çözümlenmesinde tevazu kavramına ilişkin tanımlamalar ve açıklamalar için; öncelikli olarak araştırma konusu ile ilgili kategorilerin geliştirildiği daha sonra, incelenen veri setinde, bu kategoriler içerisine giren kelime ya da cümlelerin sayıldığı içerik analizi yöntemi kullanılmıştır (Silverman, 2001). Katılımcıların geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması ise (1) adlandırma, (2) tasnif etme, (3) kategori geliştirme, (4) geçerlik ve güvenirlik sağlama ve (5) verileri bilgisayar ortamına aktarma olmak üzere beş aşamada gerçekleştirilmiştir (Dey, 1993; Strauss & Corbin, 1990; Wolcott, 1994).

AFA için öncelikle uç, sapan, eksik veya hatalı değerler ya da dolgu maddelerine göre yanlış cevap veren veriler incelenmiş ve hatalı verilerin temizlenmesiyle 373 ölçme aracı üzerinden analizler yürütülmüştür. Güvenirlik geçerliliğin bir parçasıdır. Bir ölçme aracının ölçmek istediği özelliği doğru olarak ölçebilmesi için, o ölçeğin ilk önce söz konusu özelliği tutarlı olarak ölçmesi yani güvenilir olması gerekir (Karasar, 2014, s.151; Tekin, 2009, s.55). Bu nedenle öncelikle madde analizi yapılarak madde toplam korelasyonlarına bakılmıştır. Daha sonra açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 21.0 paket programı kullanılmıştır.

DFA için ise; öncelikle uç, sapan, eksik veya hatalı veriler incelenmiş ve bazı hatalı verilerin temizlenmesiyle 302 ölçme aracı üzerinde analiz yapılmıştır. Verilerin analizinde Lisrel 8.8 paket programı kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde çalışmada toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizlerin sonuçları ölçek geliştirme işlem sırasına uygun olarak aşağıda sunulmuştur.

Nitel Çalışmaya İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin geliştirdikleri metaforlar ve tevazu tanımlarına uygulanan içerik analizi sonucunda iki bağımsız araştırmacı tarafından yapılan kodlama işlemine ilişkin olarak, kodlayıcılar arası güvenilirlik değerinin Miles ve Huberman'ın (1994) belirttiği formüle göre %82.6 olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin tevazuya ilişkin tanımlarında en çok ifade edilen cevaplar arasında ilk on kategori Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6.

Üniversite Öğrencilerinin Tevazuya İlişkin En Fazla İfade Edilen Tanımları

No	Tanım	N	%
1	Kendini övmemek	30	17.9
2	Yapılan iyi işlerden insanların haberdar olmaması	28	16.8
3	Çıkarısız/ karşılıksız hareket etmek	24	14.4
4	Kendini diğer insanlardan üstün görmemek	18	10.8
5	Fedakarlık yapmak	16	9.6
6	Affedici olmak	14	8.4
7	Yapılan fedakarlıkları/ iyilikleri başa kakmamak	12	7.2
8	Başarılı olunan durumlarda kibirlenmemek	12	7.2
9	Farklılıklara hoşgörüyle yaklaşmak	8	4.8
10	Kendinin farkında olmak/ tanımak	5	2.9

Tablo 6 incelendiğinde tevazuya ilişkin en fazla ifade edilen ilk 10 tanım sırasıyla; kendini övmemek (N=30, %17.9), yapılan iyi işlerden insanların haberdar olmaması (N=28, %16.8), çıkarısız/ karşılıksız hareket etmek (N=24, %14.4), kendini diğer insanlardan üstün görmemek (N=18, %10.8), fedakarlık yapmak (N=16, %9.6), affedici olmak (N=14, %8.4), eşit frekansta; yapılan fedakarlıkları başa kakmamak (N=12, %7.2) ile başarılı durumlarda kibirlenmemek (N=12, %7.2), farklılıklara hoşgörüyle yaklaşmak (N=8, %4.8) ve kendinin farkında olmak/ tanımak (N=5, %2.9) yer almaktadır. Bu tanımlamaların doğrultusunda yapılan metaforlar incelenerek iki sınıfta toplanmıştır. Tevazuya ilişkin öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Üniversite Öğrencilerinin Tevazuya İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar

Metafor	N	%
<i>Bir Varlığa (kişi ya da nesne) İlişkin Metaforlar</i>		
Ağaç	18	10.8
Su	16	9.6
Anne	14	8.4
Deniz	12	7.2
Ünlü bir kişi	10	5.9
Güneş	9	5.4
Akarsu	8	4.8
Bebek	8	4.8
Buğday başağı	5	3.0
Kitap	4	2.4
Doğa	3	1.8
<i>Yakın Kavramla İlişkili Metaforlar</i>		
Fedakarlık	15	8.9
Saygı	12	7.2
Sevgi	6	3.6
Utanmak	6	3.6
İyilik	6	3.6
Empati	5	3.0
İnsan olmak	5	3.0
Hoşgörü	5	3.0

Tablo 7' ye bakıldığında tevazuya ilişkin metaforların iki sınıfta toplandığı görülmektedir. İlki tevazunun bir varlığa (kişi ya da nesne) benzetilerek yapılan metaforlardır. Bu grupta sırasıyla en yüksek frekansa sahip olan on kategori; ağaç (N=18, %10.8), su (N=16, %9.6), anne (N=14, %8.4), deniz (N=12, %7.2), ünlü bir kişi (N=10, %5.9), güneş (N=9, %5.4), akarsu-bebek eşit frekansta (N=8, %4.8), buğday başağı (N=5, %3), kitap (N=4, %2.4) ve doğa (N=3, %1.8) yer almaktadır. İkinci sınıflandırma ise yakın kavramlarla metaforlaştırmalarıyla ilgili olup en fazla frekansa sahip olan kategoriler sırasıyla; fedakarlık (N=15, %8.9), saygı (N=12, %7.2), eşit frekansta (N=6, %3.6) sevgi, utanmak ve iyilik, yine eşit frekansta (N=5, %3) empati, insan olmak ve hoşgörü yer almaktadır.

Tevazu Ölçeği' nin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Tevazu Ölçeği'nin geçerlik çalışmalarını yapabilmek için öncelikle madde analizi yapılmış daha sonra geçerlik çalışması olarak faktör yapısını ortaya çıkarmak için açımlayıcı faktör analizi, tek faktörlü bulunan yapıyı doğrulamak için de doğrulayıcı faktör analizi ve ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları yapılmıştır.

Madde Analizine İlişkin Bulgular

Tevazu Ölçeği'nin maddelerinin bireylerin ölçülen özellik bakımından ne derece ayırt ettiğine bakmak amacıyla düzeltilmiş madde toplam korelasyon sayıları hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyonununun değerlendirilmesinde, ölçülecek özelliği ayırt edebilmesi açısından .30 ve üzeri değeri olan maddelerin ayırt ediciliği yüksek ve .20' den küçük değeri olan 1, 2, 3, 6, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 32, 36, 37 ve 39. maddelerin ayırt ediciliği düşük olduğu için çıkarılmıştır (Büyüköztürk, 2016). Madde toplam korelasyon değeri .30 ve üzeri olan maddeler için tekrar analiz yapılmış ve Tablo 8'de sonuçlar verilmiştir.

Tablo 8.

Tevazu Ölçeği'nin Maddelerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Madde No	X	SS	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları
M4	4.15	.72	.48
M5	4.18	.70	.40
M8	4.43	.69	.49
M13	4.33	.69	.56
M14	4.49	.67	.40
M23	4.25	.88	.35
M26	4.50	.58	.59
M29	4.14	.72	.49
M33	4.09	.74	.46
M34	4.22	.77	.43
M38	3.97	.78	.43
M40	4.39	.73	.50

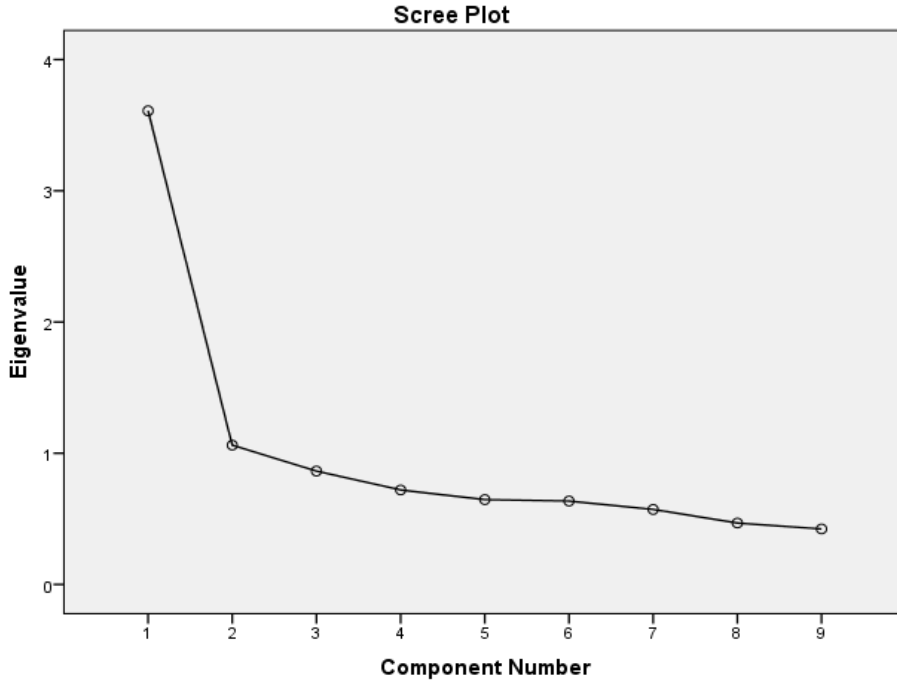
Tablo 8' deki sonuçlar incelendiğinde, kalan 12 maddenin düzeltilmiş madde toplam korelasyonu değerleri, .35 ile .59 arasında değişmektedir.

AFA'ya İlişkin Bulgular

Tevazu Ölçeği'nin faktör yapısını inceleyebilmek için veri setinin AFA için uygun olup olmadığını karar verilmesi açısından öncelikle Kaiser- Meyer- Olkin (KMO) katsayısına bakılmış ve Bartlett Sphericity testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda KMO değeri .841 olarak Bartlett Sphericity testi χ^2 değeri ise 1062.699 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. KMO katsayısının .60' dan yüksek olması ve Bartlett testinin anlamlı çıkması verilerin açımlayıcı faktör analizi yapabilmek için ön koşulu sağladığını (Kaiser, 1974; Pallant, 2001, s.157) göstermektedir. Gerekli ön koşul sağlandıktan sonra Tevazu Ölçeği'nin faktör yapısını belirleyebilmek için açımlayıcı faktör analizi temel bileşenler analizi ve daha az değişkenle maksimum açıklanan varyansı sağlayan varimax döndürme tekniği (Tavşancıl, 2010) yapılmıştır.

AFA sonucunda ölçeğin özdeğerinin 1'den büyük 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu üç faktörün ölçeğe ilişkin açıkladığı varyans %53.88'dir. Hiçbir faktöre yük vermeyen ve faktör yükü .40'dan aşağı olan ve birden fazla faktöre aradaki fark .10'dan az olacak şekilde yük veren maddeler (4, 14 ve 23. maddeler) atılarak işlem tekrarlanmış (Büyüköztürk, 2016; DeVellis, 2003; Field, 2005) ve özdeğeri 1' den büyük olan 2 faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu iki faktörün açıkladığı varyans oranı % 51.90' dır.

Yamaç- Eğim Grafiği

Şekil 2. Yamaç- eğim grafiği

Şekil 2' ye bakıldığında grafikteki dikey eksen öz değer miktarlarını, yatay eksen ise faktörleri göstermektedir. Grafikteki ilk ani, hızlı düşüş birinci faktörden sonra gerçekleştiği için ölçeğin tek faktörlü değerlendirilebileceği akla gelmektedir. Daha sonra maddeler kararlı bir hal alarak tek bir çizgi üzerinde toplandığı grafikte görülmektedir. Alan yazındaki tevazu ile ilgili açıklamaların tek kaynaktan olması ve uzman görüşü dikkate alınarak çalışmanın amacı kapsamında analiz tek faktörle sınırlandırılarak AFA tekrarlanmıştır. Tablo 9'da kalan 9 maddenin faktör yükleri, madde toplam korelasyonları ve açıkladığı varyans oranına ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 9.

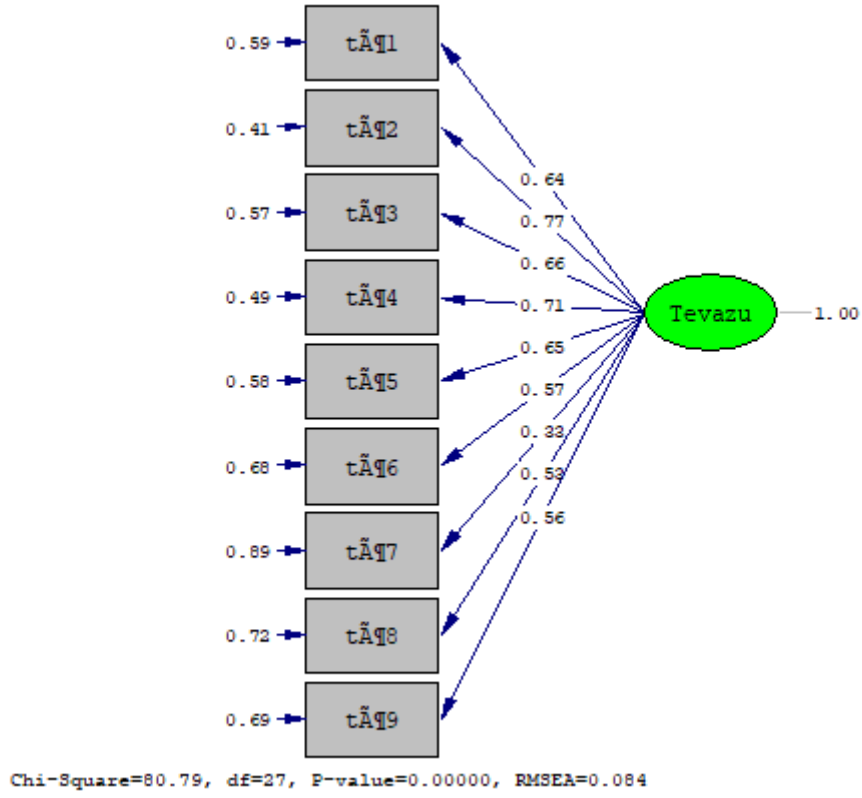
Tevazu Ölçeği'nin Madde Faktör Yükleri, Madde Toplam Korelasyonları ve Açıklanan Toplam Varyans

Madde No	Madde Faktör Yükleri	Düzeltilmiş Korelasyonları	Madde	Toplam
M4	.703	.461		
M8	.677	.501		
M13	.744	.567		
M26	.699	.599		
M29	.648	.550		
M33	.758	.539		
M34	.590	.418		
M38	.660	.412		
M40	.701	.490		
Özdeğer:		3.61		
Açıklanan Toplam Varyans:		40.109		

Tablo 9 incelendiğinde; AFA sonuçlarına göre ölçeğin madde faktör yüklerinin .590 ile .758 arasında değiştiği, madde toplam korelasyonlarının ise, .412 ile .599 arasında değiştiği görülmektedir. Madde faktör yüklerinin en az .40 olması ölçeklerde istenen bir durumdur (DeVellis, 2003; Field, 2005). Madde- toplam korelasyonlarının ise .30 ve üzerinde olması ölçek maddelerinin geçerliği için gerekli görülen bir değerdir (Büyüköztürk, 2016, s.183). Tevazu Ölçeği'nin maddelerine bakıldığında her maddenin madde- toplam korelasyonunun $r=.30$ 'un üzerinde olduğu görülmektedir. Tevazu Ölçeği'nin tek faktörlü yapısının özdeğeri 3.61 olup ölçeğin açıkladığı toplam varyans oranı % 40.109' dur.

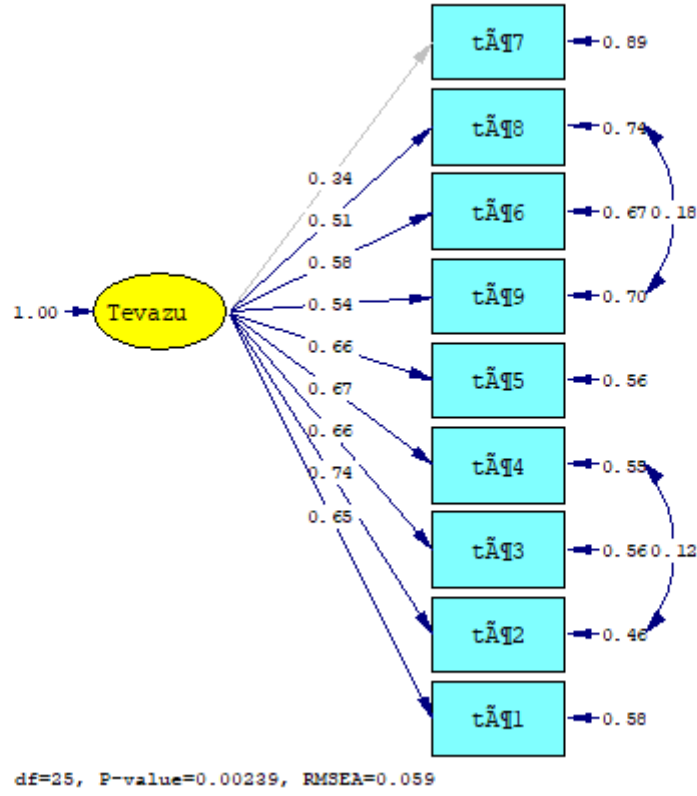
DFA'ya İlişkin Bulgular

Tek faktörlü yapıya ilişkin gerçekleştirilen DFA'da model üzerinde hiçbir modifikasyon yapmadan önce ulaşılan uyum iyiliği indeksleri şu şekilde bulunmuştur: [$\chi^2/sd=2.99$ ($p=.000$); RMSEA= .08; GFI= .94; AGFI= .90; CFI=.96; NFI= .95; NNFI=.95; SRMR=.05]. Şekil 3' de bu ilk analize ilişkin sonuçlar görülmektedir.

Şekil 3. I. Aşamadaki doğrulayıcı faktör analizi

Analiz sonuçlarında modifikasyon önerileri incelendiğinde Madde2 ve Madde4 ile Madde8 ve Madde9 arasında iki tane modifikasyon önerisinin bulunduğu görülmüştür. Söz konusu maddeler incelendiğinde kuramsal olarak aynı faktör yapısı altında değerlendirildiği için maddeler arasında gizil bir ilişki olabileceğinden modifikasyon önerisi dikkate alınmış ve öncelikle modele yüksek katkısı olan M8 ve M9 arasında daha sonra katkısı daha az olan M2 ile M4 arasında modifikasyon işlemi gerçekleştirilmiştir. Şekil 4’de modifikasyon işlemi gerçekleştirildikten sonraki DFA sonuçları görülmektedir.

Şekil 4. Modifikasyondan sonraki doğrulayıcı faktör analizi

Modifikasyondan sonra Tevazu Ölçeği'nin uyum iyiliği indeksine ait bulgular Tablo 10' da sunulmuştur.

Tablo 10.

DFA Sonuçlarına Göre Modifikasyondan Sonra Elde Edilen Model Uyum İyiliği İndeksleri

Uyum İyiliği Ölçüleri	Mükemmel İyiliği Ölçüleri*	Uyum Ölçüleri*	Kabul Uyum Ölçüleri*	Edilebilir İyiliği	Tevazu Ölçeği' nin Uyum Değerleri
χ^2/ sd	$\chi^2/ sd \leq 3$	$\chi^2/ sd \leq 3$	$\chi^2/ sd \leq 3$		$\chi^2/ sd = 1.98$
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$		RMSEA= 0.059
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.08$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.08$		SRMR= 0.040
GFI	$0.90 \leq GFI \leq 1$	$0.85 \leq GFI < 0.90$	$0.85 \leq GFI < 0.90$		GFI= 0.96
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1$	$0.85 \leq AGFI < 0.90$	$0.85 \leq AGFI < 0.90$		AGFI= 0.93
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1$	$0.95 \leq CFI < 0.97$	$0.95 \leq CFI < 0.97$		CFI= 0.98
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1$	$0.90 \leq NFI < 0.95$	$0.90 \leq NFI < 0.95$		NFI= 0.97
NNFI	$0.95 \leq NNFI \leq 1$	$0.90 \leq NNFI < 0.95$	$0.90 \leq NNFI < 0.95$		NNFI= 0.98

*Kaynak: Lomax ve Schumacker (2004)

Tablo 10'a göre Tevazu Ölçeği'nin uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde; ($\chi^2/ sd= 1.98$; $p=.002$) ve $RMSEA= .059$ değerleri ile iyi uyum iyiliği indeksine sahiptir. $SRMR= .040$, $GFI= .96$, $AGFI= .93$, $CFI= .98$, $NFI= .97$ ve $NNFI= .98$ değerleriyle ise mükemmel uyum iyiliği indekslerine sahip olduğu görülmektedir.

Tevazu Ölçeği' nin Ölçüt Bağıntılı Geçerliğine İlişkin Bulgular

Tevazu Ölçeği' nin ölçüt bağıntılı geçerliğin sağlanabilmesi için yapılan korelasyonda, kullanılan ölçeklere göre Pearson momentler çarpımı katsayısı bulguları, anlamlılık durumu ve ilişki düzeyi Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11.

Tevazu Ölçeği'nin Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Sonuçları

Ölçek- Alt Boyut	r	p	İlişki Düzeyi*
1. Benlik Saygısı Envanteri	.415**	$p<0.01$	Orta düzey ilişki
2. Narsistik Kişilik Envanteri	-.211**	$p<0.01$	Düşük ilişki
a. Teşhircilik	-.142**	$p<0.01$	Düşük ilişki
b. Hak İddia Etme	-.329**	$p<0.01$	Orta düzey ilişki
3. Beck Depresyon Envanteri	-.204**	$p<0.01$	Düşük ilişki
4. Sosyal İstenirlik	.283**	$p<0.01$	Düşük ilişki
a. İzlenim Yönetimi	.273**	$p<0.01$	Düşük ilişki
b. Öz-Aldatma	.269**	$p<0.01$	Düşük ilişki

*Kaynak: Cohen (1988); Huck, Cormier & Bounds (1974)

Tablo 11' e bakıldığında Tevazu Ölçeği' nin benlik saygısı ile $r=.41$ ($p<0.01$) pozitif yönde ve Narsisizmin alt boyutu olan Hak İddia Etme ile $r= -.33$ ($p<0.01$) oranında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir. Sosyal istenirliğin alt boyutları olan Öz-aldatma ile $r=.26$ ($p<0.01$) ve İzlenim Yönetimi ile $r=.27$ ($p<0.01$) oranında pozitif düşük düzeyde bir ilişki vardır. Tevazu ile negatif korelasyon gösteren Narsistik Kişilik Envanteri ile $r= -.21$ ($p<0.01$) ve Beck Depresyon Envanteri ile $r= -.20$ ($p<0.01$) oranında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca Narsistik Kişilik Envanterinin alt boyutlarından Teşhircilik ile $r= -.14$ ($p<0.01$) negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki vardır.

Tevazu Ölçeği' nin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Tevazu Ölçeği'nin güvenilirlik çalışmasına yönelik iç tutarlılık katsayısı ve test- tekrar test yöntemi sonuçları aşağıda verilmiştir.

İç Tutarlılık Katsayısının Hesaplanması

Tevazu Ölçeği'nin güvenilirlik çalışması, Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2017- 2018 Eğitim- Öğretim yılı bahar dönemine devam eden 200 kadın, 102 erkek olmak üzere toplam 302 öğrenciden toplanan verilerle 9 maddelik ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı $\alpha=.91$ olarak elde edilmiştir. Tablo 12' de Tevazu Ölçeği'nin madde toplam korelasyonları ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı verilmiştir.

Tablo 12.

Tevazu Ölçeği'nin Maddelerine İlişkin Madde- Toplam Korelasyonları ve Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları

Madde	X	SS	Düzeltilmiş Toplam Korelasyonu	Madde- Madde	Çıkarıldığında Alpha Güvenirlik Katsayısı	Cronbach
M1	4.21	.77	.720		.897	
M2	4.43	.76	.793		.892	
M3	4.32	.76	.739		.896	
M4	4.44	.78	.779		.893	
M5	4.09	.86	.658		.902	
M6	4.11	.81	.700		.898	
M7	4.15	.88	.535		.911	
M8	3.93	.85	.637		.903	
M9	4.22	.86	.683		.900	
9 Maddenin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı= .909						

Tablo 12 gözden geçirildiğinde, 9 maddenin madde- toplam korelasyonlarının .535 ile .793 arasında değiştiği ve madde çıkarıldığında elde edilecek Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının ise, .892 ile .911 arasında değerler aldığı görülmektedir.

Test- Tekrar Test Yöntemi

Tevazu Ölçeği' nin test- tekrar test güvenilirliği çalışması, Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2017- 2018 Eğitim- Öğretim yılı bahar dönemine devam eden İlköğretim Matematik Öğretmenliği ile Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin 28'i erkek (%44.4), 35'i kadın (%55.6) olmak üzere toplam 63 öğrenciden veri toplanmıştır. Tevazu ölçeği üç hafta ara ile iki kez öğrencilere sınıflarda uygulanmıştır. Ölçek toplam puanı için iki ölçüm arasındaki korelasyon katsayısı $r = .85$ ($p < 0.01$) olarak elde edilmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde geliştirilen Tevazu Ölçeği' nin bulguları, ölçme ve değerlendirme, psikolojik ölçek geliştirme süreci, tevazu alan yazını kapsamında tartışılmıştır. Tartışma ve yorum, bulguların sıralandığı başlıklara uygun bir düzende verilmiştir.

Nitel Çalışmaya İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan nitel çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin tevazu kavramı denince daha çok kişinin kibirlenmemesi, karşılıksız iyilik yaparak bunu insanlara duyurma çabası içerisinde olmaması ve fedakarlık yapabilmesi tanımı dikkat çekmektedir. En fazla ifade edilen metafor olarak ağaç örneği verilmiştir. Genel olarak ağacın gölgesinden, oksijeninden, güzel görüntüsünden insanların faydalanması ve bu durumu ağacın karşılıksız yapıyor olması, öğrenciler tarafından tevazu sahibi olmayla eşdeğer tutulmuştur. Ayrıca, katılımcılar tarafından; meyve veren ağacın dallarının yere doğru eğilmesi tevazu sahibi insanın durumuyla eşleştirilmiştir. Tanımlar ve metaforlar, tevazunun genel olarak “diğerlerine odaklanma” alt boyutuna giren ifadeleri kapsamaktadır (Elliott, 2010; Quiros, 2006; Tangney, 2002). Diğerlerine odaklanmak ilk başlarda olumsuz olarak başkalarına bağımlılığı çağrıştıran bir önyargı olarak ortaya çıkmış (Gomez & Delgado, 2003) ve kendini ihmal etme (Helgeson, 2003) ya da bazen kendine odaklanmadan sadece verilen bir göreve odaklanmak olarak (Watkins & Teasdale, 2004) anlaşılmaktaydı. Çünkü

kendine odaklanmak “farkındalık” demek olduğu için istenilen bir kavramdı (Ingram, 1990). Öğrencilerin verdiği cevaplar arasında da yer aldığı üzere kendini tanımak/ bilmek alan yazında da (Tangney, 2000; 2002) tevazunun bir boyutu olarak zaten yer almaktadır. Oysa sadece kendine odaklı olmak kişiyi bilişsel olarak zarara uğrattığı düşünöldüğü gibi kaygı ve depresyon düzeylerini tetikleyici olarak işlev gördüğü anlaşılmıştır (Carver & Scheier, 1990; Pyszczynski, Hamilton, Greenberg & Glen, 1991; Quiros, 2006). Ayrıca narsisizm kapsamında oluşan aşırı bir öz- odaklanmanın, kronik kalp hastalıkları için bir risk faktörü olduğu bilinmektedir (Scherwitz & Canick, 1988; Worthington & Scherer, 2004). Bu yüzden; kişinin hem psikolojik sağlığını hem de toplumsal yaşamını etkileyen tevazunun bir alt boyutu olarak ifade edilen (Elliott, 2010; Quiros, 2006) diğerlerine odaklanmak en az kendine odaklanma demek olan farkındalık kadar istenen ve beklenen bir durumdur. Tevazu için; yani diğerlerine odaklı olmak ile kendisi hakkında doğru bir algıya sahip olma arasındaki etkileşim olarak ifade edilebilir.

Tevazu ile narsisizmin bir alt boyutu olan hak iddia etme arasında alan yazında negatif yönlü bir korelasyon olduğu bilinmektedir (Elliott, 2010). Narsistik Kişilik Envanteri’ nin bir alt boyutu olan hak iddia etme; Back, Schmuckle ve Egloff (2010, s.134) tarafından kişilerarası ilişkilerde manipölasyonu, iyilik beklentisini ve başkalarından onları sömürür şekilde faydalanmayı ifade etmektedir. Raskin ve Terry’ e (1988, s.899) göre hak iddia etme; hırslılık, güç ihtiyacı, baskınlık, düşmanlık, başkalarına karşı ilgi ve hoşgörü eksikliği demektir. Bu durumun tersi olarak, nitel çalışmanın sonuçlarına göre ise, tevazu sahibi insan, başkalarına karşılıksız iyilik yapması, kendini diğer insanlardan üstün görmemesi, fedakarlık yapabilmesi, hoşgörölü ve affedici olması gibi tanımlar dikkat çekmektedir.

Nitel araştırmadan elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda tevazu; bireyin kişilerarası ilişkilerinde diğerlerine odaklanarak onları önemsememesi, yaptığı yardımları gizli tutarak hiçbir alanda gösteriş yapmaması ve başarılı olduğu durumları ve

istenen/beğenilen özelliklerini, diğerlerine üstünlük kurmak ve övünme aracı saymaktan kaçınması olarak tanımlanabilir.

Geçerliğe İlişkin Bulguların Tartışılması

Ölçek için hazırlanan maddelerin ölçülmek istenen özelliği yani tevazuyu ölçme aracına uygun hizmet edip etmediğini anlamak için madde analizi yapılarak madde- toplam korelasyonlarına bakılmıştır. Tevazu Ölçeği'nin madde- toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini gösterir ve ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu belirtir (Büyüköztürk, 2016, s.183).

Tevazu Ölçeği'nin faktör sayısı belirlenirken yamaç-eğim grafiği önemli bir rol oynamıştır. Faktör sayısını belirlemede özdeğerler, yamaç- eğim grafiği ve paralel testler önemli ölçülerdendir (Hambleton, Swaminathan & Rogers, 1991; Kline, 2013; Tabachnick & Fidell, 2007; Thompson, 2004; Young & Pearce, 2013). Ayrıca Tabachnick ve Fidell (2007, s. 644) araştırılan konunun altında yatan kuramsal süreçlerin sayısını belirlemenin faktör sayısını seçmek demek olduğunu ifade etmişlerdir. AFA analizindeki yamaç- eğim grafiği incelendiğinde ilk yüksek, ani değişiklik birinci faktörden sonra gerçekleşmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda ölçeğin ilk özdeğeri, ikinci özdeğerin 3 katından fazla bir farkla ortaya çıkmıştır. Ayrıca ölçeğin ilk faktörün açıkladığı varyans oranının %30'un üzerinde olması da Tevazu Ölçeği'nin tek faktörlü bir yapısı olabileceğini göstermektedir (Aksu, Eser & Güzeller, 2017, s.56; Büyüköztürk, 2016, s.147; Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2014, s.227). Bu çalışmayla uyumlu olarak Saygın (2014) çalışmasında, orijinalinde alt faktörleri bulunmasına rağmen uyarlamış olduğu tevazu ölçeğinin Türk kültüründe tek faktörlü yapı gösterdiğini, faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin alt boyutlara ayrılmadığını bulmuştur. Buradan anlaşılmaktadır ki kültürel farklılıklar tevazu kavramının ölçülmesinde farklı faktör yapılarının oluşmasına neden olmaktadır. Tevazu ile ilgili alan yazın içerisinde yeteri kaynağın olmaması nedeniyle ölçeğin tek faktörlü

yapısının daha işlevsel olabileceği düşünülerek ve başvurulan uzman görüşü dikkate alınarak alt boyutlara ayrılmaması kararlaştırılmıştır.

Elliott (2010) geliştirmiş olduğu ölçekte tevazu; açıklık, tevazu içerisinde kendini değerlendirme, daha az kendine odaklanma ve diğerlerine odaklanma şeklinde dört alt boyuttan oluşurken Quiros'un (2006) geliştirmiş olduğu sağlıklı tevazu ölçeğinde de tevazu dört alt boyut olarak açıklık, diğerlerine odaklanma, maneviyat ve doğru benlik algısı vardır. Her iki geliştirilen ölçekte de faktör olarak ortaya çıkan "diğerlerine odaklanma" alt boyutu dikkat çekmektedir. Tevazu kavramını oluşturan temel yapı taşlarından birisinin bu çalışmada da ortaya çıktığı gibi diğerlerine odaklanma olduğu söylenebilir.

Peterson ve Seligman (2004) karakter güçlerini sınıflandırırken tevazuyu ölçülü olmak erdemi kümesi içerisinde yer vermişlerdir. Park ve Peterson'un (2006) çalışmasında ise ergenler için geliştirilen karakter güçleri ölçeğinde tevazunun diğerlerine yönelim (kişilerarası) erdemler kümesinde yer aldığı görülmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki tevazuyu açıklamak ve ölçmek için "diğerlerine odaklanma" boyutu önemli ve gereklidir. Türk kültürüne uygun olarak geliştirilen bu çalışmadaki Tevazu Ölçeği'nde de, yapılan faktör analizleri sonucunda diğerlerine odaklanma alt boyutuna göre yazılan maddelerin çoğunlukla yer aldığı görülmektedir.

Tevazu Ölçeği' nin AFA sonuçlarına göre belirlenen tek faktörlü modeli test etmek için uygulanan DFA sonucunda model uyum indeksleri olarak (χ^2/ sd), Chi- square/ Degree of freedom, Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA), Standardized Root Mean Square Residual (SRMR), Goodness of Fit Index (GFI), Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI), Normed Fit Index (NFI), Non- Normed Fit Index (NNFI) ve Comparative Fit Index (CFI) göz önünde bulundurulmuştur (Klein, 2005).

Tek faktörlü yapıya ilişkin gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizinde model üzerinde hiçbir modifikasyon yapmadan önce ulaşılan uyum iyiliği indeksleri değerlendirildiğinde

modifikasyon işleminden önce elde edilen değerler kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almaktadır (Lomax & Schumacker, 2004; Fong, Wang & Wang, 2012). Analiz sonuçlarında modifikasyon önerileri incelendiğinde Madde2 ve Madde4 ile Madde8 ve Madde9 arasında iki tane modifikasyon önerisinin bulunduğu görülmüştür. Söz konusu maddeler incelendiğinde kuramsal olarak aynı faktör yapısı altında değerlendirildiği için (Elliott, 2010; Seçer, 2015, s.195) maddeler arasında gizil bir ilişki olabileceğinden modifikasyon önerisi dikkate alınmış ve öncelikle modele yüksek katkısı olan M8 ve M9 arasında daha sonra katkısı daha az olan M2 ile M4 arasında modifikasyon işlemi gerçekleştirilmiştir. Modifikasyon işleminden sonra model uyum indekslerinden χ^2/ sd değeri 2.5 altında olduğu için (Klein, 2005) mükemmel uyuma sahiptir. Tevazu Ölçeği'nin RMSEA değeri ise 0.05 ile 0.08 arasında yer aldığı için iyi uyum iyiliği indeksine (Brown, 2006) sahiptir. Ölçeğin SRMR değeri <.50 olduğu için, GFI, AGFI, CFI, NFI ve NNFI değerleri ise $\geq .90$ olduğundan dolayı mükemmel uyum iyiliği indekslerine sahip olduğu söylenebilir (Lomax & Schumacker, 2004).

Ölçüt Bağımlı Geçerliğe İlişkin Bulguların Tartışılması

Tevazu Ölçeği ile Narsistik Kişilik Envanteri (NKE) (Atay, 2009) arasında düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki bulunmuştur. Tevazunun NKE' nin alt boyutlarından Teşhircilik ile negatif yönlü düşük bir ilişki görülürken Hak İddia Etme alt boyutu ile yine negatif yönlü orta düzey bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgulara uyumlu olarak Elliott'un (2010) geliştirmiş olduğu tevazu ölçeğinde NKE' nin alt boyutlarıyla tevazu ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu bilinmektedir. Tevazu ölçeğinin açıklık alt boyutu ile NKE' nin öz-yeterlik alt boyutu arasında negatif bir ilişki, kendini daha az düşünme alt boyutu ile; NKE' nin üstünlük, teşhircilik alt boyutu arasında pozitif korelasyon ve psikolojik hak iddia etme alt boyutu arasında negatif bir ilişki görülmektedir. Tevazu ölçeği' nin (humility scale) diğerlerine odaklanma alt boyutu ile NKE' nin psikolojik hak iddia etme alt boyutu arasında yine bu çalışmayla uyumlu olarak negatif bir ilişki bulunduğu bilinmektedir.

Ayrıca Saygın (2014) doktora tez çalışması için Türkçe' ye uyarlamış olduğu ölçekte tevazu ile NKE arasında negatif anlamlı bir ilişki bulmuştur.

Tevazu Ölçeği ile Benlik Saygısı Envanteri (Arıcak, 1999) arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulguyu destekler nitelikte Saygın (2014) da uyarlamış olduğu ölçekte tevazu ile Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Quiros (2006) da Sağlıklı Tevazu Ölçeği (Healthy Humility Inventory) geliştirdiği çalışmasında; ölçüt bağımlı geçerlik olarak Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri kullanmıştır. Buna göre, tevazu ile öz- saygı arasında pozitif yönde bir ilişki bulmuştur. Rowatt vd. (2007) de tevazu ile öz-saygı arasında pozitif ilişki bulmuşlardır. Clark (1992) ve Emmons'un (1988) ifade ettiği gibi tevazu, düşük benlik saygısı, kendini değersiz ve önemsiz görme, başkalarının isteklerine mutlak itaat ve iradesiz davranmaktan ziyade bunların tersi olan kendini bilmek ve hatalarını görebilme yetisi ve kibirden arınmayı ifade eder. Tevazu en çok düşük benlik saygısı ile karıştırılmaktadır (Elliott, 2010; Klein, 1992; Tangney, 2000). Oysaki gerçek tevazu ne yüksek benlik saygısının göstergesi ne de düşük benlik saygısının belirtisi olabilir. Sadece kişinin öz-saygısını gerçekçi olarak irdelemesine yardımcı bir kavramdır (Morris, Brotheridge & Urbanski, 2005).

Tevazu Ölçeği ile Sosyal İstenirlik Ölçeği (Akın, 2010) arasında orta düzeyde pozitif yönde ve sosyal istenirliğin alt boyutları olan izlenim yönetimi ve öz-aldatma ile zayıf pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Saygın (2014) çalışmasında tevazu ile sosyal istenirlik ölçeği arasında pozitif anlamlı ilişki bulmuştur. Ellingson, Smith ve Sackett (2001, s.122) tarafından sosyal istenirlik; "bireyin herhangi bir ölçme aracının maddelerini cevaplarken, kendisiyle ilgili gerçekçi bilgiler vermek yerine kendini sosyal ve normatif anlamda olumlu şekilde sunması eğilimi" olarak tanımlanmaktadır. Tevazu, sosyal istenirlikten etkilenen bir kavramdır ve bu yüzden ölçülmesi ya da ölçme aracı geliştirilmesi konusunda sıkıntı yaşanmaktadır (Landrum, 2002). Özellikle son yıllarda tevazu konusunda yurtdışında yapılan çalışmalarda kişinin kendi kendisini değerlendirmesi

gereken ölçme aracı geliştirmektense karşıdaki kişinin hedef kişinin tevazu düzeyine cevap verdiği ilişkisel tevazu ölçeği (Funder, 1995; Landrum, 2011) örnek olay ya da tasarı senaryolar üzerinde kişinin değerlendirme yapmasını isteyerek tevazu düzeyinin araştırılması sosyal istenirlik düzeyini azaltmaya yönelik girişimlerdir (Peterson & Seligman, 2004).

Tevazu Ölçeği ile Beck Depresyon Envanteri (Hisli, 1988;1989) arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Quiros (2006) da çalışmasında; depresyon ile tevazu arasında negatif, anlamlı bir ilişki bulmuştur. Ayrıca tevazu ile depresyonun alt boyutları arasında (Dep-A, Dep-C ve Dep-P) negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulmuştur. Alan yazın içerisinde tevazu ile depresyon arasındaki ilişkiyi direkt inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Ancak ruh sağlığı ve karakter güçleri arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar bulunmaktadır (Park, Peterson & Seligman, 2004; 2006). Tevazu ve depresyon kavramlarını içeren araştırmalar genellikle dolaylı ilişkiden kaynaklanmaktadır. Dong, Chang & Simon (2011) depresyondaki Çinli, hassas ve yaşlı yetişkin bireylerin bakım kalitesini artırmak için kültürel tevazudan yararlanma yöntemlerini inceledikleri derleme makalede; mevcut kültürel yetkinlik eğitimi ile birlikte kültürel tevazu modellerinden yararlanmanın depresyonla uğraşan sağlık profesyonellerinin eğitimini geliştirmek için yeni bir strateji olabileceğini belirtmişlerdir. Kohut'un öz- psikolojisinde merkezi bir yapı olan hassas narsisizm ile depresyon arasında pozitif bir ilişki, tevazu, kişilerarası affedicilik gibi erdemlerle negatif ilişkilerin bulunduğu kurama yönelik bir model araştırması yapan Sandage, Jankowski, Bissonnette ve Paine (2017), 162 üniversite mezunu üzerinde yaptığı çalışmasında; yapısal eşitlik modellemesiyle hassas narsisizm ile kişilerarası affedicilik, tevazu ve depresyon arasındaki önerilen kuramsal modeli test etmişlerdir. Sonuçta model, kuramı destekler nitelikte bulunmuştur.

Güvenirlğe İlişkin Bulguların Tartışılması

Ölçek geliştirme çalışmalarında Cronbach Alfa değerinin en az $\alpha=.70$ ve üzeri bir değere sahip olması gerektiği bilinmektedir (Landis & Koch, 1977). Tevazu Ölçeği'nin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı bu değer in çok üzerinde bulunmuştur. Buna göre Tevazu Ölçeğ in'in iç tutarlılığının yani maddeler arası korelasyonunun çok iyi bir düzeyde olduğu söylenebilir.

Tevazu Ölçeğ i'nin yaptığı ölçümlerin zamana görece olarak tutarlılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla test- tekrar test uygulaması yapılmıştır. Genel olarak ölçek geliştirme çalışmalarında test- tekrar test uygulamasından elde edilen korelasyon değerinin .70 ve üzeri bir değer olması istenmektedir (Robinson, Shaver & Wrightsman, 1991). Üç hafta ara ile aynı grup üzerine uygulanan Tevazu Ölçeğ inin iki ölçüm arasındaki Pearson korelasyon katsayısı istenen bu değer in üzerinde bulunmuştur. Yani ölçeğ in zamana görece olarak tutarlı olduğunu ve iki ölçüm arasında yüksek korelasyon bulunduğ u söylenebilir. İç tutarlılık ve test- tekrar test güvenirlği çalışmalarından elde edilen bu katsayılar Tevazu Ölçeğ i'nin güvenirlilik için oldukça yeterli olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada tevazu kavramının yapısı ortaya koyularak kültürel bağlama uygun, üniversite öğrencilerinin tevazu düzeylerini belirlemeye yönelik ölçme aracı geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulgulardan yola çıkılarak genel olarak sonuçlar sıralanmış ve bu sonuçlar ışığında bazı öneriler sunulmuştur. Çalışmanın genel olarak ifade edilebilecek sonuçları şunlardır:

- 1) Araştırmanın amacı doğrultusunda, tevazu kavramının yapısı incelenerek 9 maddeden oluşan 5’li likert tipi derecelendirmeye sahip Tevazu Ölçeği geliştirilmiştir.
- 2) Genel olarak üniversite öğrencilerinin tevazuya ilişkin tanımlamaları ve geliştirdikleri metaforlar, tevazunun diğerlerine odaklanma boyutuyla ilişkilidir.
- 3) AFA sonuçları ve alan yazındaki açıklamalara göre; geliştirilen Tevazu Ölçeği’nin tek faktörlü yapısı olduğuna karar verilmiştir.
- 4) DFA sonuçlarına göre Tevazu Ölçeği’nin model uyum iyiliği değerleri istenen düzeydedir.
- 5) Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliğinde; alan yazındaki yer alan çalışmalarla uyumlu bir şekilde narsisizm ve depresyonla negatif yönde bir korelasyon, sosyal istenirlik ve benlik saygısı ile pozitif yönde anlamlı korelasyon elde edilmiştir.
- 6) Ölçeğin güvenirlik çalışması olan; iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test yöntemlerinden elde edilen değerler kabul edilebilir değerlerin oldukça üzerindedir. Bu durumda Tevazu Ölçeği’nin güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.
- 7) Tevazu Ölçeği, “kesinlikle katılmıyorum” (1), “katılmıyorum” (2), “kararsızım” (3), “katılıyorum” (4) ve “kesinlikle katılıyorum” (5) şeklinde beşli yanıtlama sistemine sahiptir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçek toplam puan vermekte olup ölçekten en az 9 en fazla 45 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan kişinin tevazu sahibi olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın yukarıdaki sonuçları göz önünde bulundurularak tevazu ile ilgili yapılacak gelecek araştırmalar için aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

1. Türkiye’deki tevazu ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde sadece bir tane doktora tezi mevcut olup konuyla ilgili çok eksiklik bulunmaktadır. Ölçek geliştirme sürecinde en çok etkileyen zorluk; kavramın tam olarak açıklanmamış, tanımlanmamış, kültürel ve psikolojik olarak incelenmemiş olmasından kaynaklıdır. Ancak hem kültürde

önemli bir yeri olan hem de karakter gücü olarak ifade edilen tevazu üzerine daha çok hem nitel hem de nicel araştırmaların yapılması gerekmektedir.

2. Psikolojik danışma ve rehberlik alanında tevazu kavramının çalışılması önem arz etmektedir. Bir karakter gücü olarak tevazu hem psikolojik danışmanların kişisel gelişimi için gerekli hem de çok kültürlü yaklaşımı savunan kültürel tevazu kavramı psikolojik danışmanların etik eēitimi için önemlidir.
3. Yurtdışındaki alan yazın için içerisinde tevazu türleri olarak yer alan; ilişkisel tevazu, kültürel tevazu, entelektüel tevazu vb. konular tevazu kavramını daha iyi anlayabilmek için araştırılması gereken kavramlardır.
4. Psikolojik olarak karmaşık bir kavramı ifade eden tevazuya ilişkin temel olması açısından lme aracı geliştirilen bu çalışmada, niversite ērencilerinden toplanan verilerle çalışmalar yürütülmüştür. Deēiřik yaş, meslek grubu ve sosyo-kültürel düzeydeki çalışma gruplarında tevazu kavramı çalışılabilir. Cinsiyet ya da ērenim görülen program veya faklterlere göre ērencilerin tevazu düzeyleri araştırılabilir.
5. Özellikle yurtdışındaki alan yazın içerisinde tevazuyla ilişkili olduēu söylenen affetme, maneviyat, narsisizm, benlik saygısı, zgven, hoşgörü, empati ve kişilik özellikleri gibi deēiřkenlerle olan ilişkisine bakılabilir.
6. Kültürlerarası bir çalışma yapılarak tevazuyu etkileyen kültürel faktörler irdelenebilir.

KAYNAKLAR

- Akın, A. (2010). İki boyutlu sosyal istenirlik ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin araştırılması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 771-784.
- Aksoy, A. B., Güngör Aytar, A., & Kaytez, N. (2017). Üniversite öğrencilerinin mutluluk ve alçakgönüllülük düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(3), 1119-1132.
- Aksu, G., Eser, M. T., & Güzeller, C. O. (2017). *Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile yapısal eşitlik modeli uygulamaları*. Ankara: Detay.
- Arıca, T. (1999). *Grupla psikolojik danışma yoluyla benlik ve mesleki benlik saygısının geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atay, S. (2009). Narsistik kişilik envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 181-196.
- Aydın, M. (1989). Tevazu. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 2, ss. 10-14). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- American Psychological Association. (2003). Guidelines for multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists. *American Psychologist*, 58, 377-402.

- Ames, D. R., Rose, P., & Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism, *Journal of Research in Personality*, 40, 440-450.
- Arnau, R. C., Rosen, D. H., Finch, J. F., Rhudy, J. L., & Fortunato, V. J. (2007). Longitudinal effects of hope on depression and anxiety: A latent variable analysis. *Journal of Personality*, 75(1), 43-64.
- Back, M. D., Schmuckle, S. C., & Egloff, B. (2010). Why are narcissists so charming at first sight? Decoding the narcissism-popularity link at zero acquaintance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98, 132–145.
- Baumrind, D. (1998). *Reflections on character and competence. Competence and character through life*. Chicago: Chicago University.
- Bok, S. (1995). *Common values* (Vol. 1). University of Missouri.
- Bollinger, R.A., Kopp, K.J., Hill, P.C. & Williams, J. (2006, March). *Validation of a measurement of dispositional humility*. Poster session presented at the American Psychological Association's annual Convention, New Orleans, L.A.
- Boomsma, A., & Hoogland, J. J. (2001). The robustness of LISREL modeling revisited. *Structural Equation Models: Present and Future; A Festschrift in Honor of Karl Jöreskog*, 2(3), 139-168.
- Borkan, J. M., & Culhane-Pera, K. A. (2008). Towards cultural humility in healthcare for culturally diverse Rhode Island. *Rhode Island Medical Journal*, 91(12), 361.
- Boyacı, M. (2015). *Hoşgörü eğilimi geliştirme programının etkililiği: Hoşgörü eğiliminin geliştirilmesi ve zorbalığın önlenmesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford.

- Bryman, A., & Cramer, D. (2001). *Quantitative analysis with SPSS release 10 for windows: a guide for social scientists*. New York: Routledge.
- Buri, J.R. (1988). The nature of humankind, authoritarianism, and self-esteem, *Journal of Psychology and Christianity*, 7, 32-37.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüksevindik, B., & Işık, Ş. (2017, Mayıs). *Üniversite öğrencilerinin tevazu düzeyleri ile affetme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. II. Uluslararası Avrasya Pozitif Psikoloji Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Campbell, A. (2011). *A creative arts-based approach to using children's rights as a vehicle for tolerance education at the senior elementary school level*. Doctoral Dissertation, Lakehead University Faculty of Education, Ottawa.
- Carver, C. S., & Scheier, M. F. (1990). Principles of self-regulation: action and emotion. In E. T. Higgins & R. M. Sorrentino (Eds.), *Handbook of motivation and cognition: Vol. 2. Foundations and social behavior* (pp 3-52). New York: Guilford.
- Casey, M. (2001). *A guide to living in the truth: Saint Benedict's teaching on humility*. Missouri: Liguori/Triumph.
- Chang, E. S., Simon, M., & Dong, X. (2012). Integrating cultural humility into health care professional education and training. *Advances in Health Sciences Education*, 17(2), 269-278.
- Chongruksa, D., Prinyapol, P., Wadeng, Y. ve Padungpong, C. (2010). Storytelling: program for multicultural understanding and respect among Thai-Buddhist and Thai-Muslim students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5(1), 282-288.
- Chittister, J. (1991). *Wisdom distilled from the daily: Living the rule of St. Benedict today*. California: Harper Collins.

- Clark, L. A. (1992). Resolving taxonomic issues in personality disorders: The value of large-scale analyses of symptom data. *Journal of Personality Disorders*, 6(4), 360-376.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155.
- Constantine, M. G. (2007). Racial microaggressions against African American clients in cross-racial counseling relationships. *Journal of Counseling Psychology*, 54, 1–16.
- Cooper-Patrick, L., Gallo, J. J., Gonzales, J. J., Vu, H. T., Powe, N. R., Nelson, C., & Ford, D. E. (1999). Race, gender, and partnership in the patient-physician relationship. *Jama*, 282(6), 583-589.
- Corey, G. (2005). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (T. Ergene, Çev.), Ankara: Mentis.
- Costello, A. B., & Osborne, J. W. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 10(7), 1-9.
- Cruess, S. R., Cruess, R. L., & Steinert, Y. (2010). Linking the teaching of professionalism to the social contract: A call for cultural humility. *Medical Teacher*, 32(5), 357-359.
- Çardak, M. (2017). The relationship between forgiveness and humility: A case study for university students. *Educational Research and Reviews*, 8(8), 425-430.
- Çelik, H. E., & Yılmaz, V. (2016). *Lisrel 9.1 ile yapısal eşitlik modellemesi*. Ankara: Anı
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Davis, D. E., Worthington, E. L., & Hook, J. N. (2010). Humility: review and measurement strategies and conceptualization as personality judgment. *The Journal of Positive Psychology*, 5, 243-252.
- De Vries, A., de Vries, R. E., & Born, M. P. (2011). Broad versus narrow traits: conscientiousness and honesty–humility as predictors of academic criteria. *European Journal of Personality*, 25(5), 336-348.

- DeVellis, R. F. (2003). *Scale development theory and applications*. London: SAGE.
- DeVellis, R. F. (2017). Ölçek geliştirme kuram ve uygulamalar (T. Totan, Çev.). Ankara: Nobel Akademi.
- Dey, I. (1993). *Qualitative data analysis: A user-friendly guide for social scientists*. London: Routledge.
- Dwiwardani, C., Hill, P. C., Bollinger, R. A., Marks, L. E., Steele, J. R., Doolin, H. N., & Davis, D. E. (2014). Virtues develop from a secure base: attachment and resilience as predictors of humility, gratitude, and forgiveness. *Journal of Psychology & Theology, 42*(1), 83-90.
- Ellingson, J. E., Smith, D. B., & Sackett, P. R. (2001). Investigating the influence of social desirability on personality factor structure. *Journal of Applied Psychology, 86*(1), 122.
- Elliott, J. C. (2010). *Humility: Development and analysis of a scale*. Doctoral Dissertation, University of Tennessee, Knoxville.
- Emmons, R.A. (1998). *The psychology of ultimate concern: Personality, spirituality, and intelligence*. Unpublished manuscript, University of California at Davis.
- Emmons, R. A. (1999). *The Psychology of Ultimate Concerns*. New York: Guilford.
- Emmons, R. A. (2000). Is spirituality an intelligence? motivation, cognition and the psychology of ultimate concern. *The International Journal for the Psychology of Religion, 10*, 3–26.
- Emmons, R. A., & Paloutzian, R. F. (2003). The psychology of religion. *Annual Review of Psychology, 54*, 377-402.
- Enright, R. D., & Fitzgibbons, R. P. (2000). *Helping clients forgive: An empirical guide for resolving anger and restoring hope*. Washington, DC, US: American Psychological Association.

- Enright, R. D., & Kittle, B. A. (1999). Forgiveness in psychology and law: The meeting of moral development and restorative justice. *Fordham Urb. LJ*, 27, 16-21. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/frdurb27&div=48&id=&page=> sayfasından erişilmiştir.
- Ergüner Tekinalp, B., & Işık Terzi, Ş. (2015). Terapötik bir araç olarak bağışlama: İyileştirici etken olarak bağışlama olgusunun psikolojik danışma sürecinde kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 15-24.
- Ergüner Tekinalp, B., & Işık Terzi, Ş. (2015). *Eğitimde pozitif psikoloji uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin.
- Erkuş, A. (2016). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-I*. Ankara: Pegem Akademi
- Exline, J. J., Baumeister, R. F., Bushman, B. J., Campbell, W. K., & Finkel, E. J. (2004). Too proud to let go: narcissistic entitlement as a barrier to forgiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(6), 894.
- Exline, J. J., Baumeister, R. F., Zell, A. L., Kraft, A. J., & Witvliet, C. V. (2008). Not so innocent: Does seeing one's own capability for wrongdoing predict forgiveness?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(3), 495.
- Exline, J. J., Bushman, B., Campbell, W. K., & Baumeister, R. F. (2002). *Psychological entitlement as a barrier to forgiveness*. Unpublished manuscript, Case Western University, Cleveland, OH.
- Exline, J. J., Bushman, B., Faber, J., & Phillips, C. (2000, February). *Pride gets in the way: Self-protection works against forgiveness*. In J. J. Exline (Chair), Ouch! Who said forgiveness was easy? Symposium presented at the annual meeting of the Society for Personality and Social Psychology, Nashville, TN.
- Exline, J. J., & Geyer, A. L. (2004). Perceptions of humility: a preliminary study. *Self and Identity*, 3, 95-114.

- Exline, J. J., Zell, A. L., Malcolm, W., DeCourville, N., & Belicki, K. (2008). Does a humble attitude promote forgiveness? Challenges, caveats, and sex differences. *Women's Reflections on the Complexities of Forgiveness, 1*, 235-251.
- Farh, J. L., & Cheng, B. S. (1997). Modesty bias in self-rating in Taiwan: Impact of item wording, modesty value, and self-esteem. *Chinese Journal of Psychology, 39*(2), 103-118.
- Farrell, J. E., Hook, J. N., Ramos, M., Davis, D. E., Van Tongeren, D. R., & Ruiz, J. M. (2015). Humility and relationship outcomes in couples: The mediating role of commitment. *Couple and Family Psychology: Research and Practice, 14*-26.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage.
- Fong, T. C. T., Wang, X. L., & Wang, Y. J. (2012). Confirmatory factor analysis of the stagnation scale, a traditional Chinese medicine construct operationalized for mental health practice. *International Journal of Behavioral Medicine, 19*(2), 228-233.
- Fredrickson, B. L. (1998). Cultivated emotions: Parental socialization of positive emotions and self-conscious emotions. *Psychological Inquiry, 9*(4), 279-281.
- Funder, D. C. (1995). On the accuracy of personality judgment: A realistic approach. *Psychological Review, 102*(4), 652.
- Gable, S.L., & Haidt, J. (2005). What (and why) is positive psychology? *Review of General Psychology, 9*, 103-110.
- Gediksiz, E. (2013). *Alçakgönüllülük ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Gómez, A. P. & Delgado, D. (2003). Codependency in families of drug users and nonusers/ la codependencia en familias de consumidores no consumidores de

drogas: Estado delarte construcción de un instrumento. *Psicothema*, 15(3), 381-387

Görgün, T., (2010). *İslam ahlak esasları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Greenier, K. D., Kernis, M. H., McNamara, C. W., Waschull, S. B., Berry, A. J., Herlocker, C. E., & Abend, T. A. (1999). Individual differences in reactivity to daily events: Examining the roles of stability and level of self-esteem. *Journal of Personality*, 67(1), 187-208.

Gruppen, L. D. (2014). Humility and respect: core values in medical education. *Medical Education*, 48(1), 53-58.

Hambleton, R. K., Swaminathan, H., & Rogers, H. J. (1991). *Fundamentals of item response theory*. London: Sage.

Hansen, O. H. B. (2011). Teaching tolerance in public education: organizing the exposure to religious and life-stance diversity. *Religion & Education*, 38(2), 111-127.

Helgeson, V. S. (2003). Unmitigated communion and adjustment to breast cancer: associations and explanations. *Journal of Applied Social Psychology*, 33(8), 1643-1661.

Hisli, N. (1988). Beck depresyon envanterinin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 118-126.

Hisli, N. (1989). Beck depresyon envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 3-13.

Hofstede, G. & Hofstede G. J. (2005). *Culturesand organizations: software of the mind*. New York: Mc Graw.

Hook, J. N., Davis, D. E., Owen, J., Worthington Jr, E. L., & Utsey, S. O. (2013). Cultural humility: Measuring openness to culturally diverse clients. *Journal of Counseling Psychology*, 60(3), 353.

- Hopkin, C. R., Hoyle, R. H., & Toner, K. (2014). Intellectual humility and reactions to opinions about religious beliefs. *Journal of Psychology and Theology, 42*, 50-51.
- Huck, S. W., Cormier, W. H., & Bounds, W. G. (1974). *Reading statistics and research*. New York: Harper & Row.
- Hunt, L. M. (2005). Beyond cultural competence: Applying humility to clinical settings. In G. Henderson, S. Estroff, L. Churchill, N. King, J. Oberlander, & R. Strauss (Eds.), *The social medicine reader* (pp. 133–136). Durham: Duke University.
- Ingram, R. E. (1990). Self-focus attention in clinical disorders: review and conceptual model. *Psychology Bulletin, 109*, 156-176.
- Jennings, L., Sovereign, A., Bottorff, N., Mussell, M. P., & Vye, C. (2005). Nine ethical values of master therapists. *Journal of Mental Health Counseling, 27*(1), 32-47.
- Juarez, J. A., Marvel, K., Brezinski, K. L., Glazner, C., Towbin, M. M., & Lawton, S. (2006). Bridging the gap: A curriculum to teach residents cultural humility. *Family Medicine-Kansas City, 38*(2), 97.
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika, 39*, 31-36.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi.
- Kass, R. A., & Tinsley, H. E. A. (1979). Factor analysis. *Journal of Leisure Research, 11*, 120-138.
- Kline, T. J. B. (2005). *Psychological testing: A practical approach to design and evaluation*. Thousand Oaks: Sage.
- Kline, R. B. (2013). Applied quantitative analysis in the social sciences. In Y. Petscher & C. Schatssneider (Eds.), *Exploratory and confirmatory factor analysis* (pp. 171-207). New York: Routledge.
- Köroğlu, E. (2014). *Amerikan Psikiyatri Birliği, ruhsal bozuklukların tanıs ve sayımsal el kitabı* (DSM-5). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

- Krause, N. (2010). Religious involvement, humility, and self-rated health. *Social Indicators Research*, 98, 23–39.
- Kruger, J., & Dunning, D. (1999). Unskilled and unaware of it: how difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1121.
- Kunz, G. (2002). Simplicity, humility, patience. In E. E. Gantt & R. N. Williams (Eds.), *Psychology for the other: Levinas, ethics and the practice of psychology* (pp. 118-142). Pittsburgh, PA, US: Duquesne University.
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 159-174.
- Landrum, R. E. (2002, May). *Humility: Its measurement and impact on person perception*. Poster presented at the annual meeting of the Midwestern Psychological Association, Chicago.
- Landrum, R. E. (2011). Measuring dispositional humility: A first approximation. *Psychological Reports*, 108(1), 217-228.
- Levi, A. (2009). The ethics of nursing student international clinical experiences. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 38(1), 94-99.
- Linley, A. P., Joseph, S., Harrington, S., & Wood, A. M. (2006). Positive psychology: Past, present, and (possible) future. *The Journal of Positive Psychology*, 1(1), 3-16.
- Lomax, R. G., & Schumacker, R. E. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- MacIntyre, A. (2013). *After virtue*. New York: A&C Black.
- Mascaro, N., Rosen, D. H., & Morey, L. C. (2004). The development, construct validity, and clinical utility of the spiritual meaning scale. *Personality and Individual Differences*, 37(4), 845-860.

- Means, J. R., Wilson, G. L., Sturm, C., Biron, J. E., & Bach, P. J. (1990). Humility as a psychotherapeutic formulation. *Counselling Psychology Quarterly*, 3(2), 211-215.
- McElroy, S. E., Rice, K. G., Davis, D. E., Hook, J. N., Hill, P. C., Worthington Jr, E. L., & Van Tongeren, D. R. (2014). Intellectual humility: Scale development and theoretical elaborations in the context of religious leadership. *Journal of Psychology and Theology*, 42(1), 19-30.
- McCullough, M. E., & Snyder, C. R. (2000). Classical sources of human strength: Revisiting an old home and building a new one. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19(1), 1-10.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. California: Sage.
- Miller, J. D., & Campbell, W. K. (2008). Comparing clinical and social-personality conceptualizations of narcissism. *Journal of Personality*, 76(3), 449-476.
- Miller, S. (2009). Cultural humility is the first step to becoming global care providers. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 38(1), 92-93.
- Morgan, V. G. (2001). Humility and the transcendent. *Faith and Philosophy*, 18, 307-322.
- Morris, J. A., Brotheridge, C. M. ve Urbanski, J. C. (2005). Bringing Humility to Leadership: Antecedents and Consequences of Leader Humility. *Human Relations*, 58(10), 1323-1350.
- Murray, A. (2001). *Humility: The journey toward holiness*. Bloomington, MN: Bethany House.
- Muthén, L. K., & Muthén, B. O. (2002). How to use a Monte Carlo study to decide on sample size and determine power. *Structural Equation Modeling*, 9(4), 599-620.
- Myers, D. G. (1995). Humility: theology meets psychology. *Reformed Review*, 48, 195-206.
- Nasr, S. H. (2013). *Bilgi ve kutsal*. İstanbul: İz.

- Nielsen, R. Marrone, J. A., & Slay, H. S. (2010). A new look at humility: exploring the humility concept and its role in socialized charismatic leadership. *Journal of Leadership ve Organizational Studies*, 17(1) 33–43.
- Owen, J., Tao, K. W., Driane, J. M., Hook, J., Davis, D. E., & Kune, N. F. (2016). Client perceptions of therapists' multicultural orientation: cultural (missed) opportunities and cultural humility. *Professional Psychology: Research and Practice*, 30-37.
- Owen, J., Tao, K., & Rodolfa, E. (2010). Microaggressions and women in short-term psychotherapy: Initial evidence. *The Counseling Psychologist*, 38, 923–946.
- Örs, H. (2015). Postmodern tüketicinin doğmasına temel olan kültürler: Bir inceleme. *Journal Of Qafqaz University*, 3(1), 12-21.
- Pallant, J. (2001). *SPSS survival manual*. Maidenhead: Open University.
- Park, N., & Peterson, C. (2006). Moral competence and character strengths among adolescents: The development and validation of the Values in Action Inventory of Strengths for Youth. *Journal of Adolescence*, 29(6), 891-909.
- Park, N., & Peterson, C. (2008). Positive psychology and character strengths: Application to strengths-based school counseling. *Professional School Counseling*, 12(2), 85-92.
- Park, N., Peterson, C., & Seligman, M. E. (2004a). Strengths of character and well-being. *Journal of social and Clinical Psychology*, 23(5), 603-619.
- Park, N., Peterson, C., & Seligman, M. E. (2004b). Strengths of character and well-being: A closer look at hope and modesty. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(5), 628-634.
- Park, N., Peterson, C., & Seligman, M. E. (2006a). Character strengths in fifty-four nations and the fifty US states. *The Journal of Positive Psychology*, 1(3), 118-129.

- Peterson, C., Park, N., & Seligman, M. E. (2006b). Greater strengths of character and recovery from illness. *The Journal of Positive Psychology, 1*(1), 17-26.
- Peterson, C., Park, N., Pole, N., D'Andrea, W., & Seligman, M. E. (2008). Strengths of character and posttraumatic growth. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies, 21*(2), 214-217.
- Peterson, C. & Seligman, M.E.P. (2004). *Character strengths and virtues: a handbook and classification*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Powers, C., Nam, R. K., Rowatt, W. C., & Hill, P. C. (2007). Associations between humility, spiritual transcendence, and forgiveness. *Research in the Social Scientific Study of Religion, 18*, 75-94.
- Proctor, C., & Linley, P. A. (2013). *Research, applications, and interventions for children and adolescents*. Springer.
- Pyszczynski, T., Hamilton, J., Greenberg, J., & Glen, N. (1991). On the relationship between self-focused attention and psychological disorder: a critical reappraisal. *Psychology Bulletin, 110*(3), 538-543.
- Quiros, A. E. (2010). *The development, construct validity, and clinical utility of the Healthy Humility Inventory*. Doctoral Dissertation, The Office of Graduate Studies of Texas A & M University, Texas.
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology, 54*, 890–902.
- Richards, N. (1992). *Humility*. Philadelphia, PA: Temple University.
- Roberts, R.C. (1983). *Spirituality and human emotion*. Grand Rapids, MI: Wm. B. Eerdmans.

- Roberts, R. C., & Wood, W. J. (2007). *Intellectual virtues: An essay in regulative epistemology*. Oxford, UK: Clarendon.
- Robins, R. W., & John, O. P. (1997). The quest for self-insight: Theory and research on accuracy and bias in self-perception. In R. Hogan, J. A. Johnson, & S. R. Briggs (Eds.), *Handbook of Personality Psychology* (pp. 649–679). San Diego, CA: Academic.
- Robinson, J. P., Shaver, P. R., & Wrightsman, L. S. (1991). Criteria for scale selection and evaluation. *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes*, 1(3), 1-16.
- Ronningstam, E. (2005). Narcissistic personality disorder: A review. *Personality Disorders*, 8, 277-348.
- Rowatt, W. C., Powers, C., Targhetta, V., Comer, J., Kennedy, S., & Labouf, J. (2006). Development and initial validation of an implicit measure of humility relative to arrogance. *Journal of Positive Psychology*, 1, 198-211.
- Rozenbaltt, S. (2002). *In defence of self: the relationship of self-esteem and narcissism to aggressive behavior*. Doctoral Dissertation. Long Island University, Psychol, New York: Brookville.
- Rust, G., Kondwani, K., Martinez, R., Dansie, R., Wong, W., Fry-Johnson, Y., & Strothers, H. (2006). A crash-course in cultural competence. *Ethnicity & Disease*, 16(23), 3-29.
- Ryan, D.S. (1983). Self-Esteem: An operational definition and ethical analysis, *Journal of Psychology and Theology*, 11, 295-302.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: a review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166.

- Sandage, S.J. (1997). *An Ego-humility model of forgiveness*. Doctoral Dissertation. Virginia Commonwealth University, Virginia.
- Sandage, S. J., Jankowski, P. J., Bissonette, C. D., & Paine, D. R. (2017). Vulnerable narcissism, forgiveness, humility, and depression: Mediator effects for differentiation of self. *Psychoanalytic Psychology*, 34(3), 300.
- Sandage, S.J. & Wiens, T.W. (2001). Contextualizing models of humility and forgiveness: A reply to Gassin. *Journal of Psychology and Theology*, 29, 201-211.
- Saygın, Y. (2014). *Üniversite öğrencilerinin tevazu düzeylerinin denetim odağı ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Scherwitz, L. & Canick, J. C. (1988). *Self-reference and coronary heart disease risk*. In *type a behavior pattern: research, theory and intervention*. (Ed: K. Houston, CR Snyder), New York: Wiley.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values?. *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.
- Seçer, İ. (2015). *Spss ve lisrel ile pratik veri analizi*. Ankara: Anı.
- Seligman, M. E. P. (2000). The positive perspective. *The Gallup Review*, 3(1), 2-7.
- Seligman, M. E. P., & Czikszentmihalyi, M. (2000). Positive Psychology. *An introduction*. *American Psychologist*, 55, 5-14.
- Seligman, M. E. P. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. *Handbook of Positive Psychology*, 2(2002), 3-12.
- Sezgin, F., & Erdoğan, O. (2018). Humility and forgiveness as predictor of teacher self-efficacy. *Educational Research and Reviews*, 13(4), 120-128.

- Sheldon, K.M., & King, L. (2001). Why positive psychology is necessary. *American Psychologist*, 56, 216-217.
- Shepherd, S., & Belicki, K. (2008). Trait forgiveness and traitedness within the HEXACO model of personality. *Personality and Individual Differences*, 45(5), 389-394.
- Shikholeslami, P. (2016). *Üniversite öğrencilerinde yılmazlık ve alçak gönüllülük düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Shultz, T. M., & Veschio, J. P. (2001). *Humility: A consistent self-rating across private and public conditions*. Unpublished manuscript, Grove City College, PA
- Silverman, D. (2001). *Interpreting qualitative data*. London: Sage.
- Snyder, C. R., & McCullough, M. E. (2000). A positive psychology field of dreams: “If you build it, they will come...”. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 151-160.
- Statman, D. (1992). Modesty, pride, and realistic self-assessment. *Philosophical Quarterly*, 42, 420–438.
- Strauss, A., & Corbin, J. M. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. London: Sage.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. New York: Allyn and Bacon.
- Tangney, J. P. (2000). Humility: theoretical perspectives, empirical findings and directions for future research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 70–82.
- Tangney, J. P. (2002). Humility. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of Positive psychology* (pp. 411-419). Oxford: Oxford University.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel Akademi.

- Tekin, H. (2009). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı.
- Templeton, J.M. (1997). *Worldwide laws of life: Two hundred eternal spiritual principles*. Radnor, PA: Templeton.
- Tervalon, M., & Murray-Garcia, J. (1998). Cultural humility versus cultural competence: A critical distinction in defining physician training outcomes in multicultural education. *Journal of Health Care for the Poor and Underserved*, 9, 117–125.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and application*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Türkçapar, Ü., & Karademir, T. (2016). Formasyon eğitimi alan bireylerin alçakgönüllülük düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 21-28.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Vorobej, M. (2011). Distant peers. *Metaphilosophy*, 42, 708-722.
- Vural, M. E. (2016). *Yetişkinlerde alçakgönüllülük, dindarlık ve psikolojik iyi oluş ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Watkins, E., & Teasdale, J. D. (2004). Adaptive and maladaptive self-focus in depression. *Journal of Affective Disorders*, 82, 1-8.
- Wolcott, H. F. (1994). *Transforming qualitative data: Description, analysis, and interpretation*. California: Sage.
- Worthington Jr, E. L. (1998). *The pyramid model of forgiveness: Some interdisciplinary speculations about unforgiveness and the promotion of forgiveness*. West Conshohocken: Templeton Foundation.
- Worthington, E. L., & Scherer, M. (2004). Forgiveness is an emotion-focused coping strategy that can reduce health risks and promote health resilience: Theory, review, and hypotheses. *Psychology & Health*, 19(3), 385-405.

- Worthington Jr, E. L., & Wade, N. G. (1999). The psychology of unforgiveness and forgiveness and implications for clinical practice. *Journal of Social and Clinical Psychology, 18*(4), 385-418.
- Wright, P. M., McMahan, G. C., & McWilliams, A. (1994). Human resources and sustained competitive advantage: a resource-based perspective. *International Journal of Human Resource Management, 5*(2), 301-326.
- Yaran, C. (2007). "Mevlana'nın yedi öğüdü": Evrensel erdemler, kozmik temellendirmeler ve aidiyet meselesi. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 16*, 21-48.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yong, A. G. ve Pearce, S. (2013). A beginner's guide to factor analysis: Focusing on exploratory factor analysis. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology, 9*(2), 79-94.
- Zausner, T. (2003). Humility, empathy, and rebirth: The dynamics of Ferenczi's metapsychology. *Journal of Humanistic Psychology, 43*(4), 46-58.

EKLER

Ek 1. Tevazu Ölçeği Örnek Maddeler

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Başkalarının sorunlarına karşı duyarlıyım.	1	2	3	4	5
2. Başkalarına yardımcı olmak beni mutlu eder.	1	2	3	4	5
3. Başkalarına karşılıksız iyilik yapmak beni onurlandırır.	1	2	3	4	5
7. Başkalarıyla fikir alışverişinde bulunmak hoşuma gider.	1	2	3	4	5
9. Diğer insanlar da en az benim kadar değerli ve önemlidir.	1	2	3	4	5

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz : Kadın Erkek

Yaşınız :

Bölümünüz :

Sınıfınız : 1 2 3 4

Ek 3. Tezde Kullanılan Ölçeklerin İzin Yazıları

Kapat Re: ölçek izni 22 Kasım 2017 16:49

Kimden: Tolga Arıcaak

Kime: Baki BÜYÜKSEVİNDİK

[benlik saygısı bilgi.pdf \(92,5 KB\) İndir](#) | [Evrak çantası](#) | [Kaldır](#) | [Benlik Saygısı.pdf \(71,5 KB\) İndir](#) | [Evrak çantası](#) | [Kaldır](#)

[Tüm ekleri indir](#)

[Tüm ekleri kaldır](#)

Baki Bey ölçek ve bilgileri ektedir. Çalışmanızda kullanabilirsiniz. Saygılarımla...

Prof.Dr.Tolga ARICAK
Department of Psychology
Hasan Kalyoncu University

21 Kasım 2017 16:43 tarihinde Baki BÜYÜKSEVİNDİK <bakibuyuksevindik@gazi.edu.tr> yazdı:

Değerli Hocam,
Ben Gazi Üniversitesi PDR anabilim dalında araştırma görevlisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Ölçüt bağımlı geçerlik için sizin geliştirmiş olduğunuz "benlik saygısı ölçeğini" kullanmak istiyorum. Eğer mümkünse ölçeği bana gönderebilirseniz çok memnun olurum. İyi çalışmalar dilerim.

Arş. Gör. Baki BÜYÜKSEVİNDİK
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
PDR Anabilim Dalı

Kapat RE: Narsistik Kişilik Envanteri Ölçek İzni 15 Kasım 2017 15:17

Kimden: Salim Atay

Kime: Baki BÜYÜKSEVİNDİK

Merhaba Baki,

Ölçeği Çalışan Narsist isimli kitabımdan edinebilirsin. Araştırmada da elbette kullanabilirsin.

İyi çalışmalar

Salim Atay
Assoc.Professor of
Management&Organization
Management Faculty

Advisor to the Rector

Director of ITU Career Center
Istanbul Technical University
Maslak/Istanbul/Turkey
Secretary: +(90) 212 285 3901-285 6651

Kapat YNT: Sosyal İstenirlik Ölçeği Hakkında 15 Kasım 2017 14:01

Kimden: AHMET AKIN

Kime: Baki BÜYÜKSEVİNDİK

[9. sosyal isten...k maddeleri.doc \(64 KB\) İndir](#) | [Evrak çantası](#) | [Kaldır](#)

Prof. Dr. Ahmet Akın
İstanbul Medeniyet University
Faculty of Educational Sciences
Department of Psychological counseling

Gönderen: Baki BÜYÜKSEVİNDİK [bakibuyuksevindik@gazi.edu.tr]
Gönderildi: 15 Kasım 2017 Çarşamba 12:56
Kime: AHMET AKIN
Konu: Sosyal İstenirlik Ölçeği Hakkında

Değerli Hocam,
Ben Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi PDR Anabilim dalında araştırma görevlisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Bu çalışmam için sizin geliştirmiş olduğunuz sosyal istenirlik ölçeğine ihtiyaç duymaktayım. Ölçeği bana gönderebilirseniz çok memnun olurum. Şimdiden teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Arş. Gör. Baki BÜYÜKSEVİNDİK
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü PDR A.B.D.

----- Yönlendirilen ileti -----

Gönderen: **Handan Deniz Ayalp** <hdenizayalp@gmail.com>

Tarih: 11 Nis 2018 Çar, saat 23:54

Konu: Re: Ölçek İzni

Alıcı: <bakibuyuksevindik@bayburt.edu.tr>

Aşağıda bulunan izin yazısı ile söz konusu ölçeğe ilişkin materyaller, Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin tarafından gönderilmektedir.

Sayın Büyüksevindik,

Beck Depresyon Envanteri'ni araştırma amaçlı olarak kullanmanızda benim açımdan bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak sizden önemli ricam, Ölçeğin başka kopyalarını değil; size gönderdiğim kopyasını ve ölçek formunun son sayfasındaki kaynakları da kullanmanızdır. Kaynakları ekte dijital ortamda gönderiyorum. Ayrıca, Envanterin orijinalinin Aaron Beck tarafından geliştirilmiş olduğu bilgisiyyle gerekli referanslarının da çalışmanızda verilmesi gerekecektir. Çalışmanızda başarılar dilerim.

9 Nisan 2018 00:34 tarihinde Nesrin Hisli Sahin <nesrinhislisahin@gmail.com> yazdı:

----- Yönlendirilmiş ileti -----

Gönderen: **BAKİ BÜYÜKSEVİNDİK** <bakibuyuksevindik@bayburt.edu.tr>

Tarih: 8 Nisan 2018 15:27

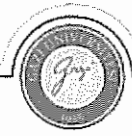
Konu: Ölçek İzni

Alıcı: "nesrinhislisahin@gmail.com" <nesrinhislisahin@gmail.com>

Ek 4. Etik Kurul İzni

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 17311665-302.08.01-
Konu : Bilim ve Eğitim Amaçlı İzin
(Baki BÜYÜKSEVİNDİK)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 25/12/2017 tarihli ve 80287700-302.08.01- 183252 sayılı yazı.

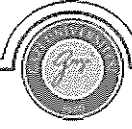
Enstitünüz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK'in Doç.Dr. Şerife TERZİ danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" başlıklı tezi için uygulama yapma talebinin uygun görüldüğüne dair ilgili Fakültelerin görüşleri ektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
M. Dilaver YAR
Daire Başkanı

Ek:Görüş yazıları (9)

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Fen Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 84909349-730.08.03-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı İzin
Hk. (Baki BÜYÜKSEVİNDİK)

ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞINA

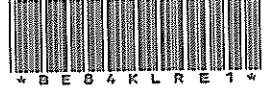
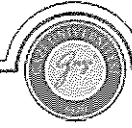
İlgi : 27/12/2017 tarihli ve 17311665-302.08.01- 185281 sayılı yazı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK'in Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tez çalışması kapsamında hazırladığı ölçeği Fakültemiz İstatistik, Kimya, Matematik ve Biyoloji Bölümlerinde uygulanması ilgili Bölüm Başkanlıklarının görüşü doğrultusunda uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Orhan ACAR
Dekan

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Edebiyat Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 23848960-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı İzin
Hk. (Baki BÜYÜKSEVİNDİK)

ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞINA

İlgi : 27/12/2017 tarihli ve 17311665-302.08.01- 185281 sayılı yazı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK'in, Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tezi ile ilgili uygulama yapma isteği aşağıda belirtilen Fakültemiz Bölümlerince uygun bulunmuştur.

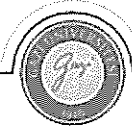
Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ
Dekan

Bölümler

Arkeoloji,
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Felsefe
Rus Dili ve Edebiyatı
Sanat Tarihi
Sosyoloji
Tarih

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 78797627-044-
Konu : Anket Uygulama İzni Hk. (Baki
BÜYÜKSEVİNDİK)

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 27/12/2017 tarihli ve 17311665-302.08.01- 185281 sayılı yazınız.

Fakültemiz Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tez çalışmasını uygulama talebi hakkındaki Bölüm Başkanlıklarının görüşleri ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Yaşar AYDEMİR
Dekan (Uhd.)

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölüm
Başkanlığı

Evrak Tarih ve Sayısı: 28/12/2017-E.18589

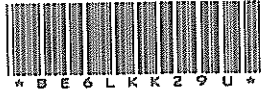
Sayı : 82535362-044-
Konu : Anket Uygulama İzni Hk.

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 25/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 183587 sayılı yazı.

Fakültemiz Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç.Dr. Şerife IŞIK'IN danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" konulu tez çalışmasını uygulama talebi Bölüm Başkanlığımızca uygun görülmüştür.
Bilgileriniz ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Halil İbrahim YALIN
Bölüm Başkanı

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm Başkanlığı

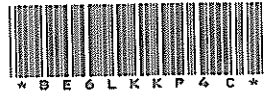
Sayı : 44569636-044-
Konu : Anketler

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 185543 sayılı yazı.

Fakültemiz Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tez çalışması ile ilgili anket uygulama isteği Bölümümüzce uygun görülmüştür.
Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

e-imzalıdır
Doç. Dr. Halil ÇELTİK
Bölüm Başkanı V.

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Yabancı Diller Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : 20911470-044-
Konu : Anketler

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 185543 sayılı yazı.

Fakültemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tezini Bölümümüz Ana Bilim Dallarında uygulaması Bölümümüzce uygun görülmektedir. Bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Abdulvahit ÇAKIR
Bölüm Başkanı

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı

Sayı : 12701526-044-108
Konu : Anket İzni

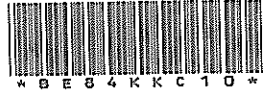
02/01/2018

YABANCI DİLLER EĞİTİMİ BÖLÜM BAŞKANLIĞINA

İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 185543 sayılı yazı.

İlgi yazınızda adı geçen anketin ABD öğrencilerimize uygulanması uygundur.
Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Paşa Tevfik CEPHE
Anabilim Dalı Başkanı

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı

Sayı : 73952365-044-
Konu : Anket Uygulama İzni Hk.

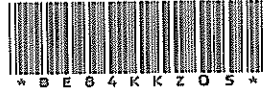
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ BÖLÜM BAŞKANLIĞINA

İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 185543 sayılı yazı.

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tezi ile ilgili olarak uygulama yapması Anabilim Dalı Başkanlığımızca uygun görülmüştür.

Gereğini saygılarımla bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Doç. Dr. Muhammet KOÇAK
Anabilim Dalı Başkanı

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı

Sayı : 50956352-044-185718
Konu : Anketler

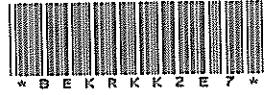
28/12/2017

YABANCI DİLLER EĞİTİMİ BÖLÜM BAŞKANLIĞINA

İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 185543 sayılı yazı.

Fakültemiz Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tez çalışmasını uygulama talebi Anabilim Dalımız tarafından uygun görülmüştür. Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Musa YILDIZ
Anabilim Dalı Başkanı

Evrak Tarihi ve Sayısı: 03/01/2018-E.592

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : 57618914-044-
Konu : Anketler

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 185543 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK'in "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tezi ile ilgili çalışmasını Bölümümüzde uygulama isteği, öğretim elemanlarından izin alarak yapması koşuluyla uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Musa SARI
Bölüm Başkanı

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : 87908266-044-
Konu : Anketler

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 185543 sayılı yazı.

Fakültemiz Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK'in Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tez çalışması için bölümümüzde anket uygulama talebi Başkanlığımızca uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. İsmet DOĞAN
Bölüm Başkanı

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı

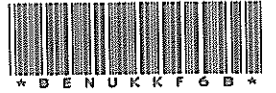
Sayı : 84355210-044-
Konu : Anket Uygulama İzni Hk.

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜM BAŞKANLIĞINA

İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 185543 sayılı yazı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tezi ile ilgili olarak Anabilim Dalımızda uygulama talebi uygun bulunmuştur. Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Alev KURU
Anabilim Dalı Başkanı

Evri Tarih ve Sayısı: 29/12/2017-E.18661/

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Özel Eğitim Bölüm Başkanlığı

Sayı : 23008136-044-
Konu : Anketler

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 28.12.2017 tarih ve 185545 sayılı yazınız.

İlgi yazınıza istinaden, Fakültemiz Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç.Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tezini Fakültemiz öğrencilerine uygulama talebi Bölümümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Emine Rüya ÖZMEN
Bölüm Başkanı

Evrak Tarih ve Sayısı: 08/01/2018-E.3825

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Temel Eğitim Bölüm Başkanlığı

Sayı : 98037648-199-
Konu : Anket Uygulama İzni Hk.

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 185543 sayılı yazı.

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK'in Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü 'Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması ' isimli tezi bölümümüzde (Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı ve Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı) uygulaması uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğinin arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Hayati AKYOL
Bölüm Başkanı

Ek:2

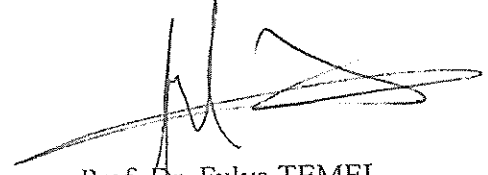

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
TEMEL EĞİTİM BÖLÜM BAŞKANLIĞINA

29/12/2017

İlgi: 28/12/2017 tarihli 78797627-044- 185543 numaralı yazınız

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tezi ile ilgili olarak Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı bünyesinde uygulama yapması uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Fulya TEMEL
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 78797627-044-
Konu : Anket Uygulama İzni Hk.

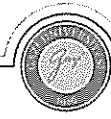
TEMEL EĞİTİM BÖLÜM BAŞKANLIĞINA

Fakültemiz Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" isimli tez çalışması hakkındaki Rektörlük Makamınının 27.12.2017 tarih ve 185281 sayılı yazısı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve konu ile ilgili Bölüm görüşünüzün Dekanlığımıza bildirilmesi hususunda gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Yrd.Doç.Dr. Hasan ES
Dekan a.
Dekan Yardımcısı

Ek:24 syf.
DAĞITIM
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığına » Bilgisayar
ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölüm
Başkanlığına
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığına » Güzel
Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanlığına
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığına »
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölüm
Başkanlığına
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığına » Temel
Eğitim Bölüm Başkanlığına
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığına » Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm Başkanlığına
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığına » Yabancı
Diller Eğitimi Bölüm Başkanlığına
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığına » Özel
Eğitim Bölüm Başkanlığına
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığına » Eğitim
Bilimleri Bölüm Başkanlığına

T.C.

Evrak Tarih ve Sayısı: 05/01/2018-E.2838

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanlığı

Sayı : 29554917-044-
Konu : Anket Uygulama İzni Hk.

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

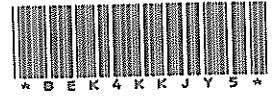
İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 78797627-044- 185543 sayılı yazı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK, Doç. Dr. Şerife IŞIK'ın danışmanlığında yürüttüğü "Tevazu Ölçeği Geliştirme Çalışması" konulu tez çalışmasını Bölümümüz Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı öğrencilerine anket uygulama isteği, eğitim-öğretim süreçlerini engellemeyecek şekilde yapılması Ana Bilim Dalımız ve Bölüm Başkanlığımızca uygun görülmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mehmet TAŞPINAR
Bölüm Başkanı

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 92236698-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı (Baki
BÜYÜKSEVİNDİK)

ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞINA

İlgi : 27.12.2017 tarih ve E.185281 sayılı yazınız.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Yüksek Lisans öğrencisi Baki BÜYÜKSEVİNDİK'in tezi ile ilgili çalışma yapması Anabilim Dalı Başkanlığımızca uygun görülmektedir. Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mehmet GÜNAY
Dekan

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..